

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Romana Bradáčová, DiS.

Proměny učitelské přípravy v Kroměříži

Od učitelského ústavu po Vyšší odbornou školu pedagogickou a sociální a Střední pedagogickou školu v Kroměříži

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedenou literaturu a prameny.

Olomouc

10. 4. 2014

Děkuji Mgr. Evě Dvořákové Kaněčkové, Ph.D. za odborné vedení své diplomové práce, poskytování cenných rad a užitečných doporučení, ochotnou spolupráci a velmi vstřícný přístup. Velké poděkování patří Šárce Nesibové, sekretářce VOŠPgS a SPgŠ Kroměříž, která mi laskavě poskytla různé materiály a zapůjčovala školní kroniky. Děkuji také pracovníkům Knihovny Kroměřížska za vyhledávání článků a pracovnícím Okresního státního archivu Kroměříž za pomoc při hledání pramenů. Děkuji rovněž celé své rodině za její trpělivost a podporu, především svému synovi.

OBSAH

ÚVOD	- 5 -
Struktura diplomové práce	- 6 -
Metodologický přístup a hlavní metody výzkumu	- 9 -
Obsahová analýza	- 10 -
1.1 Přehled aktuálního stavu problematiky	- 12 -
1.1.1 Literatura	- 12 -
1.1.2 Prameny.....	- 15 -
2 PROMĚNY UČITELSKÉ PŘÍPRAVY V KROMĚŘÍŽI	- 20 -
2.1 Kroměříž a tradice kroměřížského školství	- 20 -
2.2 Počátky učitelské přípravy v Kroměříži	- 35 -
2.2.1 Učitelství ústav v Kroměříži.....	- 35 -
2.2.2 Ústav vzdělávání pěstounek pro školy mateřské	- 43 -
2.3 Rozmach učitelské přípravy v Kroměříži	- 45 -
2.3.1 Formování pedagogických gymnázií pro vzdělávání učitelů.....	- 46 -
2.3.1.1 Česká reálka	- 47 -
2.3.1.2 Masarykovo reálné gymnázium v Kroměříži	- 50 -
2.3.1.3 Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol a Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži	- 52 -
2.3.2 Pedagogické školy pro vzdělávání učitelů	- 57 -
2.3.2.1 Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol a Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži	- 58 -
2.4 Vrchol učitelské přípravy v Kroměříži	- 60 -
2.4.1 Rozvoj Střední pedagogické školy po roce 1960	- 62 -
2.4.2 Proměna Střední pedagogické školy po roce 1968	- 65 -
2.4.3 Směřování Střední pedagogické školy po roce 1984	- 69 -
2.5 Současná podoba učitelského vzdělávání v Kroměříži	- 74 -
2.5.1 Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž.....	- 78 -
3 ZÁVĚR	- 82 -
SEZNAM ZKRATEK	- 89 -
4 POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	- 90 -
5 PŘÍLOHA	- 95 -

ÚVOD

Jestliže se dnes zamýšlíme nad současným stavem a metodami vzdělávání a výchovy, je nesporné, že bychom měli velmi citlivě vnímat a reflektovat i mnohé názory našich předků. Spíše bychom si měli být vědomi toho, že každý školský systém, kvalitu jeho škol i odbornou připravenost učitelů, je zapotřebí posuzovat vždy v dobových historických souvislostech. Znalosti těchto souvislostí v minulosti pak vždycky ulehčují a usnadňují kroky v budoucnosti.

Povolání učitele nepatřilo v historii nikdy k povoláním, v nichž by se dalo výrazně a rychle zbohatnout. Našla se však období, kdy mělo odpovídající vážnost a kdy i stát jako hlavní zaměstnavatel učitelů usiloval o to, aby jim za dobrou práci vyplácel dobrou mzdu. Vzdělávání bylo přednostní záležitostí, o níž se však dlouze nemluvilo, nýbrž podstata a význam vzdělávání pro budoucnost celé společnosti byly podporovány zcela konkrétními prostředky.

Cílem mé diplomové práce je analyzovat historické mezníky ve vývoji učitelské přípravy na příkladě jednotlivých škol v Kroměříži, a to v období od konce 19. století do konce 20. století. K dosažení daného cíle je nutné postupovat jednotlivými dílčími kroky, které budou tvořit logickou strukturu práce (viz níže).

Problémová oblast diplomové práce je zasazena do dějin pedagogiky, přičemž jejím jádrem je historická problematika učitelské přípravy v Kroměříži na příkladě dnešní Střední Pedagogické školy v Kroměříži, jež se výrazným způsobem podílí na kulturním životě města, ve kterém působí. Jejím hlavním úkolem je sice vzdělávání budoucích mladých učitelů a učitelek mateřských škol – budoucích profesionálů v oblasti výchovy, ale vedle toho rovněž organizuje celou řadu vzdělávacích programů, kurzů i dalších vzdělávacích akcí v Kroměříži a okolí. Studentky se také každoročně zapojují do veřejné sbírky Ligy proti rakovině prodejem žlutých kytiček a stejně tak se účastní veřejné sbírky na podporu speciálních služeb pro nevidomé a slabozraké nazvané Bílá pastelka. Budu se zabývat vznikem Střední pedagogické školy v Kroměříži v kontextu středního kroměřížského vzdělávání, jak vznikaly a vyvíjely se střední školy, které byly se střední pedagogickou školou těsně spjaty. Na základě jednotlivých střípků z dějin těchto škol si můžeme poskládat ucelený obraz vzniku a rozvoje pedagogického

vzdělávání na příkladu Střední pedagogické školy v Kroměříži, která je dodnes centrem vzdělávání. Kroměřížské školství má velice dlouhou tradici a školy vždy sehrávaly kladnou roli v životě města, neboť se staly nesmírným přínosem pro sociální a kulturní rozvoj Kroměříže. V neposlední řadě si také objasníme historii města Kroměříže po skončení 2. světové války, tedy po roce 1945, jež je pro nás důležitá zejména proto, že roku 1950 vzniklo Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol, vznik střední pedagogické školy jak ji známe dnes, pak spadá do roku 1959. Informace o historii města v tomto období nám pomohou lépe pochopit, v jakých podmínkách vznikaly a pracovaly jednotlivé školy.

Téma práce je voleno s ohledem na fakt, že autorka práce studovala na Vyšší odborné škole pedagogické a sociální v Kroměříži, která náleží ke střední škole. Název střední pedagogická škola tedy není úplný, současný oficiální název školy je Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž. Přínosem této práce pro čtenáře by měl být komplexní pohled na kroměřížskou pedagogickou školu v kontextu historických událostí. Výstupy z práce budou uvedeny v závěru.

Struktura diplomové práce

V úvodu práce bude věnována pozornost aktuálnímu stavu zkoumané problematiky, na základě čehož bude dále soustředěna pozornost výzkumu s cílem objasnit dosud opomíjené aspekty vývoje učitelské přípravy na příkladě kroměřížského školství.

Hlavní část práce bude rozdělena do pěti podkapitol, které budou sestaveny podle časové posloupnosti. První podkapitola 2.1 Kroměříž a tradice kroměřížského školství poukáže na historii a vývoj města v kontextu společenských a politických změn, které se udály po skončení 2. světové války, po osvobození naší vlasti. V části tradice kroměřížského školství bude komplexně pojednáno o vzdělávacím systému v Kroměříži; tedy o předškolním, základním i středním vzdělávání v poválečném období. Navazující část o středním školství v Kroměříži stručně vymezí jednotlivé střední školy, které v Kroměříži existovaly, přičemž v poslední části bude prezentováno České gymnázium v Kroměříži.

V následující podkapitole 2.2. Počátky učitelské přípravy v Kroměříži bude pojednáno o dvou typech vzdělávacích ústavů, které hrály významnou roli v období od konce 19. století do poloviny 20. století a byly dále institucionalizovány v rámci Učitelského ústavu (blížeji v úseku 2.2.1 Učitelský ústav v Kroměříži) a Ústavu pro vzdělávání pěstounek pro školy mateřské (blížeji v úseku 2.2.2 Ústavy pro vzdělávání pěstounek pro školy mateřské). Podkapitola 2.2.1 Učitelský ústav v Kroměříži bude věnována obecnému popisu učitelských ústavů, které u nás byly zakládány od roku 1948. Dozvíme se, že učitelské ústavy připravovaly učitele národních škol, které se dále dělily na školy obecné a měšťanské. Toto rozdělení v podstatě odpovídá dnešnímu základnímu školství, tedy 1. a 2. stupni základní školy. Navazující část této podkapitoly bude patřit již konkrétně Učitelskému ústavu v Kroměříži, o jehož vznik se dlouhodobě a usilovně bojovalo, až byl nakonec založen roku 1891. Celkově byla problematika vzdělávání učitelů opředena spory již od školských reforem císařovny Marie Terezie. Následná podkapitola 2.2.2 Ústavy pro vzdělávání pěstounek pro školy mateřské, jež byly později přejmenovány na Ústavy vzdělávání učitelek pro mateřské školy, objasňuje charakter těchto ústavů. Jak už samotný název napovídá, tato instituce připravovala učitelky pro mateřské školy. Lze si tedy všimnout, že existovaly dvě instituce, jedna připravovala učitelky mateřských a jedna národních (základních) škol. Tato kapitola bude zabíhat i do tématu vysokoškolského vzdělávání učitelů, jelikož roku 1945 byla uzákoněna vysokoškolská příprava učitelů všech typů škol, tedy i učitelek mateřských škol. Tato doba vysokoškolského vzdělávání učitelek mateřských škol však netrvala dlouho.

Třetí podkapitola 2.3 Rozmach učitelské přípravy v Kroměříži se bude strukturovat dle jednotlivých škol. V první podkapitole 2.3.1 Formování pedagogických gymnázií pro vzdělávání učitelů bude jako první zařazena dílčí podkapitola 2.3.1.1 Česká reálka, jejíž založení bylo pro tehdejší mladé lidi velmi důležité, neboť pokud chtěli studenti pokračovat ve studiu na vysokých školách, museli navštěvovat pouze německou reálku, česká reálka chyběla. Tato reálka byla postupem času přeměněna na reálné gymnázium. Následující podkapitola 2.3.1.2 Masarykovo reálné gymnázium v Kroměříži bude vymezovat období, kdy bylo po 2. světové válce znovu otevřeno obnovené reálné gymnázium, které neslo název Masarykovo reálné gymnázium. Za velmi zajímavé považuji poznámky o historii

ministerstva školství, které nám osvětlují, jak se ministerstvo proměňovalo v různých dobách. Další podkapitola 2.3.1.3 Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol (PGN) v Kroměříži nám objasní, jak postupem času dochází k výrazné změně reálného gymnázia, neboť je přeměněno od roku 1950 na čtyřleté pedagogické gymnázium, jež mělo větev učitelů národních škol a větev vychovatelů. Na počátku roku 1951 se do budovy ústavu přestěhovalo z Holešova Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol (PGM). Každé pedagogické gymnázium mělo svého vlastní pedagogické vedení. Následující podkapitola 2.3.2 Pedagogické školy pro vzdělávání učitelů upozorňuje na vznik pedagogických škol roku 1953, které byly pokračovatelkami pedagogických gymnázií. Dílčí podkapitola 2.3.2.1 Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol (PŠN) a Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži (PŠM) vymezuje dvě tyto školy, přičemž zanikla zvláštní větev vychovatelská, ale tyto školy i nadále vzdělávaly vychovatele a skupinové vedoucí pionýrské organizace. V životě těchto kroměřížských pedagogických škol, které vzájemně spojovala nejen společná budova, došlo na počátku roku 1955 k výraznému mezníku – obě školy byly sloučeny pod jedno vedení. Při pedagogické škole pro učitele národních škol byla zřízena škola praxe. Tento systém trval až do školního roku 1959/1960, kdy 4leté pedagogické školy zanikly a vznikla jediná pedagogická škola; pro vzdělávání učitelů národních škol byly vytvořeny pedagogické instituty, ale se udržely ve školském systému pouhých 5 let. Z pedagogických institutů byly potom zřizovány pedagogické fakulty univerzit. Zde si tedy můžeme všimnout, že existovaly opět dvě instituce, pedagogické instituty připravovaly učitele národních (základních) škol a pedagogická škola se proměnila ve střední pedagogickou školu, která vzdělávala učitelky mateřských škol.

Navazující podkapitola 2.4 Vrchol učitelské přípravy v Kroměříži bude symbolizovat založení Střední pedagogické školy v Kroměříži v roce 1959, čímž se v dějinách školy začne odvíjet nová éra. Tato kapitola se již bude konkrétně zaměřovat na Střední pedagogickou školu v Kroměříži a následně bude v podkapitolách specifikována její historie v kontextu politických a legislativních změn. První podkapitola 2.4.1 Rozvoj Střední pedagogické školy po roce 1960 se bude zabývat obdobím po založení školy, kdy byla střední pedagogická škola zcela

zaměřena jen na výuku učitelek mateřských škol. Druhá podkapitola 2.4.2 Proměna Střední pedagogické školy od roku 1968 vysvětlí, jak byly na začátku 70. let stanoveny pedagogickou radou nové hlavní úkoly školy a dočteme se informace o socialistickém svazu mládeže. Specifikem závěrečné podkapitoly 2.4.3 Směřování střední pedagogické školy po roce 1984 bude vydání nového školského zákona, který vytyčil další změny ve fungování školy.

Poslední podkapitola 2.5 Současná podoba učitelského vzdělávání v Kroměříži nám podá obraz toho, jak se vyvíjela nynější podoba pedagogického vzdělávání v Kroměříži. Nejdříve bude věnována pozornost politickým událostem, jež se týkaly revolučního roku 1989, bude zde nastíněn také rámec porevolučního školského systému; čili tato podkapitola nám opět popíše legislativní změny školského zákona, který byl neustále novelizován a jak musela škola tyto změny akceptovat. Závěrečná podkapitola 2.5.1 Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž nám osvětlí tradici středních pedagogických škol a vyšších odborných pedagogických škol. V této kapitole bude podrobně objasněna současná funkce a poslání školy. Najdeme zde také informace, které vyplývají přímo ze zákona, a to, které instituce nad školou provádějí dohled. Budou zde zmíněny nabízené vzdělávací programy/ studijní obory, podmínky přijetí ke studiu, pedagogická praxe, profil absolventa, ukončování studia na každé škole a následně uplatnění po skončení studia.

Metodologický přístup a hlavní metody výzkumu

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila kvalitativně orientovaný výzkum, protože jeho základními vlastnostmi jsou: zájem o konkrétní případ, v našem případě konkrétní škola, neboť kvalitativní výzkum bude podrobným popisem tohoto případu; kvalitativní výzkum uvádí zjištění ve slovní podobě, jedná se o podrobný a výstižný popis; tento výzkum se snaží o proniknutí do situace a o sblížení se se zkoumanými jevy, protože jen tak jim může porozumět a popsat je. Cílem pak bude hluboké proniknutí do tohoto případu, porozumění smyslu jevů a objevení nových souvislostí. (Gavora, 2010)

Podle Švece a kol., 2009, který vymezuje typické charakteristiky kvalitativní metodologie výzkumu, se kvalitativní metodologie výzkumu chápe jako *syntetická*

metodologická orientace. Tato metodologie vychází z plurality filozofií, zejména z fenomenologie. Jejím účelem je interpretace a porozumění významu. Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je mimo jiné dlouhodobost a (nebo) intenzivnost. (Švec a kol., 2009, s. 42)

Nyní si uvedeme několik definic kvalitativního výzkumu různých autorů. Definice kvalitativního přístupu podle typu dat uvádí, že kvalitativní výzkumníci používají zejména tyto tři typy dat: data z rozhovorů, data z pozorování a data z dokumentů. Pracují tedy se slovy a textem. Někteří autoři tento znak považují za hlavní rozlišovací rys kvalitativního a kvantitativního přístupu. Takové pojetí je zjednodušením Dismanovy definice, ve které se mimo jiné lze dočíst, že kvalitativní přístup „je nenumerické řešení“ (Disman, 1998), kdy pracujeme se slovy. (in Švaříček, Šedřová, 2007)

Švaříček, Šedřová, 2007, s. 17 pak vyvozují následující definici: *„kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu“.*

V práci budou využity především dvě hlavní výzkumné metody, přičemž výzkumná metoda je všeobecný název pro proceduru, se kterou se získávají data v terénu. V rámci každé výzkumné metody je možné vytvořit konkrétní výzkumný nástroj. Výzkumné metody kvantitativně orientovaného výzkumu jsou pozorování, škálování, dotazník, interview, experiment a obsahová analýza textu. (Gavora, 2010, s. 85) Obsahová analýza textového dokumentu je definována jako: *„analýza obsahu dokumentu zahrnující metody a pravidla pro stanovení tematiky dokumentu, případně časového a prostorového hlediska, čtenářského určení a formy dokumentu,“*.... (Balíková, 2003)

Obsahová analýza

Z povahy zkoumané problematiky a zvolené metodologie, je hlavním nástrojem obsahová analýza pramenné matérie. Průkopníkem rozvoje této kvantitativní metody byl Bernard Belerson (1954). Definoval ji jako výzkumnou

metodu, která umožňuje objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu textu. (in Gavora, 2010) Obsahovou analýzu můžeme uskutečňovat nekvanitativním nebo kvantitativním způsobem. Nekvanitativní obsahová analýza se uskutečňuje nejrůznějšími způsoby – od jednoduchých rozborů obsahu textu až po hluboké interpretace a vysvětlení. Tento směr obsahové analýzy má dlouhou tradici, započatou v minulosti výkladem náboženských a literárních textů.

V současné době tato výzkumná metoda rozšiřuje svůj původní berelsonovský koncept prostého kvantitativního popisu. Zrovnoceňuje se její kvalitativní aspekt. Analýza má tedy jak kvantitativní tak kvalitativní přístup.

Převážně **kvalitativní analýza textu** se dle Švece a kol., 2009 uplatňuje zejména v humanitních vědách o výchově (v pedagogice, etnografii výchovy, historiografii výchovy, filozofii výchovy aj.) pomocí rozmanitých postupů pojmového a myšlenkového rozboru a výkladu významu a smyslu textu v jeho kontextu. Zohledněním této kvalitativní stránky má obsahová analýza textů blízko k tzv. narativní (nebo diskurzivní) a sémantické analýze. Tyto druhy kvalitativní analýzy textových dokumentů jsou předmětem zájmu zejména hermeneutiky – obecné nauky o interpretaci a porozumění textům. Tento metodologický přístup se původně zaměřoval na analýzu pojmového a myšlenkového smyslu historických textů. V současnosti se zajímá také o zkoumání informačního či koncepčního významu v jakémkoliv lidském činu nebo výtvoru. (Švec a kol., 2009, s. 143)

Podstatným důvodem pro volbu této metody zpracování dat se pro mě stal fakt, že obsahová analýza je v principu jednoduchá, přizpůsobivá a zároveň systematická metoda. Můžeme ji uplatnit prakticky na jakýkoli soubor (textových) dat, ale lze ji využívat také tam, kde již není možné nebo účinné uplatňovat jiné „pátrající“ metody zkoumání. Přestože se obsahová analýza opírá o kvantitativní způsoby zkoumání, postupy kvalitativního charakteru jsou v ní obsaženy, díky čemuž se tak pro některé badatele přibližuje kvalitativním metodám.

1.1 Přehled aktuálního stavu problematiky

Základem strategie práce bylo vyhledávání, shromažďování, studium a třídění literatury, dokumentů a pramenů vztahujících se ke klíčovým historickým mezníkům českého středního školství, především těch, které ovlivnily české střední školství konkrétně v Kroměříži a tím podnítily vznik a vývoj středních škol, jako např. českého gymnázia, učitelského ústavu, reálky, reálného gymnázia, pedagogického gymnázia a posléze i střední pedagogické školy. Podstatné a důležité bylo objevování a analyzování materiálů vztahujících se přímo k dějinám školy.

Práce se opírá především o archivní materiály jako např. zprávy o činnosti, metodické a informační materiály, které jsou aktuálně dostupné v Okresním státním archivu Kroměříž (sídlícím přímo v Kroměříži). Dále se práce opírá zejména o články ze studie Muzea Kroměřížska, které jsem vyhledávala v odborné knihovně muzea; využívá i publikované novinové články, periodika, kterých můžeme v současné době nalézt velké množství v Knihovně Kroměřížska; kromě toho také zohledňuje internetové zdroje (např. www stránky města Kroměříže a pedagogické školy) a čerpá i z jedné vysokoškolské práce též zaměřené na historickou problematiku středního vzdělávání.

Školní kroniky Střední pedagogické školy v Kroměříži a jubilejní zprávu vydanou u příležitosti desetiletého výročí školy mi zapůjčila sekretářka školy Šárka Nesibová, která mě vždy zavedla do školního archivu v 1. patře a společně jsme jednotlivé kroniky vyhledávaly. V současné době jsou k dispozici pouze 4 školní kroniky, více jsme jich v archivu nenalezly. Kromě kronik školy jsme objevily také kroniky některých tříd a několik alb s fotografiemi školy.

1.1.1 Literatura

Jako metoda sběru dat byla v práci využita **historická heuristika**, jejíž náplní je shromažďování odborné literatury a pramenů k tématu nebo širší tématice, čímž dospějeme ke způsobu objevu nových vědeckých poznatků. Studium odborné literatury by mělo předcházet studiu pramenů, ale také se tyto činnosti historika samozřejmě vzájemně prolínají. (Švec a kol., 2009, s. 236)

Heuristickou práci nám ulehčují **literární pomůcky**. Při práci s literaturou jsou to podle Švece a kol., 2009 především: *naučné slovníky a encyklopedie*: všeobecné, speciální, historické, filologické, geografické a jiné; *Historické bibliografie*: všeobecné, speciální, periodické a retrospektivní; *Historická periodika, monografie* a jiná díla, která informují o nejnovějších výsledcích historického bádání, které ještě bibliografické přehledy nestačily zachytit; *Historické učebnice, učební osnovy, školské zákony* a jiné předpisy, statuty škol, příručky, atlasy a jiné dokumenty. Ve své práci jsem využívala především historická periodika, monografie, školské zákony a také slovník cizích slov.

Ve své práci jsem využívala zejména tzv. *regionální literaturu*.¹ Velmi důležitým zdrojem mých informací se stala publikace od Václava Krůpy² z roku 1985, která zachycuje město *Kroměříž v letech 1945-1985*. Ve zmíněné práci o Kroměříži z let 1945 – 1985 systematicky postihl všechny důležité oblasti, jako jsou například průmysl, obchod, služby, zemědělství, školství, kultura, zdravotnictví, sociální péče a v neposlední řadě statistika, kam zařadil mnoho rozličných tabulek ze zmíněných oblastí. Pro mou práci jsem využila hlavně úvodní informace o soudobé politické situaci, jaký měla dopad na veřejný život ve městě a pak samozřejmě kapitolu o školství.

Druhým zásadním zdrojem pro mě byl článek zachycující *Kroměřížské české střední školství v letech 1874-1988* od Jitky Zezulové³, rozené Střízové z roku 1989 vydaný ve studii Muzea Kroměřížska. Článek se zaměřoval na tyto tři školy: gymnázium, reálka a učitelský ústav. Autorka se soustředila na vznik a rozvoj těchto českých kroměřížských středních škol, které se navzájem ovlivňovaly a jejich osudy si byly v mnohém velmi podobné. Samotná autorka na závěr své studie píše: „Cílem bylo zachytit nejdůležitější a nejpodstatnější události ze života kroměřížských středních škol. Nelze postihnout vše, drobné příběhy ze života tisíců studentů, kteří vyšli z těchto škol, ani životní osudy profesorů, na nichž spočívala

¹ Regionální literatura je termín pro literaturu z regionu Kroměřížska. Mikroregion Kroměřížsko je svazek obcí tvořen obcemi: Bezměrov, Jarohněvice, Kroměříž, Lubná, Lutopecny, Rataje, Skaštice, Střížovice, Šelešovice, Zlobice a Bařice-Velké Těšany. (www.mesto-kromeriz.cz)

² Václav Krůpa byl učitelem na kroměřížských školách, učil i na střední pedagogické škole jako externí vyučující; jeho jména si lze všimnout v příloze v tabulkách učitelstva školy č. 1. a č. 5. Později se stal místopředsedou městského národního výboru, v roce 1976 se stal kronikářem města Kroměříže a své kroniky psal velmi pečlivě a zodpovědně. Ve své době patřil k nejlepším kronikářům a své poznatky i zkušenosti uplatňoval při celonárodních soutěžích kronikářů, kde vždy dosáhl výborných výsledků.

³ V současné době zastává Dr. Jitka Zezulová funkci ředitelky Státního okresního archivu Kroměříž.

a spočívá velká odpovědnost za výchovu mladé inteligence. Všechny tři školy byly těsně spjaty se životem města a jeho obyvatel. Město vždy mělo velký zájem o rozvoj škol i o výsledky studia jejich žáků a snažilo se, podle svých možností, zlepšovat podmínky pro úspěšnou existenci škol. O dobrém „soužití“ škol a města svědčí i to, že bývalí studenti se velmi rádi vrací do města svých studií přesto, že velká většina z nich není kroměřížskými rodáky. Lze konstatovat že, střední školy sehrávaly a sehrávají pozitivní roli v životě města a jsou velkým přínosem pro společenský a kulturní rozvoj Kroměříže“.

Dalším zdrojem informací ohledně školství se pro mě staly následující články: *100 let pedagogického školství v Kroměříži* od Emanuela Smejkal⁴, *85 let učitelského školství v Kroměříži* od Josefa Šuberta⁵; také články: *Stoleté výročí české reálky v Kroměříži* od Jaroslava Nešpora, *Osudy české reálky v Kroměříži* od Ivy Vlčkové, *Kroměřížská reálka: z historie našeho města* od Antonína Lukáše⁶ a *Pojď a uč se moudrým býti* od Jaromíra Berana⁷.

Významným zdrojem informací se pro mě stal také internet. Vyhledávala jsem zde veškeré školské zákony, které pro mě byly zcela klíčové a určují při vytváření legislativních rámců jednotlivých vývojových období učitelské přípravy a střední pedagogické školy. Z internetu je dostupný pedagogický časopis Učitelské noviny, kde jsem narazila na inspirativní články o proměnách školského systému, zákonů i učitelského povolání od Františka Morkese⁸. Na internetu jsem také našla přehledně zpracované materiály, např. stručný nástin vývoje přípravného vzdělávání předškolních pedagogů od počátku 20. století od Radmily Burkovičové⁹, základní charakteristiky vývoje českého vzdělávacího systému mezi lety 1989–2009 nebo zprávu o vývoji českého školství od listopadu 1989 (autoři nebyli uvedeni).

⁴ Prof. Emanuel Smejkal byl posledním správcem učitelského ústavu v Kroměříži.

⁵ Josef Šubert byl prvním ředitelem PGM v letech 1950-1952.

⁶ Mgr. Antonín Lukáš byl od roku 1956 členem kulturní komise MěstNV, památkového aktivu, letopisecké komise, působil jako člen a později předseda Okresní komise památkové péče a okresní konzervátor památek, řídil okresní aktiv knihoven aj. Od roku 1990 byl ředitelem Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži. Stal se nositelem Ceny města Kroměříže za rok 2013, která se uděluje významným osobnostem za podstatný přínos na rozvoji města, na jeho propagaci a reprezentaci. (Kroměřížský zpravodaj 10/2013)

⁷ Dr. Jaromír Beran je současným ředitelem VOŠPgS a SPgŠ Kroměříž.

⁸ Mgr. František Morkes byl pracovníkem Pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze.

⁹ PaedDr. Radmila Burkovičová, Ph.D., působí na katedře pedagogiky primárního a alternativního vzdělávání, Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě.

1.1.2 Prameny

Vymezení termínu historický pramen můžeme nalézt u Švece a kol., který tvrdí, že na rozdíl od většiny věd, jejichž předmět je reálný, existuje; jev předmětu historické vědy není reálný, už neexistuje. Co existuje, to jsou pozůstatky, které po naší minulosti zůstaly. Minulost, dějiny lidstva, je tedy možné poznávat, zkoumat pouze prostřednictvím těchto „pozůstatků“ minulosti. Jsou jakýmsi pramenem historického poznání, a tak je i v historii nazýváme – *historické prameny*. (Švec a kol., 2009, s. 234)

Historický pramen stojící mezi historickou událostí a tím, kdo ji poznává – historikem, zaujímá v procesu historického poznání klíčové místo. Proto historické prameny, jejich analýza a metody historické práce stojí v popředí zájmu metodologie historické vědy. Společenskovědní obory vykročily poměrně pozdě na cestu za zdokonalením výzkumných metod. Historiografie však v rámci těchto oborů novým metodologickým trendům „nejstatečněji“ odolává. Dnes chápeme historický pramen nejen jako materiál, z kterého historik čerpá informace, ale spíše jako soubor vlastností tohoto materiálu, který tvoří určitou informační strukturu konstituovanou na základě otázek kladených historikem. Tato struktura je závislá nejen na vlastnosti pramenného materiálu, ale i na úrovni vyspělosti historického poznání. (Švec a kol., 2009, s. 235)

Pro heuristickou práci s pramenným materiálem máme také k dispozici *heuristické pramenné pomůcky* podle Švece a kol., 2009: *prameny editované*: soupisy pramenných edicí; pramenné edice (narační prameny, diplomatář, registář a výběrové pramenné edice) a *prameny v archivech* (průvodci v archivech, katalogy archivních fondů, pomocné knihy, jiné archivní pomůcky). Ve své práci jsem vycházela z pramenů uložených v archivu.

První takové materiály, které jsem prostudovala, byly *Kroniky města Kroměříže*¹⁰, uložené ve Státním okresním archivu Kroměříž. Zvolila jsem 3

¹⁰ Poskytování archiválií v badatelně archivu podléhá zákonu č. 499/2004 Sb. - zákonu o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, konkrétně o tom pojednává hlava II., díl 4. - nahlížení do archiválií, vystavování archiválií a pořizování výpisů, opisů a kopií. V prvním odstavci § 34 se uvádí, že do archiválií uložených v archivech lze nahlížet jen na základě žádosti a za dodržení podmínek stanovených tímto zákonem a badatelským řádem archivu. Badatelský řád je trvale zveřejněn na úřední desce archivu nebo na jiném veřejnosti přístupném místě v archivu a v informačních systémech s možností dálkového

kroniky z let 1959 (93 s.), 1960 (160 s.) a 1961 (161 s.). Domnívala jsem se, že v kronice z roku 1959 by mohly být nějaké informace o založení Střední pedagogické školy v Kroměříži. Kroniky byly ve velmi dobrém stavu, uschované v pevných papírových obalech a tvrdých červených deskách. Všechny kroniky byly psány na stroji, číslované, rok byl vždy členěn na jednotlivé měsíce a na okraji byly poznámky. Na poslední stránce každé kroniky byl umístěn tzv. index – seznam jmen, institucí, různých názvů, budov a jiných míst nebo akcí. Moje bádání však nepřineslo žádné konkrétní výsledky, téměř žádné informace o střední pedagogické škole. Jediná zmínka o škole v kronice z roku 1959 se týkala jejího pěveckého sboru. Rok 1960 nám zase poskytl informaci, že kroměřížská společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí spolu s OV ČSM v Kroměříži otevřela roční kurs pro vychovatele internátů, domovů mládeže a středisek pracujících mládeže, kde se jim dostane odborného pedagogického a psychologického školení pro jejich výchovnou práci. V kronice za rok 1961 byly informace pouze o základních školách, jedna o kvalitní spolupráci rodičů se školou a druhá o tom, že školáci si spoří, což má velký pedagogický a ekonomický význam, jedná se o výchovu k hospodárnosti. Další kroniky města Kroměříže z 60. let ani 70. let jsem tedy již nezkoumala, jelikož jsem se domnívala, že opět žádné užitečné informace nenaleznu.

Pokusila jsem se nalézt ještě nějaké informace pro kapitolu o historii školy od revolučního roku 1989. Prostudovala jsem tedy opět *Kroniky města Kroměříže* z let 1989 (226 s.) a 1990 (228 s.). Tyto kroniky měly už zcela jinou podobu než ty předešlé z let 1959 až 1961 a také mnohonásobně větší počet stran. Na titulní straně byla uvedena jako autorka Marta Zapletalová. Převzala psaní kronik právě po Václavu Krůpovi, jež vedl kroniku v letech 1974 - 1988. Její kroniky měly již značně odlišnou strukturu. Každá kronika byla sestavena z jednotlivých kapitol, první kapitola Jak šel příslušný rok, kde byly po měsících a dnech vypsány významné události. Pak už následovaly tematické kapitoly: národní výbor, zemědělství, průmysl, obchod a služby, veřejný život, školství a kultura, zdravotnictví a sociální péče, statistika. Na závěr byl zařazen obsah a informace o vydání kroniky. Kapitoly o školství byly opět členěny na mateřské školy, základní

přístupu. K fotografování archiválií vám pak musí být udělena povolenka. Státní okresní archiv Kroměříž má badatelský řád zavěšen také na svých webových stránkách - <http://www.mza.cz/kromeriz>.

a střední školy. V části o středních školách byly popsány jednotlivé školy. Dozvěděla jsem se tedy konkrétní informace právě o Střední pedagogické škole v Kroměříži. Jednalo se však pouze o statistické informace o počtu žáků za příslušný školní rok a případně o pěveckém sboru. Nešlo tedy o souvislý text, který by mohl využít v souvislosti s psaním kapitoly o historickém vývoji od roku 1989.

Následně jsem prostudovala dokumenty a písemnosti týkající se Střední pedagogické školy v Kroměříži. Bylo mi řečeno, že v archivu jsou až 2m materiálu. Pracovala jsem se dvěma velkými deskami, kde byly v dílčích složkách svázané spisy z pedagogické školy, jednalo se především o zápisy ze zasedání pedagogické rady PŠM a PŠN v Kroměříži, protokoly o poradách, zápisy z jednání plenární schůze ROH při pedagogické škole v Kroměříži, výkazy o výsledcích maturitních zkoušek, kvalifikační porady za čtvrtletí a pololetí za školní rok 1957/1958, klasifikační porady PŠM za rok 1958. Dokument, který mě velmi zaujal, byla Zpráva o činnosti Pedagogického gymnázia pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži za školní rok 1950/1951, kterou jsem využila pro kapitolu o pedagogickém gymnáziu. Zásadním zdrojem informací pro mou práci byla také *Jubilejní zpráva z let 1950 – 1960*, sepsaná Josefem Silným¹¹ a jeho kolektivem, kde se lze dočíst o pedagogických gymnáziích pro vzdělávání učitelů národních škol (PGN) a učitelek mateřských škol (PGM), stejně tak o pedagogických školách pro vzdělávání učitelů národních škol (PŠN) a učitelek mateřských škol (PŠM). Tato zpráva obsahuje přehledné informace o učitelském vzdělání na těchto školách, o vedení školy, práci pedagogického sboru, o školské skupině ČSM, o výchově pionýrských vedoucích, o výchově k vědeckému světovému názoru, o sdružení rodičů a přátel školy, o materiálním zajištění školy, o státním žakovském domě v Kroměříži, o ROH a závodní organizaci KSČ. Žádné další jubilejní zprávy nejsou k dispozici. Ve Státním okresním archivu Kroměříž jsem z celkového množství 2m spisů prostudovala pouze dokumenty z prvních let založení a fungování pedagogických škol. Lze tedy konstatovat, že zbylý materiál (1,5m) jsem nepročetla, vzhledem k charakteru materiálu, jelikož se jednalo o zápisy ze čtvrtletních a pololetních porad, protokoly, výkazy o maturitních zkouškách a podobně; tento materiál totiž nebyl pro mou práci rozhodující.

¹¹ Josef Silný byl ředitelem PGN, později PŠN v letech 1952 – 1971.

Nyní se dostávám k popisu práce se *školními kronikami* Střední pedagogické školy v Kroměříži, které jsou uloženy ve školním archivu, autoři v kronikách však nejsou uvedeni. Pročetla jsem celkem 4 školní kroniky: první kronika (pamětní kniha) obsahuje 8 školní roků: 1959 – 1967, v této kronice je zapsáno nejvíce školních roků. Druhá kronika zahrnuje školní léta: 1967 – 1971, jsou zde tedy zapsány celkem 4 roky. Třetí kronika sestává ze školních let: 1971 - 1975, má zapsány také celkem 4 roky a ještě má spoustu volných stránek. Poslední čtvrtá kronika zaznamenává období: 1984 – 1988, i tato kronika obsahuje 4 roky. Celkem jsem tedy dle školních kronik zaznamenala historii školy v délce 20 let.

Každá kronika byla psána stejným stylem, čili byly zde zařazeny jednotlivé kapitoly: 1.zahájení školního roku, hlavní úkoly školy a směrnice pro daný školní rok, organizace školy a umístění tříd, šatny a pracovny, 2.učitelstvo a zaměstnanci školy, vychovatelky v domově mládeže, předmětové a jiné komise, 3.žactvo – třídy denního studia, dálkového studia při zaměstnání a externě studujících, zdravotní stav, absence a příčiny nepřítomnosti žáků, 4.výsledky vyučování, přehled prospěchu a chování – důtky třídních učitelů a ředitele školy, přepočty prospěchu průměrně na žákyni a průměr celé školy, přehled o maturitních zkouškách, 5.socialistický svaz mládeže a 6.sdružení rodičů a přátel školy.

Po informativní části o organizaci školy následuje dokumentární část, kde jsou v různých přílohách, dopisech a fotografiích zaznamenány události ze života školy. Pedagogická škola např. pořádala tělovýchovnou akademii nebo se účastnila nejrůznějších celostátních soutěží studentů pedagogických škol. Značnou aktivitu vyvíjel i 80 členný pěvecký soubor školy, pěvecký soubor studentek pedagogické školy, který pravidelně pořádal celovečerní koncerty pro kroměřížskou veřejnost, a vyvrcholením jeho činnosti byla účast na festivalu dívčích pěveckých sborů pedagogických škol. Přínosem pro výchovu byla i spolupráce s patronátním vojenským útvarem. Ze všech těchto rozmanitých událostí a akcí jsou v kronice založeny novinové výstřižky, články a společné fotografie. Dále jsou v dokumentární části také založena svatební oznámení členů pedagogického sboru, výročí, parte nebo čestná ocenění. Kromě toho také dopisy a poděkování, které obdržela škola a její vedení za kvalitní pedagogickou práci.

Pracovníky školy mi bylo mi sděleno, že ostatní školní kroniky se v archivu školy nenacházejí. Možným důvodem jejich absence je špatné vedení archivu za minulého vedení školy nebo přímo kronikářů, kteří je psali. Je taky možné, že se v některých obdobích školní kroniky nepsaly nebo nebyly do školního archivu správně založeny a ztratily se. Ať jsou důvody jakékoliv, skutečnost je, že mi vznikly v historii školy jisté mezery. Jelikož mi nebylo umožněno, abych se v archivu sama pokusila najít chybějící kroniky, pokoušela jsem se tedy vyhledávat aspoň na jiných místech, jako byla knihovna nebo archiv, další související materiály s historií školy a pokoušela jsem se sestavit ucelenou strukturu vývojových období tak, aby na sebe navazovala.

2 PROMĚNY UČITELSKÉ PŘÍPRAVY V KROMĚŘÍŽI

Obsahem hlavní části diplomové práce bude v první řadě kapitola naznačující vývoj města Kroměříže, s ohledem na školství a poté budou zařazeny dílčí kapitoly, tematicky zaměřené na jednotlivá vývojová období učitelství v Kroměříži. Časové rozmezí, ve kterém se budeme pohybovat, pro nás začíná na konci 19. století, založením učitelství v Kroměříži, pokračuje v polovině 20. století vznikem Střední pedagogické školy v Kroměříži, která na konci 20. století získává statut vyšší odborné školy a dnes, počátkem 21. století, ve městě působí jako Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž. Přehled proměn Pedagogické školy v Kroměříži je uveden v příloze č. 2.

2.1 Kroměříž a tradice kroměřížského školství

V této podkapitole bude pojednáno o Kroměříži, o městě historických památek, škol, umění a kultury, které je nazýváno "Hanáckými Aténami". Je vyhledáváno návštěvníky zejména pro bohatství památek. Kroměříž byla vyhlášena nejkrásnějším historickým městem České republiky za rok 1997. Komplex historických zahrad a Arcibiskupského zámku byl v prosinci 1998 zapsán do seznamu světového dědictví UNESCO. Na tradice kroměřížského školství navazují všeobecné, odborné, pedagogické a umělecké školy. Fotografie města Kroměříže jsou v příloze č. 1.

Olomoucký biskup **Bruno ze Šauenburku** založil gotické město Kroměříž a chrám sv. Mořice s kapitulou ve 13. století. Středověké a raně novověké město utrpělo husitskými válkami, v 17. století hlavně švédskými vpády v třicetileté válce, dočkalo se však velkorysé obnovy. Obnovitel města biskup **Karel Lichtenštejn z Kastelkornu** vystavěl v Kroměříži biskupskou mincovnu. Neznámý autor národopisné mapy Hané z přelomu 18. a 19. století zakreslil Kroměříž u jižní hranice oblasti, kterou nazval "*Terra promissa vulgo sacra Hana*" – "*Země zaslíbená neboli Svatá Haná*". Významnou kapitolu dějin města tvoří rok 1848, kdy byl do Kroměříže přeložen ústavodárný říšský sněm rakouské monarchie. Návrh ústavy s výraznými demokratickými prvky vstoupil do dějin české státnosti a počátků demokracie ve střední Evropě. (www.mesto-kromeriz.cz)

Významným dnem v Čechách a na Moravě byl 28. říjen 1918, kdy se po útrapách z 1. světové války a nadvládou Rakušanů dostává český národ z cizí moci a je znovu samostatný. Vznik Československé republiky roku 1918 byl podpořen především diplomatickým umem českých a slovenských politiků (Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik, aj.) a samostatné silné československé armády. O 21 let později vypukla 2. světová válka. Dne 15. března 1939 obsadila německá armáda části Čech a Moravy a 16. března stanovila „Protektorát Čechy a Morava“, který trval až do 8. – 9. května 1945. Jeho hlavou se stal prezident **Emil Hácha** a nad vším dohlížel německý protektor. Po vítězství nad nacismem a fašismem roku 1945 se mělo znovu Československo obnovit v předválečných hranicích. V roce 1946 vítězí komunisté ve volbách a za poměrně klidného puče v únoru 1948 nastolí 40letou centralistickou diktaturu. (Štěpán, 2006)

Kusák (1998) tvrdí, že jedním ze základních prvků komunistické ideologie v Československu v letech 1945 – 1948 byla manipulace pomocí tradičních kulturních hodnot, jak je představovaly myšlenky slovanství, husitství a národního obrození, tedy hlavní komponenty českého a případně i slovenského nacionalismu. Z nich nejdůležitější byly zřejmě myšlenky slovanství, které svou mlhavostí a iracionálností se nabízely k zneužití. Komunisté nacházeli pro svou manipulaci připravenou půdu, oživení myšlenek slovanství mohlo navázat na prosovětskou politiku E. Beneše z doby předválečné a válečné, která byla poznamenána neznalostí skutečných politických poměrů v Sovětském svazu a naivní důvěrou v jeho dobré úmysly vůči československé demokracii. Českoslovenští komunisté záhy vystihli příležitost, která se jim naskytl v možnosti používat slovanské ideologie při ovlivňování ostatních skupin obyvatelstva. Potvrzení této slovanské ideologii se dostalo v březnu 1945 při přijetí prezidenta E. Beneše Stalinem. Gottwald hovořil později v roce 1947 – už určitěji o slovanské politice, kterou „je třeba chápat jako vyvrcholení... snah slovanských národů o spolupráci... opírající se o velké Rusko“. Je jen přirozeným výsledkem tohoto ideologického sblížení komunistů a nekomunistů na slovanské půdě, že slovanská idea našla svůj výraz v prvním vládním programu nové československé vlády, který byl vyhlášen 5. dubna 1945 v Košicích. Emocionální národní víra v silné Rusko, racionální Benešovo „lidové slovanství“ a komunistická slovanská frazeologie se zde spojily a staly součástí lidovědemokratické ideologie. (Kusák, 1998, s. 147 – 149)

Atmosféru prvních dní po osvobození v roce 1945 v Kroměříži vystihnout lze jen velmi těžko. Projevily se v ní životní pocity tehdejšího člověka: radost nad skončením útrap, i když byla poznamenána smutkem nad velkými ztrátami, které přinesly válečné časy, lítost nad zničenými lidskými, materiálními a kulturními hodnotami, ale zároveň odhodlání odstranit staré chyby a společenské neduhy. Jedno však bylo této atmosféře vlastní: soustředění pozornosti na budoucnost, zaujetí tím, co je před námi a úsilí skoncovat s tím, co je za námi a co bylo špatné. Lidé mysleli na velké cíle. Nikdo nechtěl připustit, že to byly často úkoly přesahující možnosti rodící se nové moci, hlavní bylo přesvědčení, že před těmito úkoly nelze couvnout. Provádění těchto úkolů se stalo mistrovskou zkouškou oněch sil, které na sebe vzaly úkol vybudovat na troskách válkou zničeného světa svět nový, lepší, spravedlivý a šťastný.

Jak uvádí Krůpa (1985) roku 1945 nemohl být nikdo na pochybách o tom, komu jsme vděčili za obnovenou svobodu. Byl to **sovětský svaz** a jeho armáda, která za vítězství platila krví svých statečných vojáků. František Zelinka¹² se stal správcem městských záležitostí do sestavení národního výboru. Od prvních chvil po osvobození byla činnost členů KSČ ve městě aktivní a iniciativní. Mnoho občanů podávalo přihlášky do KSČ. Ze strany po léta se skrývající v ilegalitě se stala obratem ruky početná politická strana, k jejímž návrhům bylo třeba přihlížet při každém jednání. Vzrůst počtu základních organizací KSČ si vyžádal ustavení městského výboru KSČ (13. 7. 1945). (Krůpa, 1985, s. 9) Je vhodné se zmínit o poměrně významné a nejmasovější organizaci, která nesla název **Revoluční odborové hnutí**, možná známější pod zkratkou ROH. Hned po osvobození v roce 1945 vznikaly ve velkých závodech závodní rady, které se brzy změnilly na organizace ROH. Sehrály klíčovou úlohu ve Vítězném únoru 1948. Plnila důležité úkoly: zastupovala pracovníky vůči vedení závodu, podílela se na tvorbě výrobního plánu, pečovala o další vzdělávání pracujících, prováděla sociální politiku apod. (Krůpa, 1985, s. 9 – 11)

Hned v prvních dnech po osvobození se sešli členové bývalého Svazu přátel Sovětského svazu, aby obnovili organizaci, vybudovanou už za první republiky, která se přejmenovala na **Svaz československo-sovětského přátelství**. Rychle se

rozzrůstala a řadila se k nejpočetnějším složkám Národní fronty. (Krůpa, 1985, s. 20) Příslušníci aktivního odporu proti okupantům, kteří přežili válečné události a věznění, se sdružili do **Českého svazu protifašistických bojovníků**. Politická úloha této organizace byla velmi důležitá zejména před únorem 1948 a v průběhu událostí, kdy se bojovalo o socialistický charakter našeho státu. Tehdy členové organizace (bez ohledu na svou politickou příslušnost) stále znovu lidem připomínali, zač bojovali za války a na čí straně ve světě je naše místo. Členové ČSPB se aktivně obraceli zejména k mladým lidem, kteří nezažili válku, se svými přednáškami, poukazovali tak na nezbytnost soustavného boje proti podněcovatelům válečného požáru. Pořádali besedy na školách, v mládežnických organizacích, u vojáků základní služby. (Krůpa, 1985) S postupem doby vznikaly další sbory a svazy, tak jak vyžadovaly potřeby společnosti. Jmenujme například **Sbor pro občanské záležitosti**, který dostal do vínku postarat se o patřičnou úroveň občanských obřadů. Mezi obecně prospěšné organizace, sdružené v Národní frontě, patřil **Svaz požární ochrany ČSR**, bylo v něm sdruženo 7 základních organizací s 270 členy, jejich činnost se soustřeďovala na požární prevenci. Po osvobození roku 1945 vstupovaly do veřejné činnosti více než dříve **ženy**. V samých politických organizacích zaujímaly aktivní postoj k veřejným otázkám a jejich činnost ovlivňovala i ženy politicky neorganizované. Způsobil to sám měnící se způsob života, kdy ženy vstupovaly do zaměstnání a bylo třeba řešit umístění dětí do jeslí, mateřských škol a družin mládeže. Vznikaly výbory žen, které se časem proměnily v důležitou organizaci Národní fronty – **Český svaz žen**. (Krůpa, 1985, s. 20 – 21)

Vítězný únor 1948 byl ve městě historickým přelomem, při němž byly odstraněny z veřejného života reakční síly a byly vytvořeny předpoklady k počátku budování socialistické společnosti. Dne 25. února 1948 byl ustaven **Městský akční výbor Národní fronty v Kroměříži**, jehož předsedou se stal PhMr. Ignác Ginter. Tento výbor se představil veřejnosti na plenárním zasedání dne 30. března 1948, s počtem 36 členů. Důležitou úlohu v únorových dnech sehrály Lidové milice, které byly na všech větších závodech ve městě, vystupovaly jako ozbrojené oddíly

¹² Dne 4. května 1945 k večeru přišel s rumunskými jednotkami do osvobozeného města sovětský velitel nadporučík Simagin, který jmenoval čs. *kapitána Františka Zelinku*.

dělnické třídy, určené k obraně socialistických vymožeností a k ochraně zájmů pracujícího lidu. (Krůpa, 1985, s. 11)

Akční výbor NF v Kroměříži reorganizoval *městský národní výbor*¹³ a provedl očistu veřejného života. Národní fronta nepozbyla svého oprávnění, pod jejím řízením se prováděly volby do zastupitelských orgánů, vyhlašoval se volební program, organizovaly městské směny, dobrovolná práce občanů atd. Důležitou úlohu měly pravidelně pořádané *sjezdy KSČ*. Každý sjezd zhodnotil výsledky dosažené od sjezdu předchozího, zda se jednalo o úspěchy či neúspěchy a následně schvaloval nové směrnice rozvoje. Když se zdařilo splnit dvouletý plán 1947/1948, bylo přikročeno k přípravám na první československou pětiletku 1949/1953. V pořadí 19. sjezd KSČ vytyčil generální linii dalšího vývoje ve 3 bodech: socialistická výstavba národního hospodářství, budování socialismu ve vesnici a rozvíjení socialistické kulturní revoluce. Podle těchto směrnic se rozvíjel život ve městě. Charakteristickým rysem údobí po 20. sjezdu KSČ bylo úsilí o mohutný rozmach výrobních sil a jejich rozvoj. (Krůpa, 1985)

Ve městě bydlelo trvale 13 tisíc mladých lidí ve věku do 30 let. V prvních letech po osvobození měly politické strany snahu vybudovat si vlastní organizace mladých. Po únoru 1948 byl utvořen jednotný **Československý svaz mládeže**. V krizových letech se jednotná organizace rozdělila ve větší počet organizací. Nejdříve vznikl „Leninský svaz mladých“, který se s nárůstem počtu členů změnil v „*Socialistický svaz mládeže*“. Mládež byla organizována v 62 organizacích SSM, ve 24 organizacích Svazu pro spolupráci s armádou a v 6 tělovýchovných jednotách. Kladnou roli sehrával také Městský výbor SSM, který mimo jiné pořádal každoročně „Týden dětí a mládeže“. Městský národní výbor se k mládeži pravidelně obracel pololetně konanými **Hovory NV s mládeží**, které byly pořádány ve školách, v závodech a jednotlivých obvodech města. (Krůpa, 1985)

Při školách existovaly od roku 1948 **pionýrské organizace**, kam se děti hlásily už ve druhé třídě (pro ty mladší tu byl předstupeň Pionýra – Jiskřičky). Při

¹³ Postupem let vyrostl státní správě, reprezentované národními výbory, nový pomocník jako spojovací článek mezi národním výborem a občany – *občanský výbor*. O občanských výborech se říkalo, že byly prodlouženou rukou národního výboru. V Kroměříži měli dlouholetou tradici. Jednou z důležitých forem práce stranických a státních orgánů bylo konání veřejných stranických schůzí. Každého půl roku navštívilo tyto schůze na 2 000 občanů. (Krůpa, 1985)

různých slavnostních příležitostech, a že jich bylo, museli pionýři nosit modré košile a rudé šátky, o nichž napsalo několik režimních poetů oslavné básně, až ho proměnili téměř v uctívaný předmět. Pionýr, jak stálo ve stanovách této organizace, musel být „oddaný své socialistické vlasti a Komunistické straně Československa. Pionýr je přítelem Sovětského svazu a obhájcem pokroku a míru na celém světě. Pionýr ctí hrdinství práce a boje.“ Dále pak také „pionýr svým jednáním, učením a prací prospívá socialistické vlasti a je hrdý na svoji pionýrskou organizaci.“ (Drda a kol., 2010, s. 17)

První *pionýrská organizace ČSM* vznikla v Kroměříži v roce 1959 (do tohoto roku spadá založení Střední pedagogické školy) na základní škole na náměstí Dukelských hrdinů. Bylo tam tehdy organizováno 92% dětí pionýrského věku. Oddíly byly vedeny členy SSM, učiteli nebo rodiči. Metodicky řídil činnost Pionýrské organizace *Okresní dům pionýrů a mládeže*, který zahájil svou činnost roku 1960. (Krůpa, 1985, s. 19) Naplněním volného času pro mladé lidi byla účast v zájmových technických, uměleckých a sportovních kroužcích. Takové kroužky organizovala každá škola. Okresní dům pionýrů a mládeže měl 49 zájmových kroužků a Sdružený závodní klub ROH 15 kroužků.

Organizace Národní fronty, v nichž byla zastoupena většina obyvatel, se hlásila k programu Komunistické strany Československa a společně s ní utvářeli podmínky pro neustálé zvyšování životní a kulturní úrovně občanů města. Kroměřížští občané měli své město vždy rádi, právem na něj mohli být hrdí. Byl to výsledek také jejich přičinění, jak se město během let měnilo. Tam, kde šlo o vybudování obecně prospěšného zařízení, nikdy nechyběly ochotné ruce dobrovolných brigádníků. Jedině s pomocí občanů mohl dosáhnout národní výbor dobrých výsledků. Některé takové budovy stojí dodnes a občané si bez nich tvář svého města nedovedou představit (např. Dům kultury, Zimní stadion nebo Plavecký bazén). Všem těmto lidem patří velký dík za píli a obětavý přístup v budování města, které vybuďovali pro budoucí generace, položili tak základy krásného města, jak jej známe dnes.

Přehled událostí nám ukázal, jak pronikavě se změnil život města. Komunistická strana Československa se stala vedoucí silou, která usměrňovala život města. Vítězný únor navždy zúčtoval s vykořisťováním pracujícího člověka

a postavil jej do role svobodného budovatele nové socialistické společnosti. V takové společnosti se vyvíjelo také kroměřížské školství.

Na socialistických vzdělávacích zařízeních si komunistická strana zvláště zakládala, škola byla první instituce, kde se měl dětem po předškolní přípravce natvrdo vštípit ten správný světonázor. Právě ve škole bylo třeba dítě nebo mladého člověka zpracovat, vychovat z něj oddaného, věrného nebo alespoň tichého soudruha¹⁴. Tam se mu také začínaly tvořit kádrové materiály, které se s ním táhly celý život. Základní nebo střední škola moc humornou institucí nebyla a soudružky učitelky mohli svým žákům značně zkomplikovat život. (Drda a kol., 2010)

Tradice školství v Kroměříži

Kroměříž, stejně jako celá republika, převzala rakouský školský systém¹⁵, který byl jen drobně upraven *malým školským zákonem* z roku 1922. V období okupace byly zavřeny vysoké školy, střední a odborné školy byly omezovány, i přístup dětí do měšťanských škol byl ztěžován. Docházelo k postupné germanizaci. V posledních měsících války se ve městě vůbec neučilo, školní budovy byly zabrány pro německé vojenské útvary a lazarety. Z takového stavu bylo obnovováno školství v roce 1945. Školní budovy nebyly po dobu okupace opravovány, válečné události způsobily zničení lavic, dalšího nábytku a pomůcek. Městské finance nedovolily hned velké opravy. V roce 1947 byla věnována na udržování škol částka: národním školám - 394 330 Kč, reálnému gymnáziu – 769 980 Kč, učitelskému ústavu – 171 554 Kč, obchodní akademii a odborné ZŠ – 32 384 Kč, odborné škole pro ženská povolání – 74 756 Kč. (Krůpa, 1985, s. 73)

Pro přehlednost této kapitoly se seznámíme s kroměřížským školstvím jako takovým, které zahrnuje všechny úrovně vzdělávání, čili předškolní, základní a střední školství. Tato kapitola pak podá ucelený a komplexní pohled na stav a vývoj v jednotlivých letech a obdobích naší historie. Jelikož se v této diplomové práci věnuji Střední pedagogické škole, která v podstatě vychovává právě učitelky

¹⁴ **Soudruh** (žena soudružka) bylo oslovení, které k vzájemnému oslovování užívali příslušníci komunistické strany.

¹⁵ V Rakousko-uherské monarchii byl zákonem z roku 1869 a novelou z roku 1883 stanoven státní vrchní dozor nad školstvím, zavedena povinná školní docházka, zřízeny dvouleté měšťanské školy, nařízeno čtyřleté vzdělávání učitelstva na učitelských ústavech a rozšířeno trivium na obecných školách. Tuto organizaci školství převzala i buržoazní ČSR.

mateřských škol, je vhodné si nastínit, jak to s kroměřížskými mateřskými školami v tehdejší době vlastně vypadalo, proto následující odstavec věnuji tomuto tématu.

Prudkým rozvojem prošly od roku 1945 **mateřské školy**. Na počátku školního roku 1945/1946 bylo v Kroměříži 5 mateřských škol. Spravoval je spolek „Mateřská škola“, který vydržoval mateřské školy do 31. prosince 1945. Od 1. ledna 1946 je převzal do své správy Místní národní výbor v Kroměříži. Od 1. března téhož roku hradila osobní náklady zemská školní rada v Brně, věcné náklady nesl dále národní výbor. Umístění mateřských škol bylo málo vhodné, převážně byly v adaptovaných bývalých bytech. Počet zapsaných dětí neměl překročit číslo 40, ale některé obvody byly tak rozsáhlé, že se tento počet překračoval. Průměrná docházka činila 64%. V každé mateřské škole byla zaměstnána *jedna učitelka*, k ruce měla *tzv. pěstounku s nižším vzděláním*. Počet mateřských škol se rok od roku zvyšoval (1951 – 9 MŠ s 450 dětmi, 1957 – 10 MŠ s 420 dětmi a v roce 1965 – 12 MŠ s 636 dětmi). Ještě v září 1978 chybělo v mateřských školách přes 100 míst. Proto se město snažilo postupně otvírat další mateřské školy. Úměrně s růstem počtu mateřských škol se zvyšovala dotace městského národního výboru na jejich údržbu, pro zajímavost si srovnáme dva roky: v roce 1965 činila částka 190 tisíc Kč a v roce 1982 již 937 tisíc Kč. Kolem roku 1985 pak bylo ve školách dostatek místa pro každé dítě, které jeho rodiče do mateřské školy přihlásili. (Krůpa, 1985, s. 74 – 75)

Ani v **základním vzdělávání** nebyla po osvobození roku 1945 situace dobrá. Nýbrž radost z osvobození byla veliká, proto se dařilo napravovat válečné škody a úspěšně plnit výchovná poslání škol. Pozitivní výsledky přinesla akce „Mládež sobě a republice“, v jejímž rámci byla organizována pomoc školám v pohraničí a na východním Slovensku. Ještě v průběhu prvního poválečného školního roku se odstraňovaly následky války a vandalismu okupantů, nezasklená okna, vytrhané elektrické vedení, poškozený nábytek, zničené nebo ztracené učební pomůcky. Ve městě bylo 6 obecných a 4 měšťanské školy. Do obecných škol chodili pouze žáci z města, do měšťanských ze širokého obvodu. (Krůpa, 1985, s. 75 – 76)

Už v prvním roce pracoval *Okresní pedagogický sbor*, který vytvořil sekce pro jednotlivé předměty, pro elementární třídu, dětskou scénu a filmovou sekci. Kriticky se projevilo ve městě období s devítiletou školní povinnou docházkou, neboť na stavby nových škol ještě nebylo prostředků a počet tříd neúměrně rostl.

Školy měnily kabinety na učebny a došlo ke směnování tříd. Tato situace se zlepšila až otevřením dalších nových škol. Rušením venkovských malotřídních škol však opět znovu narůstá počet žáků v městských školách.

Po osvobození vzrůstal postupem let počet zaměstnaných žen. Příliv žen do závodů by byl snazší a silnější, kdyby jej nebrzdila starost o děti školou povinné, které by vyrůstaly v rodinách bez jídla a bez péče. Z toho stále ožehavějšího problému se zrodila myšlenka na zakládání **družin mládeže**, kde by dětem byla poskytnuta strava a kde by o ně pečovala kvalifikovaná síla až do doby, kdy se rodiče vrátí z práce. První družina mládeže vznikla v Kroměříži v roce 1951 na škole U Sýpek. (Krůpa, 1985, s. 76)

Jako doplněk základních škol vznikly ve městě **speciální školy**. Jednalo se konkrétně o tyto školy: Zvláštní škola, Základní a mateřská škola při ortopedickém oddělení OÚNZ, Základní škola při nemocnici, Základní škola při psychiatrické léčebně, Lidová škola umění.

Drda a kol. (2010) stručně shrnuje, jak se škola za socialismu vyvíjela – od padesátých let, kdy byly děti živnostníků, statkářů a nekomunistické inteligence paušálně šikanovány, přes léta šedesátá a především sedmdesátá, kdy každý, kdo si chtěl podat přihlášku na nějakou lepší střední školu, na gymnázium či na vysokou, musel mít kromě úspěšných přijímaček i doporučení od Svazu socialistické mládeže nebo od pionýrské organizace, až po léta osmdesátá, kdy tyto věci sice úplně nevytizely, ale byly občas i samotným pedagogickým sborem drženy v jakýchsi snesitelných mantinelech. Ještě v polovině 80. let chodily děti vítat komunistické představitele z domova i z ciziny a na některých školách nesměly nosit trička s cizojazyčným nápisem, o dlouhých vlasech nemluvě. Ještě na konci osmdesátých let se leckde kladl zásadní důraz na kádrové materiály. Zajímavé je, že ideologickou masáž mnohé učitelky vůbec nevnímaly jako cosi špatného, že jim snad ani nedocházelo, co dělají, nebo si to prostě odmítly vůbec připustit. (Drda a kol., 2010, s. 18)

Střední školství v Kroměříži

Střední škola je vůbec nejstarším typem školy na evropském kontinentu a její historický vývoj může být pro současnost velmi poučný. Pokusy o reformu střední školy směřovaly vždy k tomu, aby organizace a obsah vzdělávání, jež poskytovala,

odpovídal dosaženému stupni rozvoje společnosti. Dlouholetá tradice střední školy v Evropě se odvíjí od athénských, helénistických a římských gramatických škol. (Blacha, Vávrová, 1973) in (Bednařík, 2011)

Střední školství má bohatou a dlouholetou tradici v Kroměříži, neboť střední školy město proslavily a díky jim nese čestný název – **Hanácké Athény**. Své stabilní postavení ve městě má v současné době jak státní gymnázium, tak arcibiskupské gymnázium, střední pedagogická škola, tak konzervatoř, zdravotnická škola, obchodní akademie, justiční akademie, škola mlékařská aj., což spolu se středními odbornými učiteli např. Centrum odborné přípravy technické (a nesmíme opomenout ani základní školy), jasně ukazuje na charakter města jako střediska škol, žáků a studentů.

Neméně škol existovalo v Kroměříži i na přelomu 19. a 20. století. Zaměříme se jen na české školy: gymnázium (založeno 1882), reálka (1898), zemská rolnická škola (1875), zemská hospodyňská škola (1884), zemská mlékařská a sýrařská škola (1902), učitelský ústav (1891), kupecká škola pokračovací (1900), jednorocní obchodní škola (1903) a odborná škola pro ženská povolání (1935). K tomuto výčtu je třeba zařadit i německé školy, působící ve městě do roku 1919 – německé gymnázium, reálka a arcibiskupské gymnázium, které bylo zrušeno v roce 1950, když od roku 1919 byla vyučovací řečí čeština. Každá z těchto škol má svou velice zajímavou a spletitou cestu vzniku a vývoje. (Zezulová, 1989, s. 114)

Vlivem velkého rozmachu národního uvědomění obyvatel města i širokého okolí, nezadržitelným rozvojem českého politického, hospodářského i společenského života se stále více dostávala do popředí četných požadavků české většiny ve městě, v druhé polovině 19. století, otázka založení české střední školy, a to konkrétně gymnázia. Rozvoj českého školství ve městě byl umožněn v té době také touto skutečností, že do čela města byl zvolen první český starosta Vojtěch Kulp (1887) a většinu míst v obecní radě získala česká většina.

Vzhledem k zaměření své práce považuji za důležité zmínit se o několika středních kroměřížských školách, jejichž osudy spolu byly těsně spjaty a pro pochopení vývoje jedné školy, musíme nahlédnout i do dějin škol druhých. V Kroměříži byly osudy středních škol velmi úzce provázány při neustálém rušení, obnovování a pozměňování jejich statutů. Pokud se jedná o gymnázia, kdysi zde

existovalo tzv. Piaristické gymnázium (v roce 1873 bylo postátněno na státní německé gymnázium, v roce 1919 zrušeno), zachovalo se významné Arcibiskupské gymnázium a k obrazu města také neodmyslitelně patřilo těžce vybojované české (kroměřížské) gymnázium, jež dnes nese název Gymnázium Kroměříž.

České gymnázium

Stejně jako na většině českého území byl i v Kroměříži sveden boj o založení českého gymnázia. Poprvé se tento požadavek objevil na táboru lidu v roce 1876, konaném před kroměřížským cukrovarem; byl ale zamítnut. Marně obecní rada posílala petice, požadující založení české střední školy, marně s tímto požadavkem vystupovali na říšské radě čeští poslanci. Obrat k lepšímu nastal, když se do čela boje postavil dr. Jan Kozánek, c. k. notář a advokát, který se jménem svým a ostatních česky smýšlejících Kroměřížanů obrátil na *zemskou školní radu* v Brně se žádostí ze dne 27. března 1882, aby pro Kroměříž vymohla zřízení nižšího gymnázia s českou řečí vyučovací. Požadoval rovněž, aby již na počátku školního roku 1882/1883 byly ve městě otevřeny všechny čtyři třídy nižšího gymnázia, nebo alespoň byla zřízena první třída a další pak v následujících letech. Žadatelé zároveň přislíbili, že pokud bude jejich žádosti vyhověno, opatří místnosti, otop a byt pro ředitele a složí kauci, která byla v těchto případech požadována. Zemská školní rada moravská sdělila přípisem ze dne 30. května 1882 kroměřížskému starostovi dr. A. Beneschovi, že výnosem *ministerstva kultu a vyučování*¹⁶ ze dne 22. května 1882 nemůže být z finančních důvodů nižší české gymnázium zřízeno ve školním roce 1882/1883, ale až o rok později. Pokud by ale žadatelé chtěli sami svým nákladem první třídu soukromého ústavu otevřít, nebude jim stát v této iniciativě bránit. Zpráva byla nadšeně přijata a ihned vzniklo „Družstvo pro zřízení a vydržování českého gymnázia v Kroměříži“, jehož předsedou byl jmenován profesor českého gymnázia v Brně František Višňák.¹⁷ (Zezulová, 1989, s. 115)

První školní rok byl zahájen 16. září 1882, a to pro 158 přijatých žáků (z původně 164 přihlášených). Tito žáci byli rozděleni do tří oddělení (A - 59, B -

¹⁶ Původní název ministerstva školství zněl *Ministerstvo veřejného vyučování*. V červenci 1848, poté, co ministerstvo převzalo též záležitosti náboženské a církevní, byl jeho název změněn na *Ministerstvo kultu a vyučování*. Tento název zůstal zachován až do roku 1918. Ministerstvu náležela nejvyšší správa veškerého školství a dozor nad ním. Od roku 1868 byla vykonávána **trojstupňovitým systémem školních rad** (zemských, okresních a místních školních rad). (www.msmt.cz)

56, C - 44 žáků), dvě třídy byly umístěny spolu s kanceláří školy a přírodopisným kabinetem v budově Nadsklepí, jedna třída pak v Lichtensteinském semináři.

Náklady na vydržování těchto tříd byly značné, ale velký zájem veřejnosti i žáků morálně posiloval členy Družstva natolik, že mezi sebou vybrali na zajištění hladkého chodu školy 3135 zlatých (přičemž příspěvky byly dobrovolné a jejich výše se pohybovala od 5 do 250 zlatých). Kromě této částky získalo Družstvo 1856 zlatých na školném. Vydání ale převýšilo příjmy a tak rozdíl byl hrazen výnosem z další dobrovolné sbírky mezi členy Družstva a jeho výboru. Na podporu chudých studentů vznikl „Spolek pro podporu studujících na českém gymnasiu v Kroměříži“, který hned v prvním roce své existence získal pomocí darů 228 zlatých a 160 zlatých na knihy. (Zezulová, 1989, s. 115)

Na nižším gymnáziu se vyučovalo podle *Nástinu organizace gymnázií a reálek*, vydaného v září 1849. Těžiště výuky spočívalo nejen na vyučování klasickým jazykům, ale kladl se důraz i na tzv. *reálie*. Nástin organizace gymnázií a reálek se stal základem novodobého středního školství v Rakousku. Vyučovalo se: náboženství, latina, řečtina, český a německý jazyk, zeměpis, matematika, přírodopis, fyzika, filozofická propedeutika, jako povinné předměty. Krasopis, kreslení, zpěv a tělocvik jako nepovinné předměty.

Právo veřejnosti získalo gymnázium po úspěšné inspekci školního inspektora *Josefa Dvořáka* ve dnech 5. a 6. února 1883. Toto rozhodnutí navazovalo na přípis císaře Františka Josefa I. z 9. listopadu 1882, v němž stanovil, aby kroměřížské nižší gymnázium bylo převzato do státní správy od školního roku 1883/1884 pokud Družstvo splní podmínky ministerstva kultu a vyučování. Dané podmínky byly splněny a zestátnění výrazně přispělo ke stabilizaci gymnázia. (Zezulová, 1989, s. 115)

Když ve školním roce 1885/1886 byla otevřena na gymnáziu již 4. třída, dosáhl počet studentů čísla 365, z nich 2 třetiny pocházely z Kroměříže a nejbližšího okolí. Členové obecného zastupitelstva se v této době obrátili na ministerstvo kultu a vyučování se žádostí ze dne 14. října 1885, v níž požadovali

¹⁷ František Višňák (1845-1896) se aktivně zapojil do veřejného dění v Kroměříži. Byl jednatelem Školské matice brněnské a inspektorem českých obecných škol v Kroměříži. Měl velký podíl na vzniku a úspěšném vývoji českého kroměřížského gymnázia.

postupné rozšíření nižšího gymnázia na vyšší. Tuto žádost odůvodnili i velkým počtem studentů a dobrými výsledky školy. Žádost byla doplněna zvláštní peticí, kterou podali obyvatelé města a okolí na říšskou radu. Přes všechny argumenty byla žádost odmítnuta a nebylo povoleno ani otevření 5. ročníku na náklady Družstva. Zklamání byli nejen studenti, kteří museli přejít na jiné školy (37 studentů odešlo na přerovské gymnázium, 6 přestoupilo do Olomouce, někteří odešli na učitelské ústavy). Družstvo se ale nevzdávalo a přes četné potíže probíhala další jednání o zřízení vyššího českého gymnázia, která se opírala o podporu obecního zastupitelstva, jenž se rozhodlo přijmout tytéž závazky, jaké přijalo při vzniku gymnázia nižšího. Pro rozšíření gymnázia hovořily i výsledky inspekce zemských školních inspektorů *Riedla a Dvořáka* v lednu 1887. Všechna snaha však úspěch nepřinesla, výnosem z 6. srpna 1887 z ministerstva kultu a vyučování bylo rozšíření gymnázia zamítnuto. Tento neúspěch byl jedním z mnoha, které české střední školství postihly za ministra Gautsche. (Zezulová, 1989, s. 116)

Nástupem prvního českého starosty **Vojtěcha Kulpa** na kroměřížskou radnici se znovu aktivizuje úsilí o rozšíření gymnázia, které vyústilo během léta 1888, kdy na základě císařského rozhodnutí z 25. července 1888 povolilo ministerstvo kultu a vyučování rozšíření gymnázia. Tento fakt znamenal pro národní a kulturní i společenský rozvoj Kroměříže velmi mnoho a byl tak dán i mohutný impuls k dalšímu rozvoji českého středního školství ve městě.

Po právní stránce byla existence školy zajištěna, vyvstaly ale nové problémy – především postavení vlastní školní budovy (zvláště se o tuto otázku zajímal Fr. Višňák, který v přípise kroměřížské obecní radě z 30. prosince 1884 se dožadoval stavby budovy gymnázia o 39 – 40 místnostech). V této souvislosti byla vypsána soutěž, ve které zvítězil projekt architekta J. Tebicha a J. Karáska z Brna. Plány pro výstavbu školy byly schváleny městem i zemskou školní radou a 7. července 1889 byl slavnostně položen základní kámen budovy, která byla postavena v rekordním čase na místě bývalé vojenské nemocnice (spolu s nemocnicí byly zbourány dva okolní domy; pro dostatek místa se rozhodla obecní rada, že

společně s budovou gymnázia bude postavena i česká obecná a měšťanská chlapecká škola). Svému účelu byla budova předána slavnostně 21. září 1890.¹⁸

Ve všech třídách gymnázia bylo zahájeno vyučování ve školním roce 1891/1892, a to za účasti 434 studentů (pro srovnání gymnázium v Brně mělo v té době 484 studentů a gymnázium v Olomouci 469 studentů). První maturity s velmi dobrými výsledky proběhly od 15. do 19. července 1892. O dobré úrovni školy svědčí i velký zájem veřejnosti a studentů, kteří se do ní hlásili – např. v roce 1896/1897 studovalo na gymnáziu již 562 žáků. Dívky – studentky začaly poprvé studovat na gymnáziu ve školním roce 1906/1907 a jejich počet pozvolna stoupal, takže ve 30. letech našeho století tvořily dívky plnou třetinu studentů.

Do poklidného života školy zasáhla 1. světová válka (1914 – 1918), kdy byly mnohé školy zabrány pro vojenské účely, většina kroměřížských škol byla přeměněna na kasárna a vojenské nemocnice.¹⁹ Gymnázium posloužilo krátce jako kasárna, poté však muselo sdílet svou budovu s reálkou přeměněnou na lazaret. Po odchodu vojáků bojovat na frontu byla budova českého a německého gymnázia vyčleněna pro vyučování 4 kroměřížských středních škol, což působilo značné problémy, zvláště s nedostatkem místa. Muselo být zavedeno střídané vyučování. Na frontu odešla řada profesorů a také studentů z nejvyšších ročníků, kteří absolvovali *tzv. válečné maturity*. Studenti gymnázia se v této době nepřestali zajímat o veřejné dění; k výraznějším akcím studentů patřila jejich účast na velké manifestaci v Kroměříži na 1. máje 1948, kde se připojili svými hlasy k řadě vznesených požadavků. Za zajímavost lze považovat, že se před Nadsklepím sešla jedna z největších manifestací té doby na Moravě a její účastníci mimo jiné požadovali i samostatnost českého národa. (Zezulová, 1989, s. 116)

Studenti se pokusili v roce 1918 zorganizovat studentský sjezd, na němž se měli sejít studenti z celé Moravy a Slezska. Proto byl rozeslán do 41 míst sjezdový program s pozváním, které bylo na všech 41 školách přijato. Aby se předešlo zbytečným komplikacím, podal místo studentů žádost o povolení veřejné schůze

¹⁸ Otevření nové školní budovy se stalo významnou událostí nejen pro Kroměříž a okolí, ale i pro Moravu. Dokazuje to i účast říšských poslanců dr. C. Helceleta, Fr. Rozkošného, Fr. Štěpky a dalších. Dále zástupců národních českých škol v Kroměříži, také německých obecných a středních krom.škol a arcibiskupského semináře. Nechyběli ani představitelé státních úřadů, vojenské posádky a dokonce i olomoucký arcibiskup.

¹⁹ Školy byly takto proměňovány i v dalších městech, např. ve Vyškově, jak uvádí Bednařík (2011) ve své práci, kdy bylo vyškovské gymnázium přeměněno na vojenskou nemocnici.

lidovo-pokrokový klub. V červenci 1918 se do Kroměříže sjeli zástupci pozvaných středních škol, aby projednali podrobnosti sjezdu. V tisku se sice o této schůzce objevila jen krátká zpráva, ale stačila k tomu, aby byl chystaný sjezd studentů úřady zakázán. Studenty zákaz neodradil od další činnosti, o čemž svědčí i založení Organizace kroměřížského studentstva dne 29. září 1948 (jednalo se o pokrokovou, ale nepolitickou organizaci). Období mezi válkami bylo pro gymnázium dobou pozvolného a poklidného rozvoje. O studium byl stále velký zájem, rozrůstaly se školní kabinety i knihovna, existovala žakovská čítárna s 23 českými, 3 německými a 3 francouzskými časopisy. Na některé studenty silně dolehly důsledky hospodářské krize, které jim znemožnily pokračovat ve studiu. Až do školního roku 1926/1927 bylo toto gymnázium klasické (tzn. s výukou řečtiny), v tomto roce dochází ke změně na gymnázium reálné (tzn. s výukou francouzštiny). Studenti nestáli stranou ani při akcích na podporu republiky, proti fašismu a válce. (Zezulová, 1989, s. 116)

Po vypuknutí 2. světové války byly zabráný budovy reálného a arcibiskupského gymnázia, takže v budově českého gymnázia se soustředila výuka tří škol. Za 2. světové války se opakovala situace z let 1914–1918. Gymnázium muselo poskytovat prostory reálce a Arcibiskupskému gymnáziu, jejichž budovy zabrali Němci. Školu opustili studenti židovského původu. Opět, tak jako v 1. světové válce, bylo zavedeno střídaté vyučování. Dozor nad ním vykonávali němečtí školní inspektoři, kteří se snažili odstranit z vyučování vše české. Profesori byli nasazováni na nucené práce, mnozí z nich se zapojili do boje proti fašismu a položili za svobodu své životy (jejich jména jsou na pamětní desce, umístěné ve foyeru budovy gymnázia na Milíčově náměstí). (Zezulová, 1989, s. 116)

Ihned po osvobození města 4. až 5. května 1945, se započalo s přípravou na vyučování, které bylo slavnostně zahájeno 29. května 1945. Gymnázium v této době až do roku 1948 nese název Benešovo reálné gymnázium. Po uskutečnění školské reformy ve školním roce 1953/1954 je gymnázium přeměněno na jedenáctiletou všeobecně vzdělávací školu, která je tříletá. Tento stav trvá do roku 1969, kdy je gymnázium opět 4letou střední školou. Socialistický stát vynakládá nemalé částky na opravu školy, doplnění učeben a kabinetů, řadu změn prodělaly osnovy. Zájem o studium je velký, jak o tom svědčí počet studentů v roce 1986/1987 – 362. (Zezulová, 1989, s. 117)

2.2 Počátky učitelské přípravy v Kroměříži

Tato kapitola vymezuje počátky přípravy učitelů od počátků 19. století obecně a poté od konce 19. století konkrétně v Kroměříži. Roku 1869 byl vydán říšský zákon, který platil až do roku 1948. Tento zákon však upravoval pouze obecné školství (národní škola se dělila na školu obecnou a měšťanskou). V kapitole bude pojednáno o českém učitelském ústavu v Kroměříži, který připravoval pro budoucí povolání učitele národních, resp. základních škol v letech 1891 až 1948, tedy dlouhých 57 let. Při tomto učitelském ústavu pak vznikl v roce 1919 ústav domácích nauk pro dívky, první škola svého druhu na Moravě. Říšský zákon vůbec neřešil předškolní vzdělávání. Zmínky o něm můžeme nalézt v 1. polovině 20. století, kdy se dívky vzdělávaly v ústavech ku vzdělání pěstounek pro školy mateřské. V Kroměříži se nenacházela žádná instituce vzdělávající učitelky mateřských škol až do poloviny 20. století, neboť teprve v roce 1951 se do města přestěhovalo Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol.

2.2.1 Učitelský ústav v Kroměříži

Snahy o přípravu učitelů můžeme v rakouské monarchii nalézt už na počátku 19. století. Vůbec o otázce vzdělávání učitelů se vedly spory již od školských reforem císařovny Marie Terezie. Nejprve vznikaly krátkodobé kurzy pro učitele tzv. *preparandy*, které zpočátku trvaly po dobu 3 měsíců. Roku 1841 se preparandy upravily na roční dobu trvání a o několik let později, byly zavedeny kurzy 2leté. Do poloviny 19. století byly učitelské preparandy připojovány k různým druhům vyšších škol, nepůsobily tedy jako samostatné jednotky. V roce 1848 bylo ministerským výnosem nařízeno zavést zlepšené učitelské kurzy. V Praze byla zřízena *první hlavní škola s českým vyučovacím jazykem* a jejím ředitelem byl dne 13. října 1848 jmenován **MUDr. Karel Slavoj Amerling**. Při této škole byl zřízen i učitelský kurz, zprvu ještě jednoroční. Pod Amerlingovým ředitelováním, v souvislosti s koncepčními změnami v učitelské přípravě a s jejím prodloužením na 4 roky se učitelský kurz přeměnil v *první český učitelský ústav*. K. S. Amerling pak setrval v jeho čele celkem 20 let. K uctění památky K. S. Amerlinga byl v roce 1935 učitelskému ústavu v Praze propůjčen čestný název *Amerlingův státní mužský ústav*

učitelský. (Morkes, 2006) První učitelský ústav pro dívky byl zřízen roku 1863, také v Praze.

Učitelský ústav byl střední školou určenou k vzdělávání *učitelů národních škol*, tedy učitelů obecných a měšťanských škol. Nový **Říšský školský zákon**, vydaný v roce **1869**, zakotvil v paragrafech 26 až 42 řadu nových nařízení, například vzdělávání učitelů v učitelských ústavech se prodloužilo na 4 roky (byly rozděleny na chlapecké a dívčí) a při každém z nich měla existovat vzorná *cvičná škola*. Na tyto ústavy byli přijímáni studenti na základě přísné přijímací zkoušky a museli mít v době přijetí již 15 let. Na učitelských ústavech se vyučovalo: náboženství, vychovatelství, nauka vyučovací, historie a vědy pomocné, mluvnice, písemnosti a znalost literatury, matematika, popisující přírodovědy (zoologie, botanika a mineralogie), přírodopyt (fyzika a počátky chemie), geografie, nauka o ústavě vlastenecké, polní hospodářství, psaní, kreslení (geometrické i od ruky), hudba a tělocvik. Studium bylo ukončeno písemnou a ústní maturitní zkouškou. (Zezulová, 1989)

K provádění říšského školského zákona byl vydán v srpnu roku **1870 Školní a vyučovací řád**, který setrval v platnosti až do roku 1905. Školní řád obsahoval podrobné předpisy o návštěvě školy, o rozdělení školního roku, o propouštění ze školy, o školní kázní (byl zakázán tělesný trest), dále o povinnostech učitele, o učitelských konferencích, o účelu vyučování, o zkouškách a vysvědčeních, o pomůckách učitelů a žáků atd. (Veselá, 1992, s. 42)

Podrobnější ustanovení o počtu, rozvržení předmětů a vyučovací látce byla zakotvena v *Organizačním statutu učitelských ústavů* z roku **1874**. Tento statut položil důraz na vzdělávání ve vyučovacím jazyce, didaktice a pedagogice. V roce **1886** pak vešla v platnost *nová organizace učitelských ústavů*, která nepřinesla pokrok, ale naopak znamenala úpadek rozvoje vzdělávání učitelů (místo univerzitních kurzů, projektovaných zákonem z roku 1869, nový statut stanovil pouze kurzy pro přípravu učitelů ke zkoušce pro měšťanské školy). Nový systém vzdělávání učitelů měl množství nedostatků – k nejzávažnějším patřilo ustanovení o přijímání poměrně velmi mladých studentů (14-15letí chlapci), a také proto, že tyto ústavy se snažily poskytnout i vyšší všeobecné vzdělání a pro přeplnění osnov nezbylo místo pro zdokonalení a prohloubení pedagogického vzdělání po stránce

teoretické a praktické. Závažným nedostatkem tohoto studia bylo, že absolventi nemohli pokračovat ve studiu na vysokých školách, protože jejich vzdělání všeobecné nebylo rovnocenné se vzděláním, které poskytovaly reálky a gymnázia. (Zezulová, 1989, s. 119)

Vznikem učitelského ústavu v Kroměříži byly položeny základy tradice učitelského vzdělávání v tomto městě.

Učitelský ústav v Kroměříži, o jehož vznik byly vedeny dlouhé a úporné boje, vznikl roku 1891 na základě školského zákona z roku 1869. V roce 1991 vyšel v časopise Hanácké Athény článek, inspirovaný projevem prof. Emanuela Smejkal, kde bylo psáno: Stoletá tradice pedagogického školství v Kroměříži začala 16. září 1891, kdy bylo zahájeno vyučování na **Státním koedukačním učitelském ústavu v Kroměříži**. První český a samozřejmě i německý učitelský ústav na Moravě byl otevřen v Brně. K založení druhého německého a českého učitelského ústavu v dalším moravském městě mělo dojít ve školním roce 1872/1873. Německý učitelský ústav byl neprodleně otevřen v Olomouci, ale s otevřením českého ústavu se pod různými výtáčkami otálelo, ačkoliv na Moravě tehdy chybělo 1655 českých učitelů. V úvahu pro zřízení ústavu přicházela řada měst (Přerov, Olomouc, Kroměříž, Valašské Meziříčí, Hranice, Lipník). Z nabídek jednotlivých měst byl nejúspěšnější Příbor. Zde byl ústav otevřen ve školním roce 1875/1876. V roce 1890 měl být zřízen další český učitelský ústav pro střední Moravu, opět bylo dostatek uchazečů. Tentokrát zvítězila Kroměříž, jak svou nabídkou, tak svým klidným kulturním prostředím. (Smejkal, 1991)

Když byl v roce 1891 založen český učitelský ústav v Kroměříži, byl to jen závěr a vyvrcholení dlouholetých předchozích bojů a sporů. Proti jeho založení ostře vystupovali zejména kroměřížští Němci a situaci komplikovala i snaha ostatních moravských měst získat učitelský ústav. Kroměřížské obecní zastupitelstvo ale přislíbilo péči i hmotnou podporu a souhlasilo s návrhem zemské školní rady, zřídit právě v Kroměříži tento ústav. Na tomto základě vydalo ministerstvo kultu a vyučování výnos z 1. prosince 1890, podle něhož byl učitelský ústav v Kroměříži založen. Původně byl ústav určen jen pro chlapce. Prvním ředitelem byl jmenován profesor prvního českého gymnázia v Brně **Antonín Krongl**, který má velký podíl na tom, že ústav dosáhl v krátké době vynikající

úroveň. Byl znamenitým stenografem a vytkl si za cíl vytvořit původní českou těsnopisnou soustavu. Svým spisem „Pokus o původní těsnopis český“ se stal tvůrcem první slovanské těsnopisné soustavy. Těsnopis se na kroměřížském učitelském ústavu úspěšně vyučoval od roku 1898. Definitivním profesorem se pak na tomto ústavu stal Josef Dostál, suplent c. k. gymnázia v Hradci Králové. První školní rok byl slavnostně zahájen 16. září 1891 za účasti 49 žáků, učebny byly umístěny v bočním křídle budovy českého gymnázia. Zároveň byla otevřena i *cvičná škola*. (Zezulová, 1989, s. 119)

Učitelský ústav si brzy získal velmi dobrou pověst, o níž se zasloužil nejen první ředitel A. Krondl, který s rozvahou, laskavostí a klidem překonával četné potíže budování, ale i ostatní profesori, vesměs vynikající odborníci, jeho stejně nadšení a pracovití spolupracovníci i žáci; pomáhali všude, kde bylo potřeba. Z učitelů to byl Josef Jedlička, Jan Přecechtěl, Jan Berák, Alois Bouda, Ladislav Roušar, Leonard Hrázděra a další, kteří s ústavem doslova srostli a věnovali mu někteří až 37 let svého života. Připomeňme si též především Ferdinanda Vacha, umělce, organizátora sborového zpěvu a zakladatele Pěveckého sdružení moravských učitelů. Pod taktovkou nesmrtelného dirigenta Vacha udivovali žáci ústavu již v prvních letech jeho trvání svými velmi náročnými akademii a koncerty; ve spolupráci s Moravanem stal se ústav kolébkou pěveckého sdružení, jehož úspěchy jsou světoznámé. Za svého 14letého působení na škole uspořádal Fr. Vach 10 velkých veřejných koncertů, na kterých bylo provedeno 92 různých skladeb našich i cizích mistrů. Z této hudební tradice založené a vybudované panem Vachem vyšel slavný dirigent pěveckého sdružení Metod Doležil, Alois Hába a mnozí další znamenití pěvci a hudebníci. (Smejkal, 1991)

Pro praktické vzdělávání budoucích učitelů byla důležitá i práce na školní zahradě, kterou v roce 1894 škola získala. Je však s podivem, že přes všechnu pokrokovost ve výuce, české profesory a žáky, se na tomto českém ústavu úřadovalo německy až do roku 1897. Kulturní život studentů na této škole byl velice čilý a rozmanitý. V roce 1903 zde vznikl již zmíněný pěvecký sbor, jeden z nejslavnějších na Moravě. Velký vliv na kulturní dění školy měla i žákovská čítárna, založená v roce 1895. Bez významu nebyly ani literární a hudební kroužky. Studenti vydávali také vlastní časopisy – Lípu (umělecko-literární), kterou řídil

Bedřich Beneš Buchlovan a časopis Svítání, ten vedl Josef Štěrbá a odrážely se v něm myšlenky a zájmy tehdejších studentů. Tito se aktivně zapojili i do hnutí moravských středoškoláků na počátku 20. století. Snažili se posílit mladé studentské hnutí, zejména jeho jednotu provoláním, ve kterém vyzvali ostatní studenty k pevnějším vzájemným stykům, k usilovné práci na nápravě poměrů a úrovně moravské žurnalistiky, a to přímým, pravidelným a organizovaným přispíváním do místních časopisů a také k určité reprezentaci v podobě ideově samotné publikace. Tato myšlenka byla částečně uskutečněna v podobě almanachu moravského studentstva „Natrháno na cestě k životu“. (Zezulová, 1989)

Během let 1901 až 1917 zastával funkci ředitele školy **Jan Přecechtěl**, moudrý a pokrokový učitel, vzácného pedagogického taktu, přímý a dobrák od kosti. Studenti té doby jsou bouřliváci, zúčastňují se i demonstrací za všeobecné hlasovací právo a volebních schůzí. Že to bylo zakázáno, je samozřejmé. Studenti měli také zakázáno cvičit v Sokole, nesměli chodit tančit, několik měsíců nesměli po 6. hodině večerní vycházet ven, nesměli hrát kulečnick atp. Kázeňská pravidla na jiných ústavech bývala ještě daleko horší. (Smejkal, 1991)

V roce 1908 došlo ke změně maturitních zkoušek na učitelských ústavech, neboť byla předepsána trojí forma této zkoušky – písemná, ústní a výstup. Maturitní zkouška kandidáta učitelství opravňovala podle předpisů k tomu, aby byl zatímně ustaven učitelem obecné školy. Pokud chtěl dosáhnout definitivního postavení, musel nejméně 2letou praxi vykonat na některé veřejné škole a podrobit se tzv. zkoušce učitelské způsobilosti před některou zkušební komisí, které byly zpravidla tam, kde byly státní učitelské ústavy. Chtěl-li učit na měšťanské škole, musel složit třetí zkoušku z některého ze tří oborů – gramaticko-historického, přírodovědeckého a matematicko-technického. Vstupem dívek – studentek, na půdu (do školního roku 1903/1904) výlučně chlapeckého ústavu, se tento mění na koedukační. Postupem doby studentky tvořily většinu kolektivu ústavu. První studentky úspěšně maturovaly v roce 1908. (Zezulová, 1989, s. 120)

Předzvěstí napjaté doby a válečné hrozby se stalo zavedení výuky vojenské přípravy od školního roku 1912/1913. Vypuknutí 1. světové války v roce 1914 přineslo velké utrpení a ochromení života školy; válečné odvody nepostihly jen profesory, ale i studenty nejvyšších ročníků, jimž válečné maturity předčasně

ukončily studium. Změny doznalo i vedení školy, kterého se ujal okresní školní inspektor **dr. Vladimír Janků**, horlivý zastánce Rakouska - Uherska, který šel tak daleko, že se snažil poslat na frontu co nejvíce studentů. Stal se tak velice neoblíbeným jak u studentů, tak u profesorského sboru. Když po vzniku samostatného Československa jej nechtěly dát školské úřady do penze, uspořádali studenti všech ročníků demonstrační jednodenní stávkou, kterou podpořili i mnozí profesori. Ředitel Janků byl poté odvolán, přeložen a hlavní iniciátoři stávkou ze strany studentů byli potrestáni sníženou známkou z chování. Válka si vyžádala na 60 obětí z řad absolventů školy. (Zezulová, 1989)

Z předchozího odstavce je patrné, že se nám zde autoři Smejkal a Zezulová rozcházejí v informacích o funkci ředitele školy. Jelikož Smejkal (1991) uvádí, že ředitelem školy byl Jan Přecechtěl v letech 1901 až 1917. Proto mě tedy zarazí, že Zezulová (1989) tvrdí, že v období 1. světové války se stal ředitelem inspektor dr. Vladimír Janků, přitom se o Janu Přecechtělovi vůbec nezmiňuje. Až v roce 1919 se ujímá vedení ústavu další profesor.

Po roce 1918 nastalo období rozvoje učitelského ústavu, při kterém v roce 1919 vznikl *ústav domácích nauk pro dívky*, první škola svého druhu na Moravě. Na této škole studovaly žákyně z celé Moravy, z Čech, Slezska i Slovenska. Její zakladatelkou byla **Antonie Koutná**, předsedkyně Zemského spolku učitelek ručních prací na Moravě. Ředitelem školy v období let 1919-1929 byl **Josef Jedlička**, jenž vykonával i úřad starosty města Kroměříže. Ústav měl velké štěstí na výborné učitele, kteří byli nejen nadšenými a obětavými pedagogy, ale i odborníky svého oboru. Takovým byl například i pokrokový profesor Vojtěch Tuček, jenž studentům objasňoval historii dělnického hnutí a oprávněnost boje pracujících za jejich práva. Profesor Tuček byl aktivně zapojen i do činnosti KSČ a FDJT v Kroměříži, pro své pokrokové smýšlení byl ve školním roce 1928/1929 přeložen a odešel z Kroměříže. (Zezulová, 1989, s. 120)

O rozvoj ústavu se velkou měrou zasloužil **Josef Hilgartner**, v letech 1929-1931 ředitel školy. Tento ředitel rozšířil fondy profesorské i žákovské knihovny, doplnil kabinety zeměpisu, dějepisu, fyziky a chemie, zřídil studovnu pro pedagogický seminář. Snažil se neustále zlepšovat podmínky pro studium. O vysokou úroveň výtvarné výuky se přičinil výrazným způsobem profesor,

akademický malíř František Vrobel, jeden z předních výtvarných umělců Kroměřížska, jenž měl silný vliv i na své žáky. Výraznou osobností byl i matematik a fyzik RNDr. Jaroslav Linhart, který se v rámci názornosti výuky přičinil o provedení Foucaltova pokusu v Rotundě květné zahrady a organizoval pro studenty i dlouhodobý, bezplatný fotografický kurs. Opomíjena nebyla ani hudební výchova, jejíž výsledky byly mimo jiné každoročně prezentovány na slavnostních koncertech na Nadsklepí. Na tomto ústavu působil i velmi známý pedagog, zemský školní inspektor, zakladatel Vlastivědného sborníku pro mládež župy olomoucké a redaktor časopisu Komenský, Norbert Černý. (Zezulová, 1989, s. 121)

Výsledky práce profesorů se projeví ve výchově řady budoucích vynikajících pedagogů, kteří působili na školách v celé republice a šířili tak pověst výborné úrovně školy. Studenti ústavu se zúčastnili řady různých soutěží, kde získali četné vavříny. Meziválečné období bylo nejen dobou rozvoje ústavu, ale existovaly i problémy a potíže, vyplývající zejména ze světové hospodářské krize 30. let našeho století. Tato krize, nezaměstnanost, u nás ještě zvýšené výdaje státu na obranu, nutí vládu k úsporným opatřením. Přicházejí srážky z platu státních zaměstnanců. V roce 1934 byl zaveden a v roce 1936 zrušen asociální aspirantský zákon. Světová krize vrcholila, těžká a dusná atmosféra byla předzvěstí válečného střetnutí. V tomto nepříjemném ovzduší začal školní rok 1938/1939, kdy do školy přicházeli žáci evakuovaných ústavů (Příbor, Opava a dalších). (Smejkal, 1991)

Nejtěžší kapitola v našich novodobých dějinách - 2. světová válka – se negativně projevila i v životě ústavu. Od školního roku 1939/1940 bylo zastaveno přijímání nových studentů do učitelských ústavů. Wehrmacht zabral pro výcvik telefonistek budovu školy v říjnu 1942. Učitelský ústav se přestěhoval do budovy gymnázia. Od školního roku 1941/1942 byl otevřen 1. ročník učitelského ústavu podle německého vzoru s pětiletým studiem. Při výběru studentů byly tvrdě uplatňovány „árijské“ zákony. Množila se udání, do budovy se postupně přesouvaly další vzdělávací instituce. Od dubna 1942 je do Kroměříže přeložen olomoucký učitelský ústav, takže stávající ústav je rozšířen o nové profesory a studenty. Tato situace se opakovala i po zrušení učitelského ústavu ve Slezské Ostravě. V této době byli častými hosty inspektoři německých školských úřadů. Studenti byli odesíláni na nucené práce do Německa; ke konci války pak byli studenti

připravování a školení pro poskytování první pomoci a ošetřování ran; školení prováděl i ředitel kroměřížské nemocnice MUDr. Jindřich Mourek. Vyučování bylo stále omezováno, od konce roku 1944 je vyučování redukováno na dva dny v týdnu až nakonec místo výuky byly úkoly jen zadávány. Studenti 3. a 4. ročníku byli nasazeni ke konci války do Technische Nothilfe do Brna. Přesto byly vydávány cyklostylované učební texty a dokonce studenti vydávali svůj vlastní časopis. (Zezulová, 1989, s. 121)

V únoru 1945 obsadili budovu maďarští vojáci, přidala se epidemie tyfu a výuka byla zcela znemožněna. Oficiálně byla přerušena 18. dubna. Kroměříž byla osvobozena ve dnech 4. až 6. května 1945 rumunskou armádou, vyučování bylo slavnostně zahájeno 29. května. Všichni nadšeně vítali osvobození vlasti, do něhož se mnozí aktivně zapojili se zbraní v ruce či jako ošetřovatelé nemocných a raněných. Školní vyučování začalo již 22. června 1945, ač mu předcházelo poměrně náročné stěhování ústavu z budovy gymnázia do budovy vlastní. Elán a nadšení provázely poválečný rozvoj školy, jejíž studenti se aktivně zapojili do veřejného dění i do budování poválečné republiky. Ve školním roce 1945/1946 měl ústav 4 třídy se 143 žáky. (Zezulová, 1989, s. 121)

Po Únoru 1948 a vytvoření lidově-demokratického státu došlo k řadě změn ve všech oblastech života společnosti. K předním reformám patřila v té době reforma školská, která položila základy k vytvoření jednotné školy pro všechnu mládež a odstranila dvojkolejnost dosavadního školství. Výsledkem bylo i zrušení stávajících učitelských ústavů a vytvoření pedagogických gymnázií. (Zezulová, 1989, s. 121)

Učitelské ústavy právně zanikly k 31. srpnu 1948. Na podkladě zákona č. 100/1946 Sb. ze dne 9. dubna 1946 převzaly přípravu učitelů nově zřízené vysokoškolské pedagogické fakulty. (Morkes, 2006)

Historie učitelského ústavu²⁰ v Kroměříži se uzavírá 31. srpna 1948. Z jeho bran za dobu existence (1891 – 1948) vyšlo 2870 mladých učitelů a učitelek. Jejich jména i jména všech profesorů, doplněná střípky ze života školy vyšly v *Památníku Státního koedukačního ústavu učitelského v Kroměříži 1891 až 1948*. (Šubert, 1976) Fotografie učitelského ústavu v Kroměříži je v příloze č. 1.

²⁰ Dnes slouží budova učitelského ústavu Justiční škole (akademii) v Kroměříži.

Školská reforma ministra školství Zdeňka Nejedlého²¹, která nabyla účinnosti zákonem ze dne 21. dubna 1948 č.95/1948 Sb., nově upravovala také vzdělání učitelů. Částečným nástupcem učitelského ústavu se stala Pedagogická škola v Kroměříži, ovšem původní působnost, t. j. vzdělávání učitelů národních škol a škol středních převzala Vysoká škola pedagogická v Olomouci.

2.2.2 Ústav vzdělávání pěstounek pro školy mateřské

Jelikož se ve své práci zaměřuji na proměny učitelského vzdělávání, považuji za důležité zmínit se o vývoji *vzdělávání předškolních pedagogů*, počátky přípravy těchto učitelů spadají do 1. poloviny 20. století, kdyby byly zakládány první instituce věnující se přípravě učitelek mateřských škol.

Pro léta 1914 až 1945 je charakteristický celkem malý zájem státu o přípravu učitelek mateřských škol. V tomto období se pěstounky vzdělávaly v „Ústavech ku vzdělání pěstounek pro školy mateřské“, jež byly zřizovány podle organizačního statutu vydaného výnosem ze dne 3. července 1914. Byly dvouleté a zpravidla se otevíraly ob rok. Chovanky byly přijímány nejvýše do počtu 40, musely dosáhnout 14 let věku a splňovat předepsané dosažené vzdělání; takovýto přístup umožnil vzniknout poměrně velkému počtu církevních škol pro vzdělávání pěstounek, jak uvádí Kovaříček (1972).

V roce 1921 vznikl státní ústav ve Slezské Ostravě, v roce 1928 městský ústav v Plzni, spolek „Světlá“ otevřel v roce 1929 ústav ve Velkém Meziříčí. V roce 1929 byl dočasně obnoven od roku 1924 uzavřený ústav opavský jako spolkový, když dříve měl statut státního a nově byl zřízen řádový ústav sester Neposkvrněného Početí ve Šternberku. R. Neuhöfer (Kovaříček, 1972) tak v roce 1930 sumarizoval, že pro vzdělání pěstounek existuje osm ústavů československých a čtyři německé. Uchazečky vstupovaly do kurzu po dosažení věku 17 let.

Na prvním sjezdu českého a slovenského učitelstva roku 1920 byl vysloven požadavek vysokoškolského vzdělání učitelek mateřských škol, jež se podařilo umístit i do návrhu školského zákona, stále byl v platnosti zákon z roku 1869. (Roku 1922 vychází tzv. *malý školský zákon* č. 226/1922 Sb. - zákon, jímž se mění

²¹ Dr. Zdeněk Nejedlý byl jmenován čestným občanem města Kroměříže dne 4. 6. 1945. (Krůpa, 1985)

a doplňují zákony o školách obecných a občanských, zaměřuje se tedy pouze na základní vzdělávání a sjednocuje povinnou školní docházku). Z ekonomických důvodů však po desetiletém projednávání tento návrh nakonec nebyl přijat. Realizace myšlenky se poprvé ujal a částečně ji uskutečnil formou svépomocných vysokoškolských kurzů v Praze a Brně v roce 1927 a v Plzni 1928 Svaz československých učitelek mateřských škol (Podhájecká, 2003) in (Burkovičová, 2011).

V roce 1932 vznikla „Škola vysokých studií pedagogických“, která nabízela učitelkám mateřských škol studium formou dvouletých kurzů (Kropáčková, 2004) in (Burkovičová, 2011) a v roce 1933 v Praze Studovna učitelek mateřských škol plnila funkci metodického a informačního centra.

Výnosem *ministerstva školství a národní osvěty*²² ze dne 30. května 1934 za účelem sjednocení dosavadního názvosloví bylo doporučeno nadále jednotně v českém znění používat názvů „mateřská škola“ a „učitelka mateřské školy“.

Výnosem ministerstva ze 4. ledna 1935 dosavadní ústavy ke vzdělání pěstounek napříště ve státním (oficiálním) jazyce nesly označení *Ústavy pro vzdělání učitelek mateřských škol*. Budoucí učitelky měly nabýt vzdělání, kterého jest třeba k úspěšné práci ve škole mateřské, zvláště porozumění povaze dětské, důkladného poznání účelů, prostředků a způsobů výchovy ve škole mateřské, obratnosti a jistoty ve vykonávání všech povinností pěstounky ve škole mateřské (Kovaříček, 1972).

²² Zákonem Národního výboru československého č. 2/1918 Sb. ze dne 2. listopadu 1918 byl zřízen *Úřad pro správu vyučování a národní osvětu*. Brzy se však pro nejvyšší správní úřady začaly používat termíny ministerstva a pro ministerstvo školství byl ustálen název *Ministerstvo školství a národní osvěty*. Definitivně byla správa školství v předmnichovském Československu upravena zákonem č. 292/1920 Sb. ze dne 9. dubna 1920. Ministerstvo školství na základě tohoto zákona přebíralo i některé kompetence, které dosud náležely zemské školní radě a politické správě. Kompetence ministerstva školství byly značně rozsáhlé, jmenujme alespoň nejpodstatnější - v legislativní oblasti připravovalo vládní osnovy zákonů a vládních nařízení, v rámci platných zákonů vydávalo všeobecné směrnice vztahující se ke školství, schvalovalo normy vydávané podřízenými institucemi a ústavy (např. jednacích řádů akademických senátů a profesorských sborů vysokých škol), rozhodovalo o rozpočtu v resortu školství, o systemizaci míst ve školách. Ministerstvo vydávalo zkušební řády, rozhodovalo o čestných názvech škol a ustanovovalo ministerské inspektory. (www.msmt.cz)

2.3 Rozmach učitelské přípravy v Kroměříži

Tato kapitola se bude zabývat učitelským rozmachem přípravy učitelů v Kroměříži, který zaznamenáváme v období let 1950 až 1959. Jak naznačuje uvedené časové období, v poměrně krátkém rozmezí se nám zformovalo několik institucí, které budou tvořit obsah této kapitoly. Jedná se o Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol (jehož předchůdci byly česká reálka a Masarykovo reálné gymnázium) a Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži, přičemž gymnázia byla posléze transformována v pedagogické školy, čili Pedagogickou školu pro vzdělávání učitelů národních škol a Pedagogickou školu pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži. Vznikem české reálky se dostaneme opět na konec 19. století. Reálka jako taková s přípravou učitelů nesouvisí, je však klíčová pro porozumění vývoji všech po ní následujících vzdělávacích institucí. Pro pochopení některých souvislostí se však nejdříve v této kapitole vrátíme před rok 1950.

Významným mezníkem ve vzdělávání učitelů se stal 27. říjen 1945, kdy byla dekretem prezidenta republiky Edvarda Beneše o vzdělání učitelstva uzákoněná **vysokoškolská příprava učitelů všech stupňů a druhů škol** včetně učitelek mateřských škol. Vzdělání měli učitelé napříště nabývat na pedagogických a jiných fakultách (odděleních) vysokých škol.

Zřízení pedagogických fakult proběhlo podle zákona ze dne 9. dubna 1946, kterým měly být pedagogické fakulty zřízeny při všech univerzitách v českých zemích a na Slovensku. Mimo sídla univerzit měly být vládou zřizovány také pobočky pedagogických fakult, jejichž úkolem bylo pěstovat vědy pedagogické a vzdělávat v těchto vědách kandidáty učitelství škol všech stupňů a druhů, kromě škol vysokých. (Kovaříček, 1972)

Vládním nařízením ze dne 27. srpna 1946 se určovalo, že kandidáti učitelství škol mateřských nabývají teoretického i praktického vzdělání ve vědách pedagogických, jakož i v jiných oborech, na pedagogických fakultách a jejich povinná studijní doba je čtyři semestry. Zároveň tím měly koncem školního roku 1946/1947 ukončit svoji funkci ústavy pro vzdělání učitelek mateřských škol. Přechodně mohly doplnit své vzdělání jako řádné posluchačky též učitelky

mateřských škol v činné službě, které nenabýly vysvědčení způsobilosti na bývalých ústavech pro vzdělání učitelek mateřských škol (Kovaříček, 1972). V periodizaci vzdělávání učitelek mateřských škol toto období končí rokem 1950.

Doba vysokoškolského vzdělávání učitelek mateřských škol netrvala dlouho. Už podle vládního usnesení z května 1950 od následujícího školního roku 1950/1951 (Jedličková, 1997, s. 106) in (Burkovičová, 2011) získávají učitelky mateřských škol přípravou pouze úplné střední odborné vzdělání, a to na *pedagogických gymnáziích pro vzdělání učitelek mateřských škol*.

Tato pedagogická gymnázia si zachovávala všechny rysy gymnázií, tedy i možnost přechodu svých absolventů na vysokou školu. Byla zamýšlená jako „solidní základ“ pro vysokoškolské vzdělání učitelstva, které mělo být přístupno v každém krajském městě.

Novou funkci pedagogických fakult představovalo doplňování vzdělání v činné službě, ale toto pouze na dálku. Úkolem pedagogických gymnázií bylo dodat učitelky o rok dříve, než by je mohly dodat pedagogické fakulty, ale před učitelky byl postaven úkol doplnit svoje vzdělání na vysokoškolské dálkovým studiem. Pedagogická gymnázia měla být zřizována ve 14 místech republiky ponejvíce přeměnou dosavadních škol sociálně zdravotních. Při pedagogických gymnáziích bylo zamýšleno zřizovat kurzy pro přípravu učitelek a pěstounek k externí závěrečné zkoušce; kurzy pro abiturienty normálních gymnázií, kteří by se chtěly věnovat učitelství a kurzy pro pěstounky mateřských škol (Kovaříček, 1972).

2.3.1 Formování pedagogických gymnázií pro vzdělávání učitelů

Formování pedagogických gymnázií proběhlo postupně na základě školské reformy z konce 40. a začátku 50. let 20. století, jejímž výsledkem bylo zrušení stávajících učitelských ústavů roku 1948 a vytvoření pedagogických gymnázií. V Kroměříži došlo k vytvoření pedagogického gymnázia pro vzdělávání učitelů přeměnou jiných středních škol, konkrétně se jedná o českou reálku a Masarykovo reálné gymnázium, jež byly předchůdci Pedagogického gymnázia pro vzdělávání učitelů národních škol v Kroměříži. Reálné gymnázium bylo roku 1950 proměněno

na čtyřleté Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol (PGN). Na počátku roku 1951 se do budovy školy přestěhovalo z Holešova Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol (PGM). Školním rokem 1953/1954 vznikly z pedagogických gymnázií: Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol (PŠN) a Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol (PŠM) v Kroměříži, byla zřízena také škola praxe.

2.3.1.1 Česká reálka

V této podkapitole se vracíme na konec 19. století, neboť kromě českého gymnázia a učitelského ústavu byla další střední školou v Kroměříži **reálka**, jejíž první školní rok byl zahájen 18. září 1898, když Ministerstvo kultu a vyučování povolilo otevření této školy svým výnosem ze dne 16. září 1898.

Podkladem, na němž byla reálka vytvořena, byl **zákon z roku 1849 o reálkách**²³. V zákoně byl zdůrazněn všeobecně vzdělávací cíl reálek se zvláštním zřetelem k matematicko-přírodovědným disciplínám. Reálky byly rozděleny na sedm tříd – čtyřletý nižší stupeň a tříletý vyšší, povinné předměty byly: náboženství, matematika, jazyk vyučovací, francouzština, angličtina, zeměpis, dějepis, logika, geometrie, přírodopis, fyzika, chemie, kreslení a rýsování, krasopis a tělocvik; studium bylo zakončeno maturitní zkouškou. Zaměření reálek a zavedení maturitní zkoušky jako nezbytné podmínky přijetí na techniku, z nich vytvořilo střední školu rovnocennou gymnáziím. Na základě přijatých zemských zákonů byly pro Moravu a Slezsko pro školní rok 1870/1871 vydány pro reálky nové osnovy a další úprava osnov z roku 1879 dále přiblížila tyto školy ve všeobecném vzdělávání gymnáziím. Reálky se v průběhu své existence úspěšně rozvíjely a plnily své poslání. (Zezulová, 1989, s. 117)

Dne 16. ledna 1894 poslal slovanský politický spolek v Kroměříži žádost na zemskou školní radu o povolení subvence na postupnou přeměnu německé reálky na českou, jak by se patřilo a slušelo v kraji, kde žije český lid. Tato žádost však byla zamítnuta. To ovšem kroměřížské občany neodradilo. Zvláště rok 1898 byl kulminačním bodem v boji o zřízení české reálky. V únoru 1898 na sněmu

²³ Pro vývoj středoškolského vzdělávání v Rakousko - Uhersku byla významná Exner - Bonitzova reforma, kdy vyšel zákon *Nástin organizace gymnázií a reálek z roku 1849*, čímž byly položeny základy novodobého rakouského středního školství.

markrabství moravského podala znovu obecní rada města prosbu o přeměnu německé reálky v českou, v březnu se obecní výbor usnesl, aby byla zřízena obecní reálka. Zahájení vyučování předcházelo jednání kroměřížského obecního výboru, který dne 25. června 1898 odhlasoval zřízení české reálky ve městě a požádal ministerstvo kultu a vyučování o povolení výuky. Kroměříži do roku 1898 česká reálka chyběla, a to velmi citelně. Pokud totiž chtěli čeští studenti pokračovat ve studiu na vysokých školách technického směru, museli navštěvovat německou reálku, nebo studovat v jiném městě. Zájem o technické školy neustále vzrůstal, takže zřízení české reálky ve městě se stalo nezbytností. (Vlčková, 1973)

Také tato škola se na počátku své existence potýkala se spoustou problémů – neměla vlastní školní budovu (vyučovalo se v dívčí škole a později v soukromém domě), prozatímní bylo i vedení školy, které převzal ředitel kroměřížského českého gymnázia **Rudolf, baron Henninger** z Eberku, což povolilo ministerstvo kultu a vyučování výnosem č. 27 162 ze dne 29. října 1898. K zápisu do prvního ročníku se přihlásilo 25 žáků a bylo přijato 24. Komplikace nastaly již na počátku roku 1899, kdy výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 13. února 1899 bylo sděleno ředitelství školy, že jí nebude uděleno právo veřejnosti, protože nemá vlastního ředitele ani učitele a nejsou ani vhodné místnosti pro vyučování apod. Kroměřížská obecní rada se proto rozhodla vypsát konkurs na obsazení místa ředitele reálky a na místo definitivních profesorů pro předměty – český a německý jazyk a kreslení, a to s právy a povinnostmi jaká mají ředitel a učitelé na středních školách. Obecní výbor dne 8. května 1899 ustavil do čela školy ředitele, profesora českého gymnázia v Kroměříži **Františka Chmelíka**. Definitivním učitelem českého a německého jazyka se stal profesor Jiří Malovaný, učitelem kreslení profesor Karel Kolář (byli jmenováni výnosem zemské školní rady). (Zezulová, 1989, s. 117 - 118)

Právo veřejnosti bylo poté české reálce povoleno ministerstvem kultu a vyučování 5. července 1899, a to pro 1. ročník. Zápisu se zúčastnilo ve školním roce 1899/1900 75 žáků a bylo přijato 74, do 2. Ročníku bylo zapsáno 35 žáků. Druhý ročník získal právo veřejnosti dne 7. února 1900. (Lukáš, 2009)

Po vyřešení těchto problémů se dostala do popředí zájmu otázka postavení vlastní budovy školy. Obecní výbor v čele se starostou Kroměříže Dr. Pištěleckým

rozhodl o stavbě školy v květnu 1901, následujícím krokem bylo zpracování projektu Ing. Pětníka, které trvalo 5 měsíců, tedy do října téhož roku. Slavnostní položení základního kamene pak připadlo na den 12. listopadu 1901. Během pouhých 11 měsíců byla budova školy postavena a veškeré stavební práce stály 487 tisíc korun (později se budova stala místem vzdělávání budoucích pedagogů předškolní a mimoškolní výchovy i sociálních pedagogů).²⁴ Školu převzal její první ředitel F. Chmelík. Nastal rychlejší rozvoj ústavu, jenž byl od 9. června 1902 převzatý do zemské správy a byl mu udělen i nový název – *Česká zemská vyšší reálka v Kroměříži*. (Zezulová, 1989, s. 118), (Nešpor, 2002)

První maturitní zkoušky se na této škole odehrály v červnu roku 1905, a to s úspěchem. Na počátku roku 1909 došlo k úpravám studia na reálkách, jejichž cílem bylo co nejvíce sblížit učební osnovy reálek a gymnázií. Přes rozšíření osnov, zůstaly reálky jen sedmitřídní, což se nepříznivě projevilo ve vyšším počtu týdenních vyučovacích hodin a přetěžování žáků. Do státní správy přešla reálka v roce 1913 a získala i nový název – *Česká státní reálka*. Rozvoj školy byl ale přerušen 1. světovou válkou, kdy řada profesorů a studentů odešla bojovat na frontu. Ústav se potýkal s řadou problémů, vyplývajících z válečné doby. S radostí byl pak uvítán jak konec války, tak i samostatnost Československé republiky 28. října 1918; tato zpráva do Kroměříže však došla s jednodenním zpožděním, tedy 29. října 1918. (Zezulová, 1989, s. 118)

V meziválečném období 1. republiky se střídalo období rozvoje a stagnace školy, řadu změn prodělalo i vedení ústavu. Některým studentům výsledky hospodářské krize zamezily další studium. Život studentů byl podobný jako studentů na gymnáziu, obě školy měly k sobě blízko.

Temná doba 2. světové války a *Protektorátu Čechy a Morava* přinesla sebou řadu utrpení. Budova reálky byla v květnu 1939 obsazena říšskoněmeckou policií a jejich téměř 500 žáků a 21 profesorů se muselo přestěhovat do budovy českého gymnázia. Vznikla řada potíží, plynoucích ze stísněného prostoru a muselo být

²⁴ Srovnej: v historii na webu školy www.ped-km.cz se uvádí, že: místem vzdělávání budoucích pedagogů předškolní a mimoškolní výchovy a sociálních pedagogů je historická budova postavená v roce 1904 pro českou reálku,... Autoři Zezulová (1989) i Nešpor (2002) se však shodují, že budova byla postavena již v letech 1901-1902. S ohledem na tvrzení těchto autorů lze konstatovat, že budova postavená původně pro českou reálku, v letošním roce 2014 stojí na svém místě již celých 112 let a v současné době slouží Vyšší odborné škole pedagogické a sociální a Střední pedagogické škole Kroměříž.

zavedeno střídavé vyučování – gymnázium vyučovalo ráno do 13 hodin, reálka pak odpoledne od 13 do 16.40 hodin. Od školního roku 1941/1942 se stupňuje tlak německých úřadů na české střední školy, některé byly zrušeny, mnohé byly oklešťovány např. uzavíráním 1. ročníku. Toto opatření postihlo i kroměřížskou reálku, jejíž 1. ročník nesměl být 1. září 1941 otevřen, 2. a 3. ročníky byly přejmenovány na reálné gymnazijní a ročníky 4. až 7. zůstaly reálkou. Snížen byl i počet profesorů, dozor nad školou vykonávali němečtí inspektoři. Přesto, že od 10. února 1941 byla opět uvolněna budova reálky a škola se stěhovala zpět, pokračovala postupná likvidace tohoto ústavu. Na úkor výuky české literatury a dějepisu bylo rozšířeno vyučování německého jazyka a prospěch v tomto předmětu rozhodoval o dalším studiu žáka. Důraz a orientace na německý jazyk se projevily i v názvu školy – od prosince 1941 existovalo Realgymnasium in Kremsier am Graben. (Zezulová, 1989, s. 118)

Nový název nesl ústav jen krátce, tak jako krátký byl pobyt ve vlastní školní budově, která byla od 3. února 1942 obsazena opět fašisty. Reálka se stěhovala zpět do budovy gymnázia a výnosem ministerstva bylo tzv. reálné gymnázium připojeno ke gymnázium a vedením obou škol byl pověřen ředitel reálky **Josef Hilgartner**. Oficiálně bylo k tomuto „dvojústavu“ připojeno 19. března 1943 i arcibiskupské gymnázium a takto vzniklý „trojústav“ vedl Josef Hilgartner, kterého od 1. srpna 1943 vystřídal **Ing. Jindřich Březina**. Studentům a profesorům se nevyhnulo ani totální nasazení, řada jich bojovala za osvobození vlasti. (Lukáš, 2009)

Fotografie české reálky v Kroměříži je v příloze č. 1.

2.3.1.2 Masarykovo reálné gymnázium v Kroměříži

Obnova vyučování po osvobození republiky trvala delší dobu, po druhé světové válce (tedy po roce 1945) byla značně zdevastovaná budova české reálky v roce 1946 opravena a vrácena do rukou školství. Nejprve bylo znovu otevřeno obnovené *reálné gymnázium*, jež nahradilo zrušenou českou reálku. Toto gymnázium neslo název *Masarykovo reálné gymnázium v Kroměříži*, a to od 10. září 1945. Samotné vyučování pro 352 žáků ve 12 třídách započalo až 18. září 1945. (Zezulová, 1989, s. 118) Tento stav však neměl dlouhého trvání. Po únoru 1948 bylo gymnázium redukováno na čtyřleté.

Dne 21. dubna 1948, zanedlouho po únorovém komunistickém převratu, byl vydán *zákon o základní úpravě jednotného školství (tzv. zákon o jednotné škole) č. 95/1948 Sb.*, s účinností k 1. září 1948. Tento zákon stanovuje, že se veškeré mládeži dostane jednotné výchovy a obecného i odborného vzdělání na školách, které tvoří jednotnou soustavu. Další ustanovení se týká jednotlivých stupňů škol. Mládež ve věku od tří do šesti let chodí do školy mateřské – škola prvního stupně (národní škola). Mládež od šesti do patnácti let – škola druhého stupně (střední škola). Mládež starší – škola třetího stupně. Střední škola poskytuje ucelené základní obecné vzdělání. Má čtyři postupné ročníky a v jedné třídě má být nejvýše 40 žáků. Podle § 2 tohoto zákona školy pečují o všestranný rozumový, citový, mravní a tělesný rozvoj žactva. Vzdělávají mládež v duchu pokrokových národních tradic a ideálů humanity, vychovávají k samostatnému myšlení, cílevědomému jednání, činnorodé práci i družné spolupráci a probouzejí v mládeži touhu po sebevzdělávání a pokroku. Vedou ji k činné účasti na životě školy a na budovatelském díle republiky. Pěstují smysl pro společenství v rodině, národu, Slovanstvu a lidstvu. Vychovávají národně a politicky uvědomělé občany lidově demokratického státu, statečné obránce vlasti a oddané zastánce pracujícího lidu a socialismu.

Zákonem o jednotné škole bylo zrušeno namnoze dosud trvající rozdělení škol podle pohlaví a zavedena povinná koedukace obou pohlaví. Dále došlo ke sjednocení nižšího stupně gymnázií a měšťanských škol do středních škol o první až čtvrté třídě, a to v zájmu potlačení „třídního rozdělování“ žáků po skončení pětileté obecné školy (tedy v jedenáctém roce věku).

Ustanovení zákona o výlučnosti státního školství znamenalo v českých zemích zánik škol soukromých i církevních. Ustanovení § 4 odst. 2 ponechávalo dosavadním soukromým a církevním vlastníkům škol naději na dodatečné stanovení výjimek zvláštním zákonem. Proto snad, v očekávání vydání takového zákona, docházelo k postátnění dosavadních církevních škol postupně. Podle § 19 je škola povinna starat se o náboženskou výchovu žáků podle jejich náboženského vyznání, vyjímajíc případy, kdy rodiče (zákonní zástupci) dítě od této výchovy odhlásí.

Prof. Jiří Rajmund Tretera uvádí ve svém článku „Nová právní situace církví a náboženských společností v roce 1950“, který je součástí sborníku *Stát a církve*

v roce 1950 vydaném nakladatelstvím CDK v Brně v roce 2000: „V záležitostech školní výuky náboženství si vedl režim v prvních letech své existence opatrně. Mezi řadovými členy mohutné, dvoumilionové komunistické strany bylo v té době ještě dost členů církví, aktivních i pasivních, kteří zatím nebyli nuceni, vyrovnat se s náboženskými předsudky, jak se dělo později. Mnozí z komunistů byli tehdy přesvědčeni o užitečnosti náboženské výuky a pro své děti si ji přáli.“ (in Bednařík, 2011)

Jednotná škola nepochybně vycházela vstříc naplnění etického cíle rovných šancí pro všechny. Vyrovnání sociálních rozdílů ve společnosti mělo být současně doprovázeno i pedagogickou dimenzí vzdělávání. To v praxi znamenalo, že studenti se sice měli vzdělávat v jednotné škole, ale žákům měla být zajištěna výchova a vzdělání podle jejich možností a schopností, čímž měl být uskutečněn demokratický ideál, který je plně v souladu s požadavky rovnoprávnosti. KSČ od počátku považovala školství za výrazně politickou sféru, která musí být ideologicky zcela prostoupena komunistickým světovým názorem. Jednotná škola tak byla zneužita pro prosazení školského modelu vhodného pro totalitní systém. (Fojtík, 2003) in (Bednařík, 2011)

2.3.1.3 Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol a Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži

Když byla v tehdejší lidově demokratické Československé republice uzákoněna jednotná školská soustava a provedena školská reforma, došlo v Kroměříži k výrazné proměně Masarykova reálného gymnázia. Od 1. září 1950 je proměněno na čtyřleté *Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol (PGN)*, tedy učitelů základních škol. Na počátku roku 1951 se do budovy školy přestěhovalo z Holešova *Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol (PGM)*. Každé pedagogické gymnázium mělo svého ředitele, pedagogický sbor, samozřejmě byla vzájemná pomoc a spolupráce.

V roce 1953 vstoupil v platnost už ideologicky jasný **Školský zákon č. 31/1953 Sb.** (ze dne 24. dubna 1953) *o školské soustavě a vzdělávání*

učitelů, který definitivně přizpůsobil školství ideologickým potřebám komunistického režimu v obsahu a struktuře. Toto zaměření lze číst již v samotném úvodu: „Pro socialistickou společnost, kterou budujeme, musí naše škola vychovávat všestranně rozvitě a dokonale připravené nové socialistické občany - dělníky, rolníky, inteligenci. Toto poslání může splnit jen škola spjatá s velkými úkoly socialistického budování a s politickým, hospodářsko-technickým a kulturním rozvojem vlasti a s její obranou.“ (Kovaříček, 1984)

Právě tento zákon radikálně změnil tvář československého školství, nikoli předchozí zákon o jednotné škole. Tím, že se orientoval jedině na sovětský školský model, zcela cíleně likvidoval veškeré tradice našeho školství. Podle tohoto zákona bylo odstraněno dřívější rozdělení školy na jednotlivé od sebe oddělené stupně. Byly zřízeny 8leté a 11leté střední školy. Poslední tři ročníky 11letých středních škol byly zaměřeny na přípravu ke studiu na vysokých školách. (Kovaříček, 1984)

Také opětovně zkrátil devítiletou povinnou školní docházku na osmiletou. Tento zákon je možno charakterizovat jako příčinnivé rozpracování usnesení sekretariátu ÚV KSČ, které vyžadovalo, aby byla vytvořena nová struktura školství (maximálně připodobněná struktuře sovětského školství) a současně aby nově vytvořený systém „respektoval nové potřeby národního hospodářství“. Vzhledem k obtížné ekonomické situaci byly jak devítiletá povinná školní docházka, tak i doba středoškolského studia příliš dlouhá a absolventi škol přicházeli do pracovního procesu později, než to tehdejší národohospodářská situace vyžadovala. Dosud existující obecné a měšťanské školy byly nahrazeny osmiletými základními školami, které byly ukončovány závěrečnými zkouškami (ze dvou povinných a jednoho výběrového předmětu). Zrušena byla gymnázia - ty se všeobecným středním vzděláním nahradily jedenáctileté střední školy s již sedmnáctiletými maturanty. Protože ve školním roce 1953/1954 končili na základní škole žáci dvou ročníků, bylo zapotřebí řešit přechod na nový systém přechodnými opatřeními. Žáci dřívějších 8. ročníků měli proto na svém vysvědčení uvedeno, že je „rovnocenné s vysvědčením budoucí osmileté školy“ a mohli buď pokračovat ve studiu v deváté třídě nové jedenáctiletky, nebo mohli být přijati do učilišť státních pracovních záloh, ale mohli také zůstat na své původní škole a tam absolvovat jednoroční učební kurz (JUK). (Morkes, 2010)

V první části tohoto zákona byla charakterizována celá školská soustava, která sestávala z *mateřských škol*, pro děti od tří let. Poté ze *škol všeobecně vzdělávacích*, jež zahrnovaly tři typy: a) osmiletá střední škola poskytuje základní všeobecné vzdělávání, b) jedenáctiletá dává žákům v prvních osmi ročnících základní všeobecné vzdělání a v posledních třech ročnících vyšší všeobecné vzdělání, připravuje tak především pro studium na vysoké škole a za c) kde nejsou podmínky pro zřízení střední školy, zřídí se prvních pět postupných ročníků, které se označují jako národní škola. Základní všeobecné vzdělávání bylo povinné. Dále *odborných škol*, které byly výběrové pro absolventy ŠVV. Odborné kvalifikované pracovníky pro potřeby důležitých odvětví našeho národního hospodářství připravují učiliště státních pracovních záloh. Jako poslední byly zařazeny *školy pro mládež vyžadující zvláštní péče* (pro mládež se sníženými schopnostmi).

V druhé části zákona byly definovány školy pro vzdělávání učitelů – Pedagogické školy pro vzdělávání učitelek mateřských škol – tříleté pedagogické školy a absolventky konají roční řízenou praxi na mateřských školách, Pedagogické školy pro vzdělávání učitelů národních škol – čtyřleté pedagogické školy (pro vzdělání učitelů 1. až 5. postupného ročníku střední školy a škol národních), Vyšší pedagogické školy – dvouleté školy (pro vzdělávání učitelů 6. až 8. postupného ročníku střední školy) a Vysoké školy pedagogické (pro vzdělávání učitelů 9. až 11. postupného ročníku jedenáctileté střední školy, učitelů odborných a pedagogických škol). Ve společných ustanoveních byla zmíněna také mimoškolní výchovná zařízení a mimořádné způsoby studia.

Vyhlášením nového školského zákona (tedy od roku 1953) získávali předškolní pedagogové vzdělání na pedagogických školách pro vzdělání učitelek mateřských škol. Odborná příprava učitelek mateřských škol trvala celkem 3 roky, čtvrtým rokem byla zavedena řízená roční praxe, již se ale tehdy řešila skutečnost, že většině absolventek nebylo ještě 18 let a jako neplnoleté tak nebyly plně odpovědné za děti. Kromě vydání nového zákona bylo vydáno také vládní nařízení, které stanovilo, jak se dosavadní školy přemění na školy nové.

Posléze (od roku 1960) učitelky mateřských škol studovaly čtyři roky na školách pedagogických a studia ukončovaly maturitou. Pro učitele mateřských škol byla tímto zákonem zrušená možnost vysokoškolského vzdělávání a v tomto duchu

pak byla následně upravená i jejich odborná způsobilost. (Nejedlá, 2002) in (Burkovičová, 2011)

Výnos ministerstva školství a osvěty ze dne 21. 8. 1953 č. 109 pojmenovává požadavky na odbornou způsobilost učitelek pro působení na mateřských školách ve smyslu absolvování studia na pedagogickém gymnáziu nebo pedagogické škole pro vzdělávání učitelek mateřských škol; absolvováním studia na pedagogické fakultě zakončené státní (závěrečnou) zkouškou; absolvováním studia na dvouletém ústavu pro vzdělávání učitelek mateřských škol nebo externím studiem na této škole zakončené zkouškami. Učitelky, které odbornou způsobilost pro mateřskou školu neměly a jako učitelky mateřských škol pracovaly, byly povinny si doplnit vzdělání do 4 let. Výnos přímo ukládal inspektorům ve svých obvodech zjistit, které z učitelek a pěstunek nemají odbornou způsobilost a jaké mají osobní předpoklady i objektivní podmínky k tomu, aby si odbornou způsobilost doplnily. Po osobním jednání s jednotlivými pracovníci a po projednání s odborovou organizací měli inspektoři za úkol vypracovat plán na doškolení učitelek ve svém obvodu a vytvořit vhodné podmínky pro to, aby úkol mohl být v nejkratší možné době splněn. Z této povinnosti, po návrhu krajského národního výboru, mohly být uvolněny ty učitelky bez odborné způsobilosti, které prokázaly svoji způsobilost mnohaletou úspěšnou praxí. (Burkovičová, 2011)

Pokud se jedná o čtyřletá *Pedagogická gymnázia pro vzdělávání učitelů národních škol (PGN) a Pedagogická gymnázia pro vzdělávání učitelek mateřských škol (PGM)* v Kroměříži, PGN měla větev učitelů národních škol a větev vychovatelů. V Gotwaldovském kraji bylo PGN – větev učitelů národních škol – zřízeno v Kroměříži, PGN větev vychovatelů - a PGM v Holešově. O zimních prázdninách školního roku 1950 / 1951 bylo PGM přestěhováno také do Kroměříže a umístěno v budově PGN. Užívalo se pak všeobecně názvu PG I pro PGN a PG II pro PGM. Každé mělo svou vlastní správu, svého ředitele, zástupce ředitele a svou pedagogickou radu.

Zpráva o činnosti Pedagogického gymnázia pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži za školní rok 1950/1951 uvádí, že nejdůležitějším úkolem pedagogického gymnázia v tomto prvním roce, v roce založení ústavu, bylo tento ústav vybudovat a vychovat již také první absolventky – průkopnice nové,

socialistické výchovy na mateřských školách. Byl to úkol velmi zodpovědný a obtížný už proto, že šlo o ústav zcela nového typu, který se měl velmi podstatně lišit od bývalých učitelských ústavů, který se měl vyrovnat se všemi jejich vadami.

Koncem června byly provedeny zkoušky uchazeček do 1. třídy a do ostatních tříd vybral KNV uchazečky, které se hlásily převážně ze sociálně zdravotních škol. Do 4. třídy se však nepřihlásil ani minimální předepsaný počet a teprve po náboru oznámením v novinách se na škole dosáhlo čísla 20. Hlavní starostí ředitele bylo připravit internát, vybavit učebny a ostatní místnosti v budově holešovského gymnázia. Učitelský sbor se sešel neúplný 25. srpna. Přesto se podařilo vykonat mnoho práce, s přijatými žákyněmi byl navázán začátkem prázdnin písemný styk, aby byly na školu psychologicky připraveny, náš rámcový plán celoroční práce byl již 19. srpna zaslán všem pedagogickým gymnáziím a 1. září 1950 byl slavnostně zahájen školní rok.

Podle zprávy o činnosti pedagogové začali svou práci důkladným diagnostickým průzkumem znalostí žákyň, který ukázal, že výběr byl velmi slabý a zvláště některé předměty, neboť si žákyně ze soc. zdravotních škol jen slabé předpoklady a základy. Zato učitelský sbor byl dobře vybrán a pustil se s chutí, uvědoměle a zodpovědně do práce; strhávali svým nadšením stále více žákyň, které začaly budovat SŠ ČSM. Někteří členové sboru zkušeně a účinně pomáhali, takže SŠ (školská skupina) začala dobře pracovat, pomáhala škole a brzy získala pochvaly od KV ČSM za dobrý pracovní plán.

Když byly počáteční potíže překonány a činnost se rozvinula naplno, přicházely poplašné zprávy o zabrání internátu a na svátky vánoční pak padlo rychlé stěhování do Kroměříže. Rok 1951 zahájila škola již v Kroměříži, ovšem ještě dlouho trvalo, než bylo vše přestěhováno a vybudováno. Zásluhu o to, že první školní rok končil s dobrými výsledky, mělo zejména to, že se učitelé a vedení školy ve své práci důsledně opírali o podnětné a mobilizující směrnice dané 19. sjezdem KSČ, výroční konferencí učitelů 6. a 7. července 1950, konferencí vesnických učitelů, krajskými i pražskými aktivy ředitelů pedagogických gymnázií, dále vedení čerpalo z takových zdrojů, jako bylo zasedání ÚV KSČ, sjezd obránců míru, okresní a krajské konference KSČ, sjezd škol.skupin ČSM, dále se vycházelo z novin, odborného tisku a literatury, zejména sovětské. Pracovníci školy také pečovali

o živou součinnost s KSC, ROH, SZŠO, ČSM, s lidovou správou, patronátním závodem a JZD. Hlavním úkolem v průběhu celého školního roku byla **vyučovací a výchovná práce v duchu soc. humanismu**.

Zpráva dále uvádí některé konkrétní příklady průkopnické práce v jednotlivých předmětech. Vzhledem k zaměření své práce bych se zde ráda zmínila o předmětu **pedagogika**, který je pro nás stěžejní. V oboru vyučování pedagogice stál před naším ústavem obzvlášť těžký úkol, neboť jde o předmět zcela nový, pro nějž není učebnic a je velmi málo jiného materiálu. Pedagogická gymnázia pro vzdělávání učitelů národních škol mají úkol usnadněn tím, že didaktika a metodiky národní školy jsou poměrně dobře zpracovány a opírají se o staletý vývoj, kdežto situaci v praxi mateřských škol i v teorii a organizaci předškolní výchovy je vlastně na samém začátku skutečně vědeckého a ideově a politicky vyhraněného vývoje. Učitelé těchto předmětů se opírali o všechny dostupné prameny, především sovětské i původní, byli také v aktivním styku s pedagogickými fakultami, výzkumnými ústavami a nejlepšími mateřskými školami. Za zajímavost můžeme považovat nápad učitelů, kteří si na svém ústavu stanovili jako zvláštní obor, který chtěli vědecky studovat a zpracovávat – *dětskou hru a hračku*. Na škole také existovalo mnoho zájmových kroužků: pěvecký, estetický, dramatický, mičurinský, polytechnický a pedagogický.

2.3.2 Pedagogické školy pro vzdělávání učitelů

Podle *vládního nařízení č. 32 ze dne 7. května 1953 o přeměně dosavadních škol na školy podle nového školského zákona* § 4 se dosavadní pedagogická gymnázia pro vzdělávání učitelek mateřských škol přemění počátkem školního roku 1953/1954 na pedagogické školy pro vzdělávání učitelek mateřských škol a dle § 5 se dosavadní pedagogická gymnázia pro vzdělávání učitelů národních škol se přemění na pedagogické školy pro vzdělávání učitelů národních škol. Dále se podle § 6 dosavadní pedagogické fakulty přemění na vyšší pedagogické školy nebo na vysoké školy pedagogické. Na základě tohoto nařízení vznikly v Kroměříži dvě pedagogické školy, které byly později sloučeny a můžeme je tedy považovat za přímé předchůdce dnešní Střední pedagogické školy Kroměříž.

2.3.2.1 Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol a Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži

Od začátku školního roku 1953/1954 byla vytvořena *Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol (PŠN) a Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži (PŠM)*. S názvem byl změněn i obsah PŠN. Zanikla zvláštní větev vychovatelská a nové PŠN počaly vzdělávat nejen učitele národních škol, ale i vychovatele a stálé skupinové vedoucí PO ČSM.

V životě kroměřížských pedagogických škol, které vzájemně spojovala nejen společná budova, došlo na **počátku roku 1955/1956 k výraznému mezníku** – obě školy byly sloučeny pod jedno vedení, což přispělo k ještě lepší spolupráci, vznikla tak jediná pedagogická škola, která byla předchůdcem čtyřleté Střední pedagogické školy v Kroměříži.

K PŠN byla připojena i *Národní škola (škola praxe)*, která měla od začátku 10 tříd. PŠM se staly školami tříletými, na nichž maturitní zkouška neznamenalala zakončení studia. Absolventky musely vykonat ještě roční řízenou praxi, aby maturitní zkoušku ukončily po týdenním kurzu závěrečným rozhovorem. Tak tomu bylo až do školního roku 1959/1960, kdy 4leté pedagogické školy zanikly. (Jubilejní zpráva 1950-1960)

Dále bychom se v jubilejní zprávě dočetli o vedení školy, kdy v prvním školním roce 1950-1951 byl ředitelem PGN **Jaroslav Veselý**, zasloužilý učitel a ředitel Pedagogického institutu v Gottwaldově, který získal dobrou přípravu v dělnické přípravce na Horečkách u Ostravy. Po roční budovatelské práci odešel jako ředitel dělnické přípravky do Kyjova, aby se věnoval novému budování. Roku 1952 se tedy ředitelem PGN a později PŠN stal **Josef Silný**, učitel PGN, dříve ředitel střední školy v Kvasicích, který působil ve funkci ředitele školy do roku 1971 (tento údaj jsem zjistila podle školní kroniky). Tedy celkem 19 let. Zástupcem ředitele školy PGN a později PŠN byl od školního roku 1950-1951 až do školního roku 1958-1959 František Labuť, bývalý učitel střední školy v Gottwaldově, jež byl dobrým spolupracovníkem obou ředitelů a pomáhal svým rozhledem politickým i pedagogickým při výchově nových učitelů ve škole i v internátě. Od školního roku

1959-1960 přešel jako zástupce ředitele pro dálkové studium na Pedagogický institut v Gottwaldově. (Jubilejní zpráva 1950-1960)

Prvním ředitelem PGM, které začínalo v Holešově, byl v letech 1950-1952 **Josef Šubert**, dříve učitel reálného gymnázia v Kroměříži, který budoval školu v Holešově i v Kroměříži. Věnoval se především využití hraček v předškolní výchově. Jeho zástupkyní byla **Ludmila Žáčková**, která se stala od školního roku 1952/1953 ředitelkou PGM, později PŠM a vykonala mnoho pro rozvinutí této školy po všech stránkách. Zástupkyní ředitelky školy se stala Jindra Jašová, později ji ve funkci vystřídal Ivan Mynář. Od školního roku 1955/1956 přešla L. Žáčková z rodinných důvodů na PŠ v Brně. Po jejím odchodu byly obě pedagogické školy sloučeny pod jednu správu ředitele Josefa Silného, který byl jmenován zasloužilým učitelem. Práce ředitele i zástupců se v posledních letech existence PŠN a na počátku nové pedagogické školy velmi ztížila množstvím kursů a mimořádných forem dálkového studia, jednalo se o dva ročníky dálkového studia, dva ročníky řízené praxe, čtyři ročníky kurzu vychovatelů a vychovatelek družin mládeže, kurz učitelek mateřských škol a ročník externího studia PŠN.

K vedení školy patří i ředitel národní školy přiřčené k PŠN, jímž byl od vzniku PŠN **Stanislav Dedek**, který se zasloužil o organizování a provádění pedagogické praxe žáků PŠN již od školního roku 1950/1951. (Jubilejní zpráva 1950-1960)

Zvláštností pedagogické školy pro učitelky mateřských škol (PŠM) bylo, že studentky po tříleté výuce musely vykonat jeden rok praxe v mateřské škole, aby maturitní zkoušky ukončily závěrečným pohovorem. Tento systém trval až do roku 1959. Od školního roku 1959/1960 začínají čtyřleté pedagogické školy, na nichž se vzdělávají a vychovávají jen učitelky mateřských škol, poněvadž pro vzdělávání učitelů národních škol, resp. stálých skupinových vedoucích PO ČSM a vychovatelů byly zřízeny *pedagogické instituty*, existovaly v českém školství však pouhých 5 let. (Zezulová, 1989, s. 118 - 119)

Pedagogické instituty vznikly podle **vládního nařízení č. 57/1959 Sb.**, jako krajská zařízení s charakterem vysokých škol. Vládním nařízením č. 87/1962 Sb., bylo postavení pedagogických institutů změněno v tom smyslu, že jejich řízení bylo soustředěno v ministerstvu školství a kultury, jako je tomu u ostatních vysokých

škol. Síť pedagogických institutů se kryla s původním územním členěním (20 škol) a zůstala nezměněna i po redukci krajů. Tato síť jednak vyhovovala zájmu národních výborů, jednak odpovídala původním propočtům potřeby učitelů pro základní devítileté školy a vychovatelů pro mimoškolní výchovná zařízení.

Při zjednodušení sítě pedagogických institutů se současně řeší i nová organizace těchto škol. Navrhuje se, aby tam, kde jsou pro to podmínky, především v sídlech universit, se z pedagogických institutů staly pedagogické fakulty universit. Tímto začleněním se sleduje užší spolupráce s těmi fakultami universit, na nichž se připravují učitelé pro školy poskytující střední vzdělání, a to zvláště na úseku vědeckovýzkumné činnosti. Pokud začlenění do universit není možné, navrhuje se, aby instituce vzdělávající učitele základních devítiletých škol zůstaly samostatnými vysokými školami. (www.psp.cz)

Předsednictvo Národního shromáždění Československé socialistické republiky se dne 12. srpna 1964 usneslo na **zákonném opatření č.166/1964 Sb.**, kterým se z pedagogických institutů zřizovaly pedagogické fakulty univerzit. (Např. z Pedagogického institutu v Olomouci se zřizuje Pedagogická fakulta University Palackého v Olomouci se sídlem v Olomouci). Pedagogické instituty v Karlových Varech, v Liberci, v Pardubicích, v Jihlavě, v Gottwaldově, v Martině a v Košicích se postupně zrušují počínajíc školním rokem 1964/65. (www.psp.cz)

2.4 Vrchol učitelské přípravy v Kroměříži

Tento vrchol nastává v roce 1959, kdy je založena Střední pedagogická škola v Kroměříži, která nikdy nebyla přeměna nebo zrušena a ve městě tedy působí již 55 let. Připravuje učitele a učitelky pro mateřské školy. V roce 1959 byl v platnosti školský zákon z roku 1953. Z politického hlediska byl významný 21. sjezd KSČ, který v červnu 1958 vytyčil heslo: Dověřit výstavbu socialismu v naší vlasti.

V roce 1959 byly zrušeny (sloučené) pedagogické školy v Kroměříži a navazovala na ně nově zřízená *Střední pedagogická škola* (podle první školní kroniky byl však název *Pedagogická škola*), která byla zaměřena pouze na výuku učitelek mateřských škol. Postupně se zde vytvořil kvalitní pedagogický sbor a škola si vydobyla velmi dobré postavení mezi pedagogickými školami v tehdejší

Československé republice. Do povědomí veřejnosti vstoupila i řadou aktivit, např. založila a řadu let i organizovala celostátní recitační soutěž pedagogických škol „Memoriál Oldřicha Thilmanna“, vynikající tradici má dívčí pěvecký sbor, studentky a studenti školy získali řadu úspěchů v soutěžích hudebních, výtvarných, tělovýchovných. (www.ped-km.cz)

Pedagogické školy pro vzdělávání učitelů národních škol a pedagogické školy pro vzdělávání učitelek mateřských škol i se svými předchůdci – pedagogickými gymnázii – vychovaly mnoho mladých učitelek a učitelů i vychovatelů a vedoucích PO ČSM pro nejtěžší období přechodu od kapitalismu k socialismu. S naším přechodem k socialismu v 15. výročí našeho osvobození Sovětskou armádou postupně zaniknou, aby se učitelům národních škol již dostalo vysokoškolského vzdělání ve spojení s výrobní praxí i rozsáhlou tříměsíční praxí na mateřských školách ve 4. ročníku nové pedagogické školy. Novým vzděláním se zabrání tomu, aby např. z PŠN vycházeli učitelé mladší 18 let a učitelky mateřských škol mladší 17 let, což už samo o sobě nemohlo zaručit dostatečně odpovědnou práci některých jednotlivců. Vlivem odpovědné práce uvědomělých učitelských kolektivů vycházeli z pedagogických škol všech typů dobře připravené učitelky, přejde-li uvědomělost a odpovědnost těchto kolektivů i na pedagogické instituty, z nichž mají být vytvořeny vysoké školy nového typu, bude za nové situace naší společnosti zaručena výchova socialistických učitelů, spolubudovatelů komunismu. (Jubilejní zpráva 1950-1960)

V první školní kronice od školního roku 1959/1960 je zapsáno: Podle usnesení rady KNV v Gottwaldově ze dne 14. července 1959 byla zřízena Pedagogická škola v Kroměříži s právní platností od 1. 9. 1959. K této škole byly organizačně přiřčeny třídy rušených pedagogických škol pro vzdělání učitelů národních škol v Gottwaldovském kraji. Zapsal Josef Silný, ředitel

Každý školní rok začínal 1. září slavnostním zahájením v aule školy s pečlivě připraveným programem, kterého se účastnili žáci se svými učiteli. **První školní rok 1959/1960** byl slavnostně zahájen dne 1. září 1959. V 8 hodin bylo shromáždění žáků a žákyň ve třídách s třídními učiteli, v 8 15 vyslechlo žactvo i učitelé projev ministra kultury dr. Františka Kahudy, v 8 30 bylo slavnostní zahájení školního roku v aule školy s tímto programem: Zahájení zástupcem ředitele školy s. Zdeňkem Novotným; Hymny; Přivítání hostů: za ONV v Kroměříži s. Jaroslav Pospíšil,

tajemník ONV, na OV ČSM vedoucí tajemník s. Antonín Puchar, za SRPŠ předseda s. Karel Lyčka, za státní žakovský internát vychovatelky; Recitace a hudební vložka: Jaroslav Seifert: Podzimní chvíle, Antonín Dvořák: Vzpomínání; následovaly projevy: ředitele školy Josefa Silného – směrnice pro práci školy a projevy hostů a přečtení dopisu od soudruhů učitelů, kteří přešli na Pedagogický institut do Gottwaldova, úplně na závěr slavnosti: Píseň práce.

Organizace školy se řídila počtem učeben ve školní budově a počtem žáků.

Od 1. září 1959 byla zřízena pro vzdělání učitelek mateřských škol pedagogická škola, která byla čtyřletá. V posledním pololetí byla konána praxe žákyň – souvislá pedagogická praxe dvouměsíční, takže už se nekonala roční řízená praxe. Do této nové pedagogické školy nastoupilo 1. září 40 děvčat do 1. ročníku. Na pedagogické škole ve školním roce 1959/1960 dokončilo studium 65 žákyň ped.školy pro vzdělání učitelek mateřských škol, které studovaly ve dvou třetích třídách. Na nově zřízené ped.škole dokončovali, resp.pokračovali ve studiu žáci bývalé ped.školy pro vzdělání učitelů národních škol, kteří studovali ve třech třetích třídách – 36, 37, 38 (111) a v pěti čtvrtých třídách – 34, 33,33, 33,33 (166). Další dvě čtvrté třídy byly přemístěny z Holešova, kde již na konci školního roku 1958/1959 byla zrušena pedagogická škola pro vzdělání učitelů národních škol. Roční řízenou praxi konalo 47 absolventek, které byly zařazeny ve dvou třídách 24 a 23. Dokončily studium pohovory o prázdninách v roce 1960. Druhý ročník dvouletého kurzu pro nekvalifikované učitelky mateřských škol navštěvovalo 31 učitelek MŠ. Dokončily studium pohovory závěrečnými po absolvování prázdninového kurzu.

V příloze č. 4 budou uvedeny informace o učitelstvu školy ve školním roce 1959/1960, čili jména učitelů, jejich funkce a dosažená aprobace.

2.4.1 Rozvoj Střední pedagogické školy po roce 1960

V této kapitole si nastíníme období let 1960 – 1968. V roce 1960 je země přejmenována z Československé republiky na **Československou socialistickou republiku** (ČSSR). V srpnu 1968 je napadena spojeneckými vojsky Varšavské smlouvy a roku 1969 federalizována na Českou socialistickou republiku a Slovenskou socialistickou republiku. Tento název stát nesl od 11. července 1960 do 28. března 1990. (Štěpán, 2006) V roce 1960 došlo k vytvoření většího okresu Kroměříž a Jihomoravského kraje.

Nová kapitola v dějinách školy se začala odvíjet právě od roku 1960, kdy byla *střední pedagogická škola zcela zaměřena jen na výuku učitelek mateřských škol*. Přes četné potíže, které sebou přinášela méně propracovaná problematika výuky na této škole, podařilo se díky zkušeným a obětavým pedagogům, vytvořit školu velmi dobré úrovně. O studium na střední pedagogické škole je stále značný zájem, převyšující možnosti školy i požadavky společnosti. Ke studiu jsou přijímány studentky po náročných přijímacích zkouškách (nedílnou součástí jsou talentové zkoušky z tělocviku, hudební a výtvarné nauky) z velké části střední Moravy. Každoročně studuje na této škole kolem 400 studentek.²⁵

Vypracováním **školského zákona** ze dne 15. prosince 1960 s účinností ode dne vyhlášení *o soustavě výchovy a vzdělávání č. 186/1960 Sb.*, byl přebudován celý systém výchovy a vzdělávání v naší republice. Byla zřízena základní devítiletá škola, na kterou navazovala **střední všeobecně vzdělávací škola** se třemi postupnými ročníky.

Nově koncipovaný obsah tzv. SVVŠ vycházel z požadavku jednoty všeobecného, polytechnického a odborného vzdělání. Tyto školy měly poskytovat mládeži úplné všeobecné středoškolské a polytechnické vzdělání a základy odborného vzdělání pro práci v některém odvětví národního hospodářství a kultury. Příprava na vysokou školu byla považována za prioritní. (Blacha, Vávrová, 1973) in (Bednařík, 2011)

K opětovnému prodloužení povinné školní docházky na devět roků došlo - po zlepšení národohospodářské situace - zákonem z prosince 1960. Současně došlo i ke změně struktury školství - byly zřízeny základní devítileté školy a na ně navazující střední všeobecně vzdělávací školy. I tyto změny vycházely z pojetí, které nově stanovil v roce 1958 sjezd KSČ. Šlo v podstatě o první krok k tomu, aby se postupně realizovalo sjezdem vytyčené doporučení, že do roku 1970 měla již mít „převážná většina mládeže“ úplné středoškolské vzdělání. (Morkes, 2002) in (Bednařík, 2011)

Jak se praví v úvodu tohoto zákona: Vítězstvím socialismu vstoupil československý lid do nového období svých dějin. Všechno jeho usilování směřuje nyní k utváření materiálních a duchovních předpokladů pro přechod ke komunismu.

²⁵ V příloze diplomové práce budou uvedeny počty žáků za jednotlivé školní roky v období let 1960 - 1988.

Budování vyspělé socialistické společnosti a přechod ke komunismu vyžaduje všestranně rozvinutého a vzdělaného člověka. Jeho výchova je věcí celé společnosti a uskutečňuje se pod vedením Komunistické strany Československa. Veliká úloha ve výchově nového člověka připadá škole. Posláním škol v Československé socialistické republice je vychovávat mládež a pracující v duchu vědeckého světového názoru v občany vzdělané, způsobilé osvojit si současné poznatky vědy a techniky, připravené ke společensky užitečné práci, v lidi tělesně zdatné, nalézající radostné uspokojení v kolektivu a v práci pro celek, prodchnuté ideami socialistického vlastenectví a internacionalismu – v uvědomělé občany Československé socialistické republiky, nadšené budovatele komunismu.

V § 1 se pak uvádí, že výchova a vzdělávání jsou založeny na vědeckém světovém, názoru, marxismu – leninismu, těsně spojeny se životem lidu a opírají se nejnovější poznatky vědy a o pokrokové kulturní tradice. Rozhodujícím činitelem ve výchově a vzdělávání na školách a ve vzdělávacích zařízeních jsou učitelé a vychovatelé. Základní vzdělání (veškeré mládeži od 6 do 15 let) a výchovnou péči poskytuje základní devítiletá škola. Její součástí byla školní družina. Střední a vyšší vzdělávání se řeší v § 7. Takové vzdělání poskytují odborná učiliště, učňovské školy, střední školy pro pracující, odborné školy, střední odborné školy, střední všeobecně vzdělávací školy, podnikové technické školy, konzervatoře a příslušné ročníky škol hudebních, tanečních škol a škol pro mládež vyžadující zvláštní péče.

Školní rok 1960/1961 byl posledním rokem, v němž byly spojeny v jeden celek pod názvem Pedagogická škola v Kroměříži: a) třídy pro učitelky mateřských škol, b) třídy pro učitele národních škol – název od roku 1953/1954, předtím pedagogická škola pro učitele národních škol měla označení pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol.

V dálkovém studiu nebyla žádná třída, v externím studiu byli zapsáni pouze 3 posluchači 4. ročníku z předchozího roku, po zrušení ped. školy pro učitele národních škol v Holešově. Ve 2letém kurzu nekvalifikovaných vychovatelů v tomto roce 4 třídy. V budově byla také dočasně umístěna střední zdravotní škola.

Po zrušení Gottwaldovského kraje přešla škola do kraje Jihomoravského. Přímým nadřízeným národním výborem se stal ONV v Kroměříži, resp. odbor školství a kultury ONV v Kroměříži, s. Oldřich Doležel.

Ve školním roce 1960/1961 uzavřela škola družbu s pedagogickou školou v Modré. Učitelský sbor Střední pedagogické školy v Kroměříži v letech 1960 – 1972 lze najít v příloze č. 5. Na složení pedagogického sboru ve školním roce 1960/1961 tedy odkazuje tabulka č. 1.

Školní rok 1961/1962 byl prvním rokem bez tříd pro vzdělávání učitelů národních škol. Na složení pedagogického sboru v letech 1961 až 1968 odkazují tabulky č. 2 až č. 8. V tabulkách jsou zapsána celá jména učitelů s pořadovým číslem, na první pohled tedy lze stanovit počet učitelů ve škole. Do celkového součtu učitelů jsem zahrнула i externí vyučující. Pod každou tabulkou je komentář, který zahrnuje srovnání stavu pedagogického sboru s předchozím rokem, a jsou uvedeny změny, které se ve složení učitelstva udály. Následuje také závěrečné shrnutí. Na těchto tabulkách je možné jasně prezentovat proměny učitelského sboru Střední pedagogické školy v Kroměříži v období 1959 až 1968.

2.4.2 Proměna Střední pedagogické školy po roce 1968

Prostřednictvím této kapitoly nahlédneme do vývoje společnosti a školy v období let 1968 – 1975, vzhledem k tomu, že nemáme k dispozici školní kroniky z let 1976 až 1983. Následující kapitola pak začíná rokem 1984.

Společnost se dostala do velmi složité situace v krizových letech 1968/1969.²⁶ Akční program KSČ (jako hlavní dokument politiky), neukazoval cestu z vnitrostranických a hospodářských potíží, byl výrazem krize. Přesto se našlo v řadách členů strany a mezi ostatními občany dostatek sil, aby byly chyby překonány a naše společnost se mohla dále rozvíjet na socialistických zásadách. Ve veřejném životě však přetrvávalo tápání a nerozhodnost i po dubnu 1969, kdy byl do čela strany postaven **dr. Gustav Husák**. Bylo třeba příkladu, jak z krizové situace. Tento příklad vyšel tentokrát z Kroměříže a stal se vzorem pro celou republiku. (Krůpa, 1985) Tento odstavec píšou se záměrem ukázat, jak se mohlo jedno malé město stát populární a oceňované díky jednomu prostému nápadu. Kroměřížané na něj pak mohli být právem pyšní.

²⁶ 23. sjezd KSČ, který se sešel roku 1966, projednával celý komplex problémů, záměry třetího pětiletého plánu 1961/1965 se nepodařilo splnit, proto byla věnována pozornost vypracování čtvrtého pětiletého plánu na léta 1966/1970. (Krůpa, 1985)

Dne 16. října 1969 uveřejnil Městský národní výbor v Kroměříži památnou **Kroměřížskou výzvu** všem národním výborům, v níž vyzval k rozvinutí široké občanské iniciativy v zájmu rozvoje naší společnosti a uvedl konkrétní plán příštího budování města. Kroměřížskou výzvu přijalo celých 6 500 národních výborů v celé naší republice a hodnota závazků uzavřených v rámci této výzvy činila 3 miliardy Kč. Naše město bylo vyznamenáno „Čestným uznáním vlády ČSR“ a titulem „Město 25. výročí osvobození“. (Krůpa, 1985)

Na základě podnětů odborné i laické veřejnosti byl v Československé socialistické republice vydán **zákon č. 168/1968 Sb.** o gymnáziích, ze dne 21. prosince 1968, ke zvýšení úrovně středoškolského vzdělávání se zřídila čtyřletá gymnázia a nakonec zrušily 3leté SVVŠ, resp. tyto školy byly přeměněny na gymnázia. Závažným argumentem pro prodloužení délky studia bylo zavedení pětidenního vyučovacího týdne (pracovní týden se zkrátil, přibyly volné soboty). Největším úspěchem tohoto zákona a reformního pedagogického proudu v roce 1968 bylo prodloužení studia na čtyři roky a změna názvu na gymnázium. Tento zákon se také vztahoval na *vojenské školy* poskytující úplné střední všeobecné vzdělání.

Není bez zajímavosti, že na rozvoji středoškolského vzdělání se u nás po 2. světové válce mnohem větší mírou než střední všeobecně vzdělávací školy podílelo střední odborné školství. Například přijímání do studia, poskytujícího úplné střední odborné vzdělání v oborech připravovaných na středních průmyslových školách, činilo v roce 1963, v době kulminace rozvoje těchto škol asi 4 a půl násobek stavu z roku 1950. (Bednařík, 2011)

V nových podmínkách tzv. reálného socialismu byly všechny reformní snahy roku 1968 odsouzeny k zániku (svoboda projevu a sdružování, demokratizace veřejného života, skutečné odbory). Ti z řad učitelů, kteří si dovolili hovořit o uplynulém dvacetiletí jako o období „pedagogického temna“, kritizovali dosavadní školský systém a hlavně předkládali konkrétní návrhy na zlepšení, byli pronásledováni. Během roku 1970 dostaly represe masový rozsah. Ani československé školství nebylo ušetřeno, ve všech pedagogických sborech proběhla masová kádrová obměna. Nový ministr školství Jaroslav Hrbek (od srpna 1969 do července 1971) nařídil odstranit ze školství všechny nositele

„pravicových, protistranických a protisovětských názorů“. Současně požadoval důsledné „ideologické očištění výuky“. (Morkes, 2002) in (Bednařík, 2011)

Projekt dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy, přijatý na zasedání ÚV KSČ v červenci roku 1973, se pokoušel řešit otázku nové komunistické výchovy. Změny se počaly provádět od roku 1976. Cílem nové školské úpravy bylo především zrovnoprávnění maturit z gymnázií, odborných škol a učilišť. Toho mělo být dosaženo povýšením mnoha učňovských oborů na čtyřleté obory s maturitou. Ve skutečnosti však nešlo o zkvalitnění maturitních zkoušek a zvýšení úrovně středního vzdělání, v popředí byly jediné ideologické důvody. Zvýšením počtu maturantů, zejména tedy na učňovských školách, se pochopitelně sledoval nárůst studentů dělnického původu. (Fojtík, 2003) in (Bednařík, 2011)

Střední školy se od té doby začaly členit na střední odborná učiliště, střední odborné školy a gymnázia. Všeobecné polytechnické vzdělání bylo zastoupeno na všech středních školách. Střední odborná učiliště nabízela maturitu buď přímo ve čtyřletém učebním oboru s maturitou, nebo následným dvouletým či tříletým studiem navazujícím na tříletý, resp. dvouletý učební obor.

Školní roky 1968-1971 byly tedy charakteristické přizpůsobováním společenským a legislativním podmínkám tehdejší doby. Na složení pedagogického sboru v letech 1968 až 1971 odkazují tabulky č. 9. až č. 11.

Ve školním roce 1971-1972 byly definovány nové hlavní úkoly školy takto, jak jsou zapsány ve školní kronice a byly platné v podstatě až do roku 1975: **hlavní úkoly** školy byly stanoveny pedagogickou radou na základě usnesení 24. sjezdu KSČ a doporučení OŠ-KNV v Brně. Byly vytyčeny a schváleny v tomto pořadí: 1) obecné úkoly: a) zvýšení ideově-politického vzdělání učitelů, b) dokončit konsolidaci školy po stránce politicko-výchovné a vzdělávací. Nepřipustit vlivy pravicové a antisocialistické ideologie, c) dosáhnout zlepšení řídicí a kontrolní činnosti vedení školy za spolupráce ZO-KSČ, vedení ROH a SSM. 2) specifické úkoly školy: a) dosáhnout toho, aby ve všech předmětech se výchovně-vzdělávací proces vedl v duchu filozofie marx-leninské a z pozice dělnické třídy, b) veškerou činnost školní i mimoškolní zaměřit k systematickému a trvalému prohlubování socialistického vlastenectví, proletářského internacionalismu a vědecko-světového

názoru, využívat významných výročí a událostí, c) zaměřit pozornost k všestranné výchově našich žákyň pro učitelství na mateřských školách a vychovatelství, zejména po stránce politické, odborné a etické. Úkoly byly propracovány ředitelstvem školy, pedagogickou radou, předmětovými komisemi, třídními profesory – ve spolupráci se ZO-KSČ do celoročního plánu školy, který se stal vodítkem výchovně vzdělávací práce ve škole, mimo vyučování a mimo školu. Na složení pedagogického sboru odkazuje tabulka č. 12.

Dále se také můžeme ve školní kronice něco dozvědět o organizaci, která souvisí spíše s volnočasovými aktivitami mládeže, konkrétně o **Socialistickém svazu mládeže**, kdy ZO-SSM na škole čítala ve školním roce 1971-1972 305 členů, tj. 83,3% z celkového počtu žáků. Organizaci soc.mládeže pomáhalo vedení školy, ZO-KSČ i ZO-ROH, zejména předáváním zkušeností jak vést. Konkrétně se to projevilo nejen v přímém kontaktu se svazáckými funkcionáři, ale i na společných schůzích výboru ZO-KSČ a Hv SSM nebo třídních výborů. Problematika práce SSM na škole byla projednávána i na společné schůzi ZO-KSČ na pedagogické škole s Hv-SSM. Bylo dosaženo toho, že jsou všichni členové strany informováni o problematice svazácké práce.

Z toho pak vyplynuly závěrky na pomoc SSM. Kolektivním závazkem naší odbor.organizace bylo vyhlášení metodické pomoci pro vedoucí PO z řad svazáků naší školy. Bylo tím sledováno, aby naši vedoucí PO znali takové formy práce pionýrů a jiskrami, které by byly pro děti přitažlivé. Na úseku sportovních her, branné přípravy a gymnastiky spolupracovaly ve ZO-SSM soudružky profesorky Seidlová, Dvořáková a Soukupová, s. Hejkalová na poli kulturním, ve vlastní organizační práci pomáhaly s. profesorky SSM Růžičkové, Studené a Mlčochové. Členové ZO-KSČ působili jako lektoři při ideovetu svazáckém školení.

Následné a poslední předlistopadové změny v délce povinné školní docházky vycházely opět z materiálu ÚV KSČ (Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy) z **července 1973**. Ten perspektivně počítal s uceleným dvanáctiletým vzdělávacím cyklem, přičemž bezprostředně zaváděl desetileté vzdělávání. Dokument, který našel svůj legislativní výraz v **zákoně z 21. června 1978**, prodlužoval povinnou školní docházku na deset roků. Současně ale zkracoval dosavadní devítiletou základní školu na osm roků (první stupeň byl zkrácen na čtyři

roky). Všichni žáci pak museli dokončovat povinnou školní docházku na některé střední škole, přičemž střední odborná učiliště (na některých byly nově zavedeny i maturity, protože bylo „politicky neúnosné, aby se mladá generace dělnické třídy nemohla ucházet o vysokoškolské vzdělání“ a pro vysokoškolské studium byla maturita nezbytnou podmínkou) byla prohlášena za hlavní proud středního školství. Celý záměr této tzv. „nové koncepcí“, z něhož školský zákon vycházel a jemuž dával legislativní zakotvení, se nijak netajil tím, že jeho cílem je vybudování všeobecně vzdělávací polytechnické desetileté střední školy, což by bylo i v souladu s obdobnými koncepcemi ostatních zemí socialistického prosovětského bloku. Skutečnost, že všichni žáci museli alespoň dva roky být žáky některé střední školy, se samozřejmě velmi pozitivně odrazila ve statistických údajích. (Morkes, 2010)

2.4.3 Směřování Střední pedagogické školy po roce 1984

Tato podkapitola nás informuje o krátkém období od roku 1984 do roku 1989. Výchova a vzdělávání v Československé socialistické republice se stále uskutečňovala pod vedením Komunistické strany Československa a socialistického státu. Smyslem a hlavním úkolem výchovy a vzdělávání bylo připravit mládež pro život a práci v rozvinuté socialistické společnosti a obranu socialistické vlasti. Hlavní úloha při plnění tohoto úkolu připadá škole.²⁷

Za další mezník ve vývoji Střední pedagogické školy v Kroměříži můžeme považovat rok 1984, neboť byl vydán **nový školský zákon č.29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol** ze dne 22. března 1984. Tento zákon byl platný až do roku 1990, kdy přišla jeho první novela. Poté měl být ještě mnohokrát novelizován, než jej po celých 20 letech nahradil úplně nový zákon.

Shodou okolností nemáme k dispozici školní kroniky z předchozích let (1976 – 1983), z tohoto důvodu uvádím aspoň základní informace získané z kroniky z let 1984 až 1988, která je pro nás však vzhledem k vydání nového zákona poměrně důležitá. Mezi tyto informace budou patřit hlavní úkoly školy, úkoly ZO KSČ SPgŠ, směrnice školy, činnosti řídicí a kontrolní práce školy.

²⁷ Poslání a cíle výchovy a vzdělávání jsou formulovány v úvodu zákona č. 29/1984 Sb.

Pro školní rok 1984/1985 byly vypracovány tyto **hlavní úkoly školy**, zároveň tvoří první kapitolu školní kroniky: Veškerá výchovně vzdělávací práce ve školním roce 1984/85 je založena na dokumentech 16. sjezdu KSČ, 8. , 9. , 10. pléna ÚV KSČ, závěrech učitelské konference z roku 1984, ústřední inspekce, inspekce krajské inspektorky, *nového školského zákona* a na usneseních dalších krajských a okresních orgánů, stranických a státních orgánů, týkajících se školské politiky socialistického státu.

K nejdůležitějším úkolům v novém školním roce patřilo: zabezpečení oslav 40. výročí SNP, 67. výročí VŘSR, 64. výročí prosincové stávky a vzniku KSČ, 37. výročí oslav Února, 40. výročí vítězství nad fašismem, 72. výročí narození prezidenta a generálního tajemníka s. Husáka, využití závěrů 3. sjezdu SSM.

Pro školní rok 1984/85 zůstávaly nadále v platnosti tyto úkoly a jejich doplňky, jak jsou uvedeny ve školní kronice: Za prvé: Dále prohlubovat komunistickou výchovu mládeže v duchu marxismu – leninismu, na principech socialistické pedagogiky uplatňovat komplexní přístup k výchově a vzdělání, trvale prosazovat vysokou ideovost a odbornost, kvalitu a efektivnost výchovně vzdělávacího procesu, zejména v souvislosti s postupným zaváděním nového pojetí SOŠ. Za druhé: Kompl.pěči odpovídající vysokým nárokům na společenské poslání učitelů, vychovatelů, mistrů odborné výchovy a školských funkcionářů, tj. všech pedagogických pracovníků, soustavně zvyšovat jejich ideovost, politickou a odbornou přípravu a optimalizovat podmínky pro práci ve škole i mimo ni. Za třetí: Zdokonalovat systém řízení a jeho integrované působení ve všech druzích a stupních škol a školských zařízení. Za čtvrté: Soustavně zvyšovat materiálně technické podmínky škol a školských zařízení, účelně využívat prostředky určené na výchovu a vzdělávání a aktivní účast výrobních a společenských organizací na dalším rozvoji školství, dbát limitu mzdových prostředků, pečovat a ochraňovat státních nemovitých i movitých prostředků školy.

K vyšší účinnosti pedagogické práce a k významnějšímu sepětí školy se životem bylo zapotřebí, jak se uvádí ve školní kronice: Výrazněji uplatňovat a využívat výsledky vědeckovýzkumné práce a její aplikace ke zvyšování účinnosti výchovy a vzdělávání; Propagandistickou činnost zaměřit především na pomoc pedagogické praxi při důsledném a iniciativním uskutečňování ideově politických

záměrů 16. sjezdu KSČ, na hlubší objasňování a zdůrazňování soustavy mezi širokou, zejména rodičovskou veřejností všemi druhy sdělovacích prostředků; Rozvíjet výchovu k tvorbě a ochraně životního prostředí v práci třídních a v jednotlivých předmětech /využívat metodického materiálu MŠ ČSR/; Uplatňovat závěry a náměty 2.CSKU 1984 ve VVP: a) Kvalitní příprava na povolání učitelky MŠ, b) Pomoc národnímu hospodářství, c) Účinně čelit zostřování ideolog. To je svět.kapitalismu proti socialismu, boj za světový mír. Ve výchovně vzdělávacím procesu vycházet z komplexní analýzy mravní výchovy na naší škole; Získat k účasti na CS 1985 žákyně i další pracovníky; Realizovat výsledky 2. KK k systému a metodice světonázorové výchovy dětí a mládeže ve výchovně vzdělávacím procesu a Dokončit ve spolupráci s KPÚ a ÚÚVPP v Praze odbornou a metodickou přípravu učitelů na nové pojetí výchovně vzdělávací práce na SOŠ.

Směrnice školy pro výchovnou práci třídních profesorů ve školním roce 1984/1985 jsou uvedeny v příloze č. 6.

Rozpracování úkolů ZO KSČ SPgŠ v Kroměříži mělo následující podobu, jak je zaznamenáno ve školní kronice: Kritika protispolečenských jevů, uvedených v dopisu PÚV KSČ, byla považována za správnou, podnětnou a všem straníkům se ukládalo, aby na případné negativní jevy na pracovišti včas reagovali, kritizovali je a účinně pomáhali při jejich odstraňování. V rámci svazáckého školení a IPVU chtěli prohlubovat komunistickou výchovu, zvláště v oblast mravní, pracovní výchovy a výchovy k šetření socialist.vlastenectví. Měli také důsledně vyžadovat dodržování pracovní morálky, disciplíny, nadále netrpět nepořádky a projevy nedůslednosti a nekázně. V kádrové práci bylo záhodno důsledně uplatňovat požadavky na morální, politickou a odbornou vyspělost nově přijímaných zaměstnanců a volených funkcionářů. Neméně důležité pak bylo zvýšit účinnost kontrolní práce ředitelství školy ve vztahu k odborně suplovaným hodinám a k výuce v dálkovém studiu. V přijímacím řízení se i nadále měli přísně respektovat směrnice vydané školskými orgány a nesmělo se dovolit uplatnění rušivých zásahů z veřejnosti. Bylo také doporučeno všechny přístroje didaktické techniky používat jen ve škole při vyučování a mimoškolní zájmové činnosti studentek a učitelů. Naproti tomu přístroje a zařízení, které již neodpovídají svými technicko-pedagogickými parametry potřebám soudobé školy, vyřadit ze sbírek a po

schválení inventarizační komise likvidovat. A v neposlední řadě před jednáním stipendijní komise řádně informovat všechny žákyně o druzích poskytovaných stipendií a o podmínkách, které musí splňovat, aby jim mohlo být stipendium připsáno. Poučít o řádném právně platném způsobu vyplňování žádostí.

Řídící a kontrolní práce ve škole zahrnovala tyto činnosti, jak jsou vymezeny ve školní kronice: za 1) prosazovat jednotu politického i odborného působení všech vyučujících tak, aby vycházela důsledně z pozic ML a politicky KSČ, závěrů 16. sjezdu, 8., 9., 10. pléna ÚV KSČ a závěrů a požadavků KV a OV KSČ a OŠ JmKNV. Za 2) vyvinout maximální úsilí o správnou realizaci VVP a veřejně prospěšnou práci jak kulturní, tak i budovatelskou. Za 3) ředitelství bude soustavně sledovat kvalitu politické, odborné a pedagogické činnosti každého vyučujícího, stejně tak i dodržování zásad pracovního řádu. Za 4) v organizaci chodu školy dbát o maximální dodržování pedagogicko-hygienických zásad (rozvrh, odpolední vyučování, náročnost předmětu apod.) Za 5) v plánu hospitační činnosti stanovit pro jednotlivá období hlavní hlediska, hospitace rozdělit mezi vedení školy podle vyučujících.

Učitelství sbor Střední pedagogické školy v Kroměříži v letech 1984 – 1988 je obsahem přílohy č. 7. Na složení pedagogického sboru ve školním roce 1984/1985 odkazuje tedy tabulka č. 13.

Školní rok 1985/1986 vycházel ze stejných úkolů a směrnic, proto je již znovu neuvádím. V příloze je možné opět nahlédnout do tabulky, která ukazuje složení pedagogického sboru, jedná se o tabulku č. 14.

Ve školním roce 1986/1987 vychovávala Střední Pedagogická škola v Kroměříži v 11 třídách denního studia pouze učitelky mateřských škol. Na škole působilo 29 vyučujících. Tehdejší ředitel zasloužilý učitel s. **Josef Kvasnička** odešel do důchodu. Do funkce ředitele školy byl jmenován s. **Jaromír Imrýšek**²⁸, zástupcem ředitele byl dr. Vlastimil Brožek.

Jak vyplývá ze školní kroniky, **výchovně vzdělávací činnost byla prováděna a řízena na základě těchto dokumentů**: Rozpracování hlavních úkolů resortu školství po 27. sjezdu KSČ pro předškolní zařízení, základní a střední školy;

²⁸ Jaromír Imrýšek byl ředitelem školy v letech 1986 – 1990.

Pedagogicko-organizační opatření pro základní a střední školy a školská zařízení; Hlavní úkoly základního a středního školství v Jihomoravském kraji po 27. sjezdu KSČ; Materiály 27. sjezdu KSSS a 27. sjezdu KSČ týkající se oblasti školství;

Celostátní konference učitelů 1984; Usnesení krajské a okresní konference KSČ z r. 1986; Porada ředitelů středních škol OŠ Jihomoravského kraje NV ze dne 25. 6. 1986; Závěry z jednání Uherskobrodských dnů 1986; Dopis předsednictva ÚV KSČ z r. 1983 k prohloubení účinnosti boje proti porušování zásad socialistické zákonnosti, morálky a disciplíny; Komplexní program elektronizace výchovně vzdělávacího procesu; Závěry pedagogických rad školního roku 1985/86; Nové školské zákony a směrnice pro střední školy; Zásady společenského ovlivňování volného času dětí a mládeže; V oblasti mírové politiky se bude vycházet z dokumentů vydaných vládou SSSR, ČSSR a ostatních socialistických států.

V následujícím odstavci si můžeme všimnout, že hlavní úkoly školy byly rozpracovány na delší období, a to dokonce do roku 1990.

Hlavní úkoly školy na léta 1986/1990 byly podle školní kroniky definovány takto: První úkol: zvyšovat úroveň a účinnost komunistické výchovy na principech marxismu-leninismu, a to soustavnou intenzifikací a modernizací procesu výchovy a vzdělávání s cílem formovat všestranně udělanou a harmonicky rozvinutou osobnost, připravenou pro život a práci ve vyspělé socialistické společnosti. Druhý úkol: zkvalitňovat připravenost pedagogických pracovníků na plnění výchovně vzdělávacích cílů a úkolů, zvyšovat jejich odpovědnost za dosahované výsledky, soustavně zlepšovat podmínky pro jejich úspěšnou práci. Třetí úkol: intenzivněji rozvíjet, modernizovat a efektivně využívat materiálně technickou základnu škol a školských zařízení v souladu s vědeckotechnickým rozvojem, se zvláštním zřetelem k elektronizaci ve VVP. Čtvrtý úkol: optimalizovat a zefektivňovat řídicí a kontrolní práci v zájmu zkvalitňování výsledků VVP a rozšiřovat a prohlubovat spolupráci se všemi výchovnými činiteli. Na složení pedagogického sboru odkazuje tabulka č. 15.

Ve školním roce 1987/ 1988 Střední pedagogická škola v Kroměříži vychovává učitelky mateřských škol ve 12 třídách denního studia. Škola byla pověřena experimentálním ověřováním pomaturitního studia učitelek MŠ v rámci

Jihomoravského kraje. V pedagogickém kolektivu působí celkem 30 vyučujících, na složení pedagogického sboru odkazuje tabulka č. 16.

2.5 Současná podoba učitelského vzdělávání v Kroměříži

Tato kapitola se zabývá současnou podobou přípravy učitelů v Kroměříži, přičemž máme na mysli období od revolučního roku 1989 až do současnosti, tedy roku 2014. V rozmezí těchto let se skrývá hned několik různých mezníků. Začneme hned rokem 1989, který byl významný pro celou republiku ve všech oblastech, jak politických, hospodářských, společenských apod. Za druhý mezník můžeme považovat rok 1993, kdy kromě toho, že vzniká náš stát jako samostatný celek; Střední pedagogická škola v Kroměříži získává statut vyššího odborného vzdělávání a je tak založena Vyšší odborná škola pedagogická a sociální. Z legislativního hlediska byl stále v platnosti školský zákon z roku 1984, bylo však nutné přihlížet k jeho aktuálním novelám. Posledním mezníkem se pro nás stává rok 2004, kdy vychází zcela nový školský zákon, jež zůstává v platnosti již 10 let. Pilířem českého školství je, kromě nového školského zákona, Národní program rozvoje vzdělávání ve školství tzv. Bílá kniha, jíž se však kapitola nezabývá.

V Československé socialistické republice se odehrály na sklonku roku 1989 změny, které se označují *Sametovou revolucí*. Ta znamenala ukončení jedné éry, vlády jedné, komunistické strany a stala se tak historickým předělem. Po pádu komunismu v listopadu 1989 vzniká roku 1990 další stát, který ovšem trpí neshodami slovenských nacionalistů a Čechů, kvůli čemuž proběhne „pomlčková válka“, zda se má země jmenovat Československo nebo Česko-Slovensko. Změna názvu na Českou a slovenskou federativní republikou je marným pokusem o smír. Slovenským politikům se tento název nelíbí, protože údajně dochází k diskriminaci Slováků při psaní malého „s“ ve slově slovenská, proto z nouze vznikne „*Česká a Slovenská Federativní Republika*“. Politické divadlo je zakončeno rozbitím Československa V. Klausem a V. Mečiarom za halasné podpory všech politických stran a malé hrstky nacionalistů na slovenské i české straně. (Štěpán, 2006) Československá federativní republika však trvala pouze do roku 1992, tedy pouhé 2 roky.

Co se týče legislativního rámce porevolučního školství, v roce 1989 upravoval základní a střední školství *zákon o soustavě základních, středních a vyšších škol, tzv. školský zákon*, který byl výsledkem několika novel původního zákona č.29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol. Politické změny v roce 1989 však vyvolaly potřebu školský zákon novelizovat a tak byl za svoji existenci v porevolučním období zhruba 15krát novelizován. Upravoval oblast základního a středního školství (tzv. regionálního školství) až do roku 2004.

První novela školského **zákona č. 171/1990 Sb.** uzákonila základní změny, které zcela změnily tvář českého školství. Touto novelou školského zákona byla v roce 1990 povinná školní docházka opět zkrácena na devět roků a současně byla prodloužena základní škola na devět let. Devátý ročník základní školy však nebyl povinný a žákům bylo umožněno odcházet na střední školy již z 8. ročníku. Záměr zákona, aby povinná školní docházka byla opětovně stejně dlouhá jako základní škola, tak dostal vážnou trhlinu. Příliš liberální „koncept“ rezortního ministerstva, umožňující extenzivní rozvoj středních škol a v souběhu se značně dramatickým poklesem počtu dětí v populačních ročnících byla vytvořena situace, že nemohlo dojít ani k smysluplnému zformování koncepce výuky v 9. ročníku. Počet žáků v 9. ročníku základních škol postupně klesal, až zůstal jen tzv. sběrný devátý ročník, shromažďující převážně žáky s nezájmem o další studium. (Morkes, 2010)

K výrazným změnám v chodu Střední pedagogické školy v Kroměříži došlo po roce 1989 v souvislosti se změnou politické situace. Souvisely jednak se získáním právní subjektivity školy, jednak s novými potřebami společnosti. Škola postupně prošla transformací výchovně vzdělávacích programů. Stála u zrodu nového oboru *Předškolní a mimoškolní pedagogika*, který postupně přebíraly i další pedagogické školy.

Systém řízení a správy školství byl před rokem 1989 vysoce centralizovaný, kompetence státu ke školství byly rozděleny na několik ministerstev a vedení komunistické strany přímo či prostřednictvím ministerstva centrálně prosazovalo vzdělávací politiku, obsah vzdělávání a průběh pedagogického procesu. Mateřské a základní školy byly podřízeny okresním národním výborům, střední školy krajským národním výborům. Po roce 1989 dochází k rozsáhlé decentralizaci správy školství. Na základě jednoho z prvních zákonů, který přijala Česká národní rada v porevolučním období dne 13. prosince 1990, o státní správě a samosprávě

ve školství č. 564/1990 Sb. - *zákon o státní správě a samosprávě ve školství*, byly správní kompetence soustředěny do rukou ministerstva školství a byly zřízeny školské úřady jako střední článek resortní správy školství, kterým byly školy podřízeny, a tím vyňaty z pravomocí okresních a krajských národních výborů. Školy na základě tohoto zákona získaly právní subjektivitu, což zvýšilo jejich nezávislost. Významným krokem bylo také nové postavení *České školní inspekce*, která se stala samostatným orgánem státní správy v rámci resortu školství. Na základě novely tohoto zákona z června 1995, vznikly rady školy jako samosprávný orgán na úrovni školy představující protiváhu funkce ředitele školy. (www.msmt.cz)

Poslední odstavec této podkapitoly patří změnám ministerstva školství koncem 80. let. Ministerstvo školství v roce 1988 a po roce 1989: **zákonem č. 60/1988 Sb.**, o změnách v organizaci a působnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, se mění název Ministerstva školství na *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*.²⁹ Podstatné změny, které ovlivnily kompetence ministerstva, se uskutečnily po roce 1989 i v oblasti řízení školství. Přijatým zákonem č. 564/1990 Sb. bylo zavedeno *odvětvové řízení školství*. Podle § 2 tohoto zákona samosprávu ve školství vykonává obec a nově zřízené školské úřady. Přijetím tohoto zákona tak učitelé přestali být zaměstnanci ministerstva vnitra (resp. školských odborů úřadů státní správy). Přijetí tohoto zákona mělo dopad i na organizační strukturu ministerstva školství – bylo vytvořeno pracoviště pro řízení škol na Moravě a ve Slezsku se sídlem v Olomouci. V souvislosti s reformou státní správy však bylo odvětvové řízení školství zákonem č. 284/2002 Sb. zrušeno a *správa škol přešla na obecní a krajské úřady*. (www.msmt.cz)

Prakticky od roku 1990 docházelo mezi národními vládami i parlamenty k neshodám. Bylo stále zřejmější, že hluboké rozpory povedou k zániku společného státu. Po obtížných jednáních přestal společný stát Čechů a Slováků téměř po 75 letech existovat. 1. ledna 1993 se vytvořily dva samostatné státy – Česká republika a Slovenská republika. Vývojové etapy českého státu jsou zahrnuty v příloze č. 2.

²⁹ V současné době je působnost ministerstva upravena zákonem České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR ve znění pozdějších předpisů. (www.msmt.cz)

Výrazným **mezníkem** ve vývoji střední pedagogické školy byl **rok 1993**, kdy získala statut vyšší odborné školy. V příloze č. 8 je přiložena zřizovací listina VOŠPgS a SPgŠ v Kroměříži. V rámci vyššího odborného studia nabízí jako jediná škola na Moravě tříletý *obor Sociální pedagogika*.

Jak uvádí Beran (1992), ke změnám v celkové koncepci studia i v učebních plánech školy došlo právě kolem roku 1992. Ve spolupráci s Ministerstvem školství usilovalo vedení školy o model alternativního středoškolského pedagogického studia. Jednalo se o komplexní pojetí studia zahrnující nematuritní obory (příprava pěstounů pro ústavy sociálních služeb, v brzké době se však nemělo realizovat). Úplné střední odborné vzdělání měli absolventi získat jako pedagogové pro volný čas (školní družiny, dětská centra), jako učitelé mateřských škol a ve sdruženém oboru pedagog předškolní a mimoškolní výchovy.

Od roku 1993 bylo naplánováno otevření zcela nového oboru sociální pedagog. Tento obor měl poskytnout uplatnění v ústavách sociálních služeb, neboť šlo o profesi, která u nás citelně chyběla. Absolventi gymnázia měli možnost studovat kvalifikační nástavbové studium, absolventi pedagogických škol pak pomaturitní specializační studium zaměřené na různé výchovy – hudební, výtvarnou a dramatickou. Tyto formy vzdělání zajišťoval absolventům statut vyššího odborného studia. Vedení školy šlo zejména o vzájemnou provázanost výuky. Za 5 až 6 let mohli studenti zvládnout 3 oblasti pedagogické profese: vychovatelství, předškolní výchovu a sociální služby. Škola zkrátka usilovala o rozšíření uplatnění absolventů. Pokud by nemohli pracovat v oboru, mohli se uplatnit i v jiných sférách. Proto byl také do výuky zařazen druhý cizí jazyk, psaní na stroji a práce s počítačem. Dle dalších potřeb byly organizovány kurzy a rekvalifikační studium. (Beran, 1992)

V průběhu let 1990 – 1994 byl školský zákon znovu několikrát novelizován. Významná **novela č. 138/1995 Sb.** iniciovala změny jak v základním, tak středním vzdělávání, dotkla se i oblasti speciálního školství a rovněž uzákonila nový druh škol – vyšší odborné školy. Délka studia na střední odborné škole byla stanovena na maximálně čtyři roky. Touto novelou byly zrušeny všechny formy státem financovaného pomaturitního studia. Absolventi maturitních oborů na středních školách mohou od té doby dále pokračovat ve studiu na vyšších odborných školách. Délka studia na VOŠ byla stanovena na 2 – 3,5 roku, studium se ukončuje

absolutoriem. Následně však přijetím nového školského zákona v roce 2004 došlo ke sjednocení délky studia na vyšších odborných školách na 3 roky, v případě zdravotnických oborů na 3,5 roku. Novelou bylo zajištěno státní uznání školy jejím zařazením do sítě škol, předškolních a školských zařízení a bylo rovněž umožněno zřizovat více druhů a typů škol jako jednu právnickou osobu. V oblasti vyššího odborného vzdělávání byla zakotvena možnost poskytovat vzdělání na vyšších odborných školách včetně státních za úplaty. (info.edu.cz)

Další úpravy školského zákona byly provedeny následnými novelami z roku 1999 a 2000. umožnila přístup na střední školy i žákům, kteří ukončili povinnou školní docházku a absolvovali základní školu v nižším než devátém ročníku základní školy, případně absolvovali zvláštní školu.

V současné době upravuje strukturu českého vzdělávacího systému **školský zákon z roku 2004** a zákon o vysokých školách. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, upravuje veškerou výchovu a vzdělávání ve školách a školských zařízeních s výjimkou vzdělávání poskytovaného vysokými školami a ústavní výchovy. Přehled školských zákonů a významných novel si lze prohlédnout v příloze č. 3.

2.5.1 Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž

V českém vzdělávacím systému je silně rozvinut sektor středních odborných škol. Tyto školy poskytují vyšší sekundární vzdělávání zakončené maturitní zkouškou – dle *Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání na úrovni ISCED 3A*. Dlouhodobou tradici u nás mají střední pedagogické školy. V současné době působí v české republice mnoho těchto škol, z nichž většina je státních. Jsou rozloženy rovnoměrně na území republiky. (Průcha, 2000)

Obsah pedagogického vzdělávání ve středních odborných školách vymezují kurikulární dokumenty těchto škol. Jedná se především o dokument **Standard středoškolského odborného vzdělávání** z roku 1998, který „stanovuje požadavky státu na vzdělávací programy navrhované v oblasti středoškolského odborného vzdělávání“. (Průcha, 2000, s. 233)

Vyšší odborné školy u nás začaly vznikat na počátku 90. let a představují ve vzdělávacím systému úroveň *terciárního neuniverzitního vzdělávání ISCED 5B*. V České republice působilo v roce 1998 celkem 168 těchto škol a v roce 2009 184.³⁰ Vyšší odborné školy s výrazně pedagogickým zaměřením jsou např. v Praze, Litomyšli, Krnově a právě v Kroměříži.

Současný název školy zní *Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž*. Ředitelem školy je od roku 1990, tedy již celých 24 let **PhDr. Jaromír Beran** a zástupkyní ředitele PhDr. Marie Račanská. Aktuální stav školy je určován školským zákonem č. 561/2004 Sb. a zákonem o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb.

Pro střední vzdělávání jsou zavazující rámcové vzdělávací programy (RVP), které vymezují závazné „rámce“ této etapy vzdělávání. SPgŠ se řídí RVP Předškolní a mimoškolní pedagogika (75-31-M/01), který MŠMT vydalo dne 6. 5. 2009. Na základě RVP si pak jednotlivé střední školy zpracovávají školní vzdělávací programy (ŠVP). ŠVP SPgŠ Kroměříž je platný od 1. 9. 2011.³¹ Činnost SPgŠ podléhá kontrole České školní inspekce.

Vzdělávací program v příslušném oboru vzdělávání pro vyšší odborné školy podléhá akreditaci, kterou uděluje Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT). V rámci řízení o akreditaci vydává stanoviska k vzdělávacím programům Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání. VOŠPgS má akreditovaný vzdělávací program Sociální pedagogika (75-32-N/06). Činnost VOŠPgS posuzuje Akreditační komise. Zřizovatelem VOŠPgS a SPgŠ je v současné době *Zlínský kraj*.

Škola nabízí celkem 2 studijní obory: *Předškolní a mimoškolní pedagogika*, čtyřletý obor denního studia pro uchazeče o studium na střední pedagogické škole a *Sociální pedagogika*, tříletý obor taktéž denního studia pro uchazeče o studium na vyšší odborné škole pedagogické a sociální. Obory jsou určeny pro dívky i chlapce. SPgŠ poskytuje vzdělávání bezplatně, ale na VOŠPgS se platí školné ve výši 3000,- Kč za jeden školní rok. (www.ped-km.cz)

³⁰ Dle údajů nyní již zrušeného Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV).

³¹ Školní vzdělávací program SPgŠ Kroměříž je umístěn na webu školy – www.ped-km.cz; stejně tak je zde umístěn **školní řád**, v sekci důležité dokumenty.

Uchazeči o studium na střední pedagogickou školu vykonávají přijímací zkoušku z těchto předmětů: jazykový projev, hudební výchova, hra na hudební nástroj, SCIO český jazyk, SCIO matematika, SCIO obecné studijní předpoklady. Uchazeč je přijat ke studiu, uspěje-li u přijímacích zkoušek v rozmezí stanoveného bodového hodnocení. Uchazeč o studium také musí prokázat dobrou zdravotní způsobilost: nesmí mít poruchy výslovnosti, dyslexii ve formě, která neumožňuje hlasitou četbu nepřipraveného textu; musí mít dobrou tělesnou kondici /zařazení do 1. nebo 2. zdravotní skupiny podle metodických pokynů MZ ČR z prosince 1990/; musí být schopen absolvovat tělesnou výchovu a praktické kurzy /plavecký, lyžařský a turistický/ bez omezení. Uchazeče o studium na vyšší odborné škole pedagogické a sociální však přijímací zkouška nečeká. Jsou přijímáni na základě pořadí uchazečů, které je stanoveno s ohledem na prospěchový průměr maturitního vysvědčení.³²

Studenti obou škol vykonávají **pedagogickou praxi**. Pedagogická praxe je základní odborný předmět, který studentky a studenty SPgŠ připravuje pro práci v předškolních a mimoškolních zařízeních. Umožňuje jim ověřit si v přímé práci s dětmi teoretické poznatky a uplatnit dovednosti z oblasti hudební, pohybové, výtvarné, dramatické. Podle učebního plánu vykonávají studenti **průběžnou** (3. a 4. ročníky, 3 hodiny za týden celý školní rok) a **souvislou** (všechny ročníky, 15-20 pracovních dnů většinou na začátku školního roku) praxi. Jednotlivá pracoviště pedagogické praxe jsou vybírána na základě kvality a jsou schvalována příslušnými odbory školství. Studenti VOŠPgS v průběhu studia vykonávají v prvním ročníku průběžnou odbornou praxi 1 den týdně, ve 2. a 3. ročníku souvislou odbornou praxi v délce 4 týdnů. Praxe se realizuje v řadě pracovišť nejen v kroměřížském regionu, ale i v dalších oblastech ČR, odkud k nám studenti přicházejí. Jejím cílem je zprostředkovat studentům poznání atmosféry, organizační struktury a specifických rysů pracovišť zaměřených na sociální, sociálně výchovnou a výchovnou činnost. Má studentům umožnit poznání pracovního prostředí a profesionálních vzorů, začleňování do adekvátních činností na pracovišti, procvičování a zdokonalování speciálních dovedností /komunikativních, diagnostických, organizačních, didaktických – např. v oblasti hudební, hudebně

³² Kritéria přijímacího řízení pro daný školní rok jsou vždy zveřejněna na webu školy – www.ped-km.cz.

pohybové, výtvarné, dramatické, tělovýchovné a dalších podle charakteru zařízení/. Studenti také získají orientaci v oblasti praktické realizace sociální politiky a osvojí si etické normy sociálně pedagogické činnosti. (www.ped-km.cz)

Studenti střední školy vykonávají *maturitní zkoušku* a jsou kvalifikováni pro práci v mateřských školách, mimoškolních zařízeních, školních družinách. Studenti vyššího odborného studia uzavírají školu splněním *absolutoria* a získávají titul diplomovaný specialista v oboru sociální pedagogika (DiS.). Najdou pak uplatnění v domovech mládeže, dětských domovech, střediscích volného času mládeže, nízkoprahových centrech, mateřských centrech, dětských rehabilitačních a léčebných zařízeních. Uplatní se také v diagnostických ústavech, speciálních výchovných zařízeních, speciálních školách pro děti s více vadami, ústavech sociální péče, v domovech důchodců i v odborné činnosti v terénu /např. v protidrogové prevenci, v práci se skupinami problémové mládeže.../ a v oblasti sociální práce. Dále také jako pracovníci v charitních a azylových domech. Rozsah působnosti sociálních pedagogů a možnost jejich uplatnění se vlivem potřeb a požadavků společnosti neustále rozšiřuje, a to i do jiných oblastí sociálního a humanitárního charakteru. (www.ped-km.cz)

Absolvent VOŠPgS bude schopen orientovat se ve specifickém sociálním prostředí, komunikovat s klienty v klinickém prostředí i v terénu. Bude vybaven diagnostickými schopnostmi, schopnostmi řídit, vést a organizovat. Studium napomůže rozvoji potřebných osobnostních předpokladů (sebedůvěry, sebeovládání, samostatného úsudku, kreativity, empatie aj.). Osvojí si vědomosti z psychologie a sociologie, zdravotních nauk a sociální pedagogiky, naučí se orientovat v oblasti aplikované ekonomie, aktivně ovládat alespoň jeden světový jazyk.³³

Fotografie Vyšší odborné školy pedagogické a sociální a Střední pedagogické školy Kroměříž se nachází v příloze č. 1.

³³ Profil absolventa je umístěn na webu školy-www.ped-km.cz.

3 ZÁVĚR

Předkládaná diplomová práce s názvem **Proměny učitelské přípravy v Kroměříži** a podtitulem **Od učitelského ústavu po Vyšší odbornou školu pedagogickou a sociální a Střední pedagogickou školu v Kroměříži** je pohledem na téma učitelského vzdělávání v dějinách pedagogiky.

Ve své diplomové práci jsem si vytkla za **cíl** analyzovat historické mezníky ve vývoji učitelské přípravy na příkladě jednotlivých škol v Kroměříži, a to v období od konce 19. století do konce 20. století. Jedná se o analýzu učitelské přípravy na příkladu jednotlivých institucí poskytující učitelskou přípravu v Kroměříži, na které můžeme dále zaznamenat hlavní mezníky učitelské přípravy v českých zemích obecně. Myšlenky pedagogického vzdělávání v Kroměříži přecházeli z generace na generaci a postupem času se vytvářely různé vzdělávací instituce. Díky jednotlivým střípkům z dějin těchto institucí jsme si mohli poskládat ucelený obraz vzniku a rozvoje pedagogického vzdělávání na příkladech rozdílných institucí a poté zejména na příkladě Střední pedagogické školy v Kroměříži, která je dodnes vzdělávacím centrem. Vyšší odborná škola pedagogická a sociální, přidružená ke střední pedagogické škole zase vzdělává budoucí odborníky v oblasti sociální pedagogiky.

Ústředním záměrem práce se stalo vytvoření přehledné historické studie se zvláštním zřetelem na vývoj školy ve vybraných klíčových obdobích, prezentovat střední pedagogickou školu jako vzdělávací instituci, která se v kontextu společenských změn dokázala natrvalo zapsat do historie města a která se i v současnosti na jeho dění nemalou měrou podílí. A to zejména pestrou nabídkou dalšího vzdělávání pro pedagogické pracovníky, pořádáním různých vzdělávacích akcí nebo koncerty a vystoupení dívčího pěveckého sboru SPgŠ Kroměříž.

Pro **naplnění stanoveného cíle** jsem se nejdříve věnovala aktuálnímu stavu poznání v úvodu práce (v podkapitole 1.1 Přehled aktuálního stavu problematiky), kde bylo zjištěno, že dostupnou literaturu tvoří zejména články ze studií a periodik a internetové zdroje. Pramennou základnu tvořily především školské zákony, archivní materiály a kroniky Střední pedagogické školy v Kroměříži.

Hlavní část práce byla zaměřena na analýzu stěžejních mezníků vývoje učitelství (viz kapitola 2. Proměny učitelství v Kroměříži), která byla dále členěna dle jednotlivých kroků k dosažení cíle práce. Diplomová práce byla zasazena do doby od konce 19. století do začátku 21. století. Je možné zde tedy najít určité zmínky o školském systému v Rakousko-Uherské monarchii až po současný stav učitelství v Kroměříži.

Jako první byla věnována pozornost (podkapitola 2.1 Kroměříž a tradice kroměřížského školství) historii města Kroměříže, aby bylo čtenářům zřejmé, že právě toto krásné město na Moravě má od nepaměti dlouhodobou nejen kulturní, nýbrž i vzdělávací tradici. Byl podrobně popsán rozvoj města Kroměříže od konce 2. světové války, neboť právě v této době nám začaly vznikat jednotlivé pedagogické instituce, až byla nakonec založena právě Střední pedagogická škola v Kroměříži a tento název nese dodnes. V další části byla vyzdvížena tradice školství v Kroměříži, jež se zabývá uceleným přehledem o všech stupních vzdělávání, tedy předškolním, základním a středním. Následující část s tématem středního kroměřížského školství uvádí některé střední školy a poslední část je zaměřena na české gymnázium v Kroměříži. Kromě českého gymnázia se můžeme dočíst také o arcibiskupském gymnáziu; různé střední školy k sobě byly neustále navzájem připojovány nebo dokonce slučovány, vznikaly tak někdy „dvojústavy“ nebo i „trojústavy“. Pro snadnější pochopení termínu ministerstvo kultu a vyučování a školní rady je v poznámkách pod čarou uvedena historie ministerstva školství. První světová válka (důležitý historický mezník) a její dopad na středoškolské vzdělávání je naznačena s ohledem na důsledky diskriminační vzdělávací politiky Rakousko-Uherska, kdy panovala přetíženost a nedostatek profesorů v důsledku jejich nasazení na válečných frontách, dále cenzura a represe zasahující do života školy i jednotlivců.

Dále se pozornost soustředila na (podkapitola 2.2 Počátky učitelství v Kroměříži) vznik vzdělávací instituce s názvem učitelství, resp. učitelství v Kroměříži. Dozvěděli jsme se, že spolu s učitelství existovaly také tzv. Ústavy vzdělání pěstounek pro školy mateřské, postupně byly přejmenovány na ústavy vzdělávání učitelek pro mateřské školy. Tato podkapitola zasáhla i do tématu vysokoškolského vzdělávání učitelů, jež však nemělo příliš dlouhého trvání.

S ohledem na rozvoj středního školství za 1. republiky bylo nastíněno nezlomné úsilí o zakládání a rozvoj českých středních škol a o vytvoření koncepce jednotné školy, která by nahradila přetrvávající rakouský model; v poznámkách byla opět uvedena historie ministerstva školství, aby nám bylo jasné, jaké funkce tato organizace plnila v průběhu poválečných let. Období 2. světové války je možné z vzdělávacího hlediska označit za útlumové. Potlačování národní svébytnosti, zhoršující se ekonomickou situací a fašistické represe – to vše byla ohniska problémů středních škol v Protektorátu Čechy a Morava. Bylo poukázáno na postupné rušení středních škol a na jejich germanizaci, na omezování počtů žáků v jednotlivých ročnících, na odchody studentů i profesorů z důvodu totálního nasazení, čímž byla systematicky likvidována české inteligence.

Následující část se orientovala (viz podkapitola 2.3 Rozmachu učitelské přípravy v Kroměříži) na postupnou prezentaci vzniku jednotlivých pedagogických škol, jimiž byla nejdříve pedagogická gymnázia. V podkapitole formování pedagogických gymnázií pro vzdělávání učitelů byl postupně rozebrán jejich vznik počínaje českou reálkou, která byla posléze přeměněna na reálné gymnázium, jež od roku 1945 neslo název Masarykovo reálné gymnázium v Kroměříži až nakonec z tohoto gymnázia vzniklo čtyřleté pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol. U středoškolského vzdělávání po 2. světové válce byla soustředěna pozornost především na socialistickou éru a na neustálé reformy střední školy, zejména na prosazování zákona o jednotné škole v duchu reálného socialismu a sovětského školství, který se odrazil hlavně při vzniku SVVŠ. Pro přijímání uchazečů ke studiu jako v řadě dalších škol začalo rozhodovat sociální a třídní hledisko. Bylo zjištěno, že Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol v Kroměříži vzniklo roku 1950, o rok později se do Kroměříže přestěhovalo také Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol. Tato gymnázia byla předchůdci pedagogických škol, které vznikly o pár let později, jednalo se o dvě pedagogické školy: Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol a Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži, jejich působení však nemělo dlouhého trvání, nejdříve byly sloučeny a po 6 letech trvání byly jako takové zrušeny. Pedagogická škola, která vznikla sloučením, se nakonec stala Střední pedagogickou školou v Kroměříži a připravovala učitelky mateřských škol. V této době byly tedy vytvořeny tzv.

pedagogické instituty, které musely převzít vzdělávání učitelů pro národní (základní) školy. Později byly transformovány v pedagogické fakulty univerzit. Toto uspořádání je charakteristické i pro dnešní dobu, neboť učitelé základních škol, tedy jak 1. tak 2. stupně se musejí vzdělávat na pedagogických fakultách – vysokých školách, a učitelé mateřských škol získávají vzdělání na středních pedagogických školách.

V další části práce byla věnována pozornost pomyslnému vrcholu přípravy učitelů (obsaženo v podkapitole 2.4 Vrchol učitelské přípravy v Kroměříži), který reprezentuje Střední pedagogická škola v Kroměříži a jejím proměnám, jež byly rozebrány v několika podkapitolách různá období našich dějin s důrazem na významné historické mezníky. Klíčovým rokem byl rok 1959, kdy byla škola založena a hned následující rok 1960 vytváří novou kapitolu v dějinách školy. Od tohoto roku nesl náš stát název Československá socialistická republika a zároveň byl vydán nový školský zákon o soustavě výchovy a vzdělávání, který transformoval celý systém výchovy a vzdělávání v naší zemi. Změna v roce 1968 zmiňuje další, tentokrát krátký zákon o gymnáziích a vymezuje nové hlavní úkoly školy, jak byly stanoveny pedagogickou radou v roce 1971. Důležitý pro nás byl spíše rok 1984, kdy došlo k další legislativní změně v oblasti školství vydáním školského zákona o soustavě základních a středních škol, jež platil celých 20 let až do roku 2004.

Poslední část byla zaměřena (viz podkapitola 2.5 Současná podoba učitelského vzdělávání v Kroměříži) na nynější podobu učitelské přípravy. Pád totalitního režimu se stal předposledním klíčovým historickým mezníkem. Bylo poukázáno na obrození středoškolského vzdělávání u nás po „sametové revoluci“. Bylo objasněno směřování Střední pedagogické školy v Kroměříži po listopadu 1989 a některé změny v českém kurikulu. V roce 1989 byl stále v platnosti zákon z roku 1984, ale na povrch vyplouvaly potřeby tento zákon novelizovat. Byly zmíněny významné novely, které tento zákon upravovaly a opět byla okrajově vysvětlena i historie ministerstva školství. Mezi dalšími významnými souvisejícími změnami bychom mohli jmenovat např. liberalizaci kurikulární politiky, zvýšení kompetencí učitelů při volbě metod a forem výuky, posílení pravomocí a manažerské role ředitelů škol apod. Střední pedagogickou školu v Kroměříži

jsem představila jako moderní střední školu. Vznik České republiky pak vytvořil poslední historický mezník, neboť rok 1993 pro nás znamená vznik dnešní podoby naší vlasti a zároveň je mezníkem pro Střední pedagogickou školu v Kroměříži, která získala statut vyšší odborné školy. Byla vysvětlena postupná proměna školského zákona z roku 1984, která se děla pomocí řady novel, z nichž byla vyzdvižena novelu z roku 1990 a 1995. Dospěli jsme tak k dnešnímu soupisu školského zákona, jenž byl schválen roku 2004 a byl mu přisouzen dlouhý název o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, vzhledem k tomu, že upravuje veškerou výchovu a vzdělávání ve školách a školských zařízeních. V práci není řešena problematika druhého pilíře našeho školského systému Bílé knihy ani rámcových nebo školních vzdělávacích programů. Krátký odstavec je věnován zmínce o současné podobě ministerstva školství. Komplexní tvář diplomové práce dotváří závěrečná podkapitola Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž, kde je pojednáno o tradici středních pedagogických škol a vyšších odborných pedagogických škol. V této kapitole jsou školy zařazeny do Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání. Pár řádků je také věnováno vzniku vyšších odborných škol všeobecně a na závěr je uveden současný název kroměřížské pedagogické školy a dva nejdůležitější členové jejího vedení, a sice ředitel a zástupkyně ředitele, kteří školu vedou již dlouhá léta. Škola si pod jejich vedením vydobyla velmi dobré jméno a získala si obdivuhodnou pověst mezi pedagogickými školami v okrese i kraji, ba dokonce na celé Moravě. Škola se navíc účastní mnoha celorepublikových i evropských projektů (např. projekt Leonardo, EU peníze středním školám), udržuje kontakty a spolupráci se středními školami v zahraničí, a má i v dnešním moderním světě svým studentům co nabídnout.

V současné době patří tato škola k vyhledávaným a prestižním vzdělávacím útvarům. Hlásí se tam mladí lidé téměř z celé naší republiky a ti nejdálší dostávají místo v domově mládeže. Škola má k dispozici internáty jiných středních škol ve městě, protože svůj vlastní nemá v budově začleněn. Škola nemá vlastní školní jídelnu, ale studenti mohou docházet do školních jídelen ostatních škol ve městě. Velmi proslulá je jídelna Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži. Jelikož jsem absolventkou Vyšší odborné školy pedagogické a sociální vím, jak studium na škole probíhá, znám učitele působící na této škole a mohu sama posoudit její kvalitu

a dosahované výsledky. Díky této skutečnosti jsem na této škole mohla vykonat svou souvislou pedagogickou praxi a také mi bylo umožněno si zapůjčovat školní kroniky. Veškerá moje spolupráce se školou se řídila právě tím, že jsem na škole studovala. Ke studentům z jiných škol by vedení školy nemuselo být tak vstřícné. Lze říct, že obecně platí pravidlo obracet se s žádostmi o jakoukoliv pomoc nebo spolupráci na školu, kde jste studovali. To vám velmi usnadní vaši práci, neboť vždy je dobré pohybovat se v prostředí, které člověk zná a je na něj zvyklý.

Při zpracovávání diplomové práce pro mě bylo nesmírně zajímavé probádat vznik učitelského ústavu v Kroměříži, kroměřížského gymnázia, stejně tak české reálky, pedagogických gymnázií následovaných pedagogickými školami a sledovat vývoj Střední pedagogické školy v Kroměříži, ale také osudy lidí, kteří byli nebo jsou se školou spjati. Ze studií a mnoha dalších dokumentů, v nichž jsem se dočetla o jednotlivých ředitelích a učitelích, bylo poznat, že jak učitelský ústav, reálka, pedagogická gymnázia, posléze pedagogické školy, tak Střední pedagogická škola v Kroměříži pro ně nebyla pouze zaměstnáním, ale že jim záleželo na tom, jakým směrem se její působení ubíralo. Ačkoliv pro školu nebylo vždy snadné se prosadit a pedagogové se museli potýkat s nejrůznějšími problémy – ať už šlo o absenci vlastní školní budovy, nedostatek financí, technické vybavení školy nebo problémy související s chodem školy, vždy se podařilo udržet nastavenou úroveň vzdělávání. Mnozí učitelé se škole věnovali celá léta, někteří až do konce života a měli vždy na srdci její blaho. Vedoucí pracovníci školy se společně zasadili o vznik různých vzdělávacích programů, inovovali některé vzdělávací formy a implementovali nové vyučovací metody. Uvědomila jsem si, jak tento prospěšný počín několika aktivních učitelů v polovině 20. století ovlivnil životy mnoha set lidí, kteří se díky nim mohli vzdělávat v oblasti učitelství.

Tato práce tedy pojednává o proměnách učitelské přípravy v Kroměříži, o vzniku, rozvoji a zániku jednotlivých vzdělávacích institucí, zejména pedagogických institucí a zabývá se tak historií pedagogické školy; představuje ucelenou strukturu vývojových období školy, je jakousi „přehlídkou“ školských zákonů, souborem náhledů na tehdejší školní roky a v neposlední řadě poukazuje na proměny učitelského sboru Střední pedagogické školy v Kroměříži, jež byly zaznamenány dle školních kronik.

Domnívám se, že se mi podařilo učitelskou přípravu v Kroměříži a jednotlivé středoškolské vzdělávací instituce, především pak Střední pedagogickou školu v Kroměříži ve zmíněných klíčových obdobích dostatečně prezentovat a tím naplnit hlavní cíl diplomové práce.

Vlastní text práce se opírá o důsledně ověřená fakta z literárních, archivních a jiných historických pramenů, o články z periodik, o monografie seriózních autorů, převážně historiků a o rozhovory s pracovníky archivu a školy.

Diplomová práce by se mohla stát inspirací pro jiné zpracovatele a podnětem pro další zájemce o historii pedagogického vzdělávání nejenom v Kroměříži, ale i v dalších městech a vzdělávacích institucích podobného typu. Práce je určena především veřejnosti, která se zajímá o středoškolské vzdělávání a kulturní život v Kroměříži i jeho okolí, a třeba také rodičům potenciálních žáků, kterým může pomoci při rozhodování o volbě dalšího vzdělávání jejich dětí. Práce může být posléze předložena vedení pedagogické školy v Kroměříži jako dokument mapující proměny školy. Současně může být důkazem toho, že její absolventi získali a získávají vzdělání na kvalitní pedagogické instituci. Věřím, že v ní mohou najít poučení všichni, kteří se zajímají o osudy pedagogického školství u nás.

Hlavní přínos diplomové práce může být vnímán v hierarchicky uspořádaném přehledu jednotlivých vývojových fází učitelské přípravy v Kroměříži, který lze chápat jako obohacení a doplnění dosavadních poznatků z oblasti dějin pedagogiky. Přínos může být také spatřován v celkovém uchopení pohledu na vybranou problematiku učitelské přípravy, kdy na základě zvoleného metodologického přístupu a výzkumných metod byly objasněny a vymezeny aspekty, jež učitelskou přípravu v Kroměříži utvářely.

SEZNAM ZKRATEK

Vysvětlení zkratk použitých v diplomové práci:

HV SSM – Hlavní výbor Socialistického svazu mládeže

IPVU – Ideově politické vzdělávání učitelů

KPÚ – Krajský pozemkový úřad

MD – mateřská dovolená

PO – ČSM - Pionýrská organizace Československého svazu mládeže

PGN – Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol

PGM – Pedagogické gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol

PŠN – Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol

PŠM – Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol

PI – Pedagogický institut

ROH – Revoluční odborové hnutí

s. – soudruh

SPgŠ – Střední pedagogická škola

SRPŠ – Sdružení rodičů a přátel školy

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

ÚÚVPP – Ústřední ústav pro vzdělávání pedagogických pracovníků

ÚÚVU – Ústřední ústav pro vzdělávání učitelů

VOŠPgS – Vyšší odborná škola pedagogická a sociální

VVP – výchovně vzdělávací proces

ZO – KSČ – Závodní organizace – Komunistické strany Československa

4 POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

Literatura

BALÍKOVÁ, Marie. *Obsahová analýza*. In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003 [cit. 2014-03-16]. Dostupné

z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001586&local_base=KTD>.

BEDNAŘÍK, Jaroslav. *Vyškovské gymnázium v kontextu společenských změn*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Ústav pedagogiky a sociálních studií. Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

BERAN, Jaromír. *Pojď a uč se moudrým býti . . . Střední pedagogická škola v Kroměříži. Hanácké Athény*. 1992, č. 3, s. 7.

BURKOVIČOVÁ, Radmila. *Stručný nástin vývoje přípravného vzdělávání předškolních pedagogů od počátku 20. století*. 18. 8.2011. Řízení školy, str. 12.

DRDA, Adam, MLEJNEK Josef a Stanislav ŠKODA, et al. *Mýty o socialistických časech*. Praha: Člověk v tísni, 2010. 89 s. ISBN 978-80-86961-98-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. 259 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

Historie školy. Historie a zázemí školy. Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž, [online]. [par. 2013-12-27].

Dostupný z: <<http://www.ped-km.cz/historie.html>>.

LUKÁŠ, Antonín. *Kroměřížská reálka: z historie našeho města*. *INFOnoviny*. 2009, roč. 14, č. 3, s. 3, fot. Kroměříž: J. agentura.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1981. 790 s. ISBN 14-608-81.

KOVAŘÍČEK, Václav. *Dokumenty k vývoji zařízení předškolní výchovy a k vzdělání učitelů mateřských škol*. Olomouc: PedF Univerzity Palackého, 1972.

KOVAŘÍČEK, Václav. *Prameny k dějinám školství I*. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1984.

KRÚPA, Václav. *Kroměříž 1945 – 1985 – 40 let socialistické výstavby*. Městský národní výbor v Kroměříži, květen 1985. 125 s. Bez ISBN.

KUSÁK, Alexej. *Kultura a politika v Československu 1945 – 1956*. Praha: Torst, 1998. 663 s. ISBN 80-7215-055-3.

MORKES, František. Proměny povinné školní docházky. *Učitel'ské noviny*, [online]. 2010, č. 33. [cit. 2014-01-25]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>>.

MORKES, František. Karel Slavoj Amerling. Metodický portál RVP, [online]. 26. 09. 2006 [cit. 2014-04-03]. Dostupný z: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/825/KAREL-SLAVOJ-AMERLING.html/>>.

Město Kroměříž [online]. O Kroměříži: Město historické [cit. 2014-01-20]. Dostupný z: <<http://www.mestokromeriz.cz/stranka.asp?kod=2&modul=navstevnik&map=10>>.

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2006 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/>>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. Kločková, Lenka. 165 let ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>>.

NEŠPOR, Jaroslav. Stoleté výročí české reálky v Kroměříži. *Týdeník Kroměřížska HIT*. 2002, roč. 1, č. 36, s. 24.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. 272 s. ISBN 80-7178-399-4.

SILNÝ, Josef a kol. *Pedagogické školy v Kroměříži: Jubilejní zpráva 1950 – 1960*. Z historie i dneška pedagogických škol v Kroměříži za deset let jejich trvání. Kroměříž, červen 1960.

SMEJKAL, Emanuel. 100 let pedagogického školství v Kroměříži. *Hanácké Athény*. 1991, č. 12, s. 6-7.

ŠTĚPÁN, Petr. Vývoj českého území. *Vlast*, [online]. 9. 12. 2006 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <<http://vlast.cz/vyvoj-ceskeho-uzemi/>>.

ŠUBERT, Josef. 85 let učitelského školství v Kroměříži. *Zpravodaj města Kroměříže*. 1976, č. 7, s. 158-159.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně - scientické a kvalitativně - humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 145 s. ISBN 80-210-0458-4.

VLČKOVÁ, Iva. Osudy české reálky v Kroměříži od 16. 9. 1898 až do 8. 9. 1945. *Zpravodaj města Kroměříže*. 1973, č. 6, s. 112 - 113 a 134 - 136.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. Zákonné opatření předsednictva Národního shromáždění o pedagogických fakultách č.166/1964 Sb. [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=166&r=1964>>.

Základní charakteristiky vývoje českého vzdělávacího systému mezi lety 1989–2009. [online]. [cit. 2014-03-7]. Dostupné z: <info.edu.cz/cs/system/files/CVS_1989_2009.pdf>.

ZEZULOVÁ, Jitka. Kroměřížské české střední školství 1874-1988. České gymnázium, česká reálka, český učitelský ústav. (Jitka Střížová) *Studie Muzea Kroměřížska*. 1989, s. 114-121.

Zpráva o vývoji českého regionálního školství od listopadu 1989. [online]. [cit. 2014-03-7]. Dostupné z: <msmt.cz/file/8254_1_1/download/>.

Prameny

Kroniky města Kroměříže v letech 1959 – 1961, uložené ve Státním okresním archivu Kroměříž.

Kroniky města Kroměříže v letech 1989 – 1990, uložené ve Státním okresním archivu Kroměříž.

Kronika Střední pedagogické školy v Kroměříži 1959 - 1967, uložena ve školním archivu v 1. patře SPgŠ v Kroměříži.

Kronika Střední pedagogické školy v Kroměříži 1967 - 1971, uložena ve školním archivu v 1. patře SPgŠ v Kroměříži.

Kronika Střední pedagogické školy v Kroměříži 1971 - 1975, uložena ve školním archivu v 1. patře SPgŠ v Kroměříži.

Kronika Střední pedagogické školy v Kroměříži 1984 - 1988, uložena ve školním archivu v 1. patře SPgŠ v Kroměříži.

Česko. Zákon č. 95 ze dne 10. května 1948 o jednotné škole. In: *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé*. 1948, částka 38, s. 829-838. Dostupný z: http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBC48/SBC48038.HTM;ca095_1948_00>.

Česko. Zákon č. 31 a 32 ze dne 7. května 1953 o školské soustavě a vzdělávání učitelů. In: *Sbírka zákonů republiky Československé*. 1953, částka 18, s. 193-196. Dostupný z: http://www.zakonynawebu.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBC53/SBC53018.HTM;ca031_1953_00>.

Česko. Zákon č. 186 ze dne 28. prosince 1960 o soustavě výchovy a vzdělávání. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1960, částka 82, s. 645-652. Dostupný z: http://www.zakonynawebu.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBC60/SBC60082.HTM;ca186_1960_00>.

Česko. Zákon č. 29 ze dne 4. dubna 1984 o soustavě základních a středních škol (školský zákon). In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1984, částka 5, s. 110-124. Dostupný z: http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBC84/SBC84005.HTM;ca029_1984_00>.

Česko. Zákon č. 564 ze dne 27. prosince 1990 České národní rady o státní správě a samosprávě ve školství. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1990, částka 91, s. 2090-2104. Dostupný z: http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBC90/SBC90091.HTM;ca564_1990_00>.

Česko. Zákon č. 561 ze dne 10. listopadu 2004 o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262-10324. Dostupný z: http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBCA4/SBCA4190.HTM;ca561_2004_00>.

Zpráva o činnosti Pedagogického gymnázia pro vzdělávání učitelek mateřských škol v Kroměříži za školní rok 1950/1951.

5 PŘÍLOHA

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Fotografie škol

Příloha č. 2 – Vývojové etapy českého státu

– Přehled proměn Pedagogické školy v Kroměříži

Příloha č. 3 – Přehled školských zákonů a významných novel

Příloha č. 4 – Učitelství sbor Střední pedagogické školy v Kroměříži
ve školním roce 1959/1960

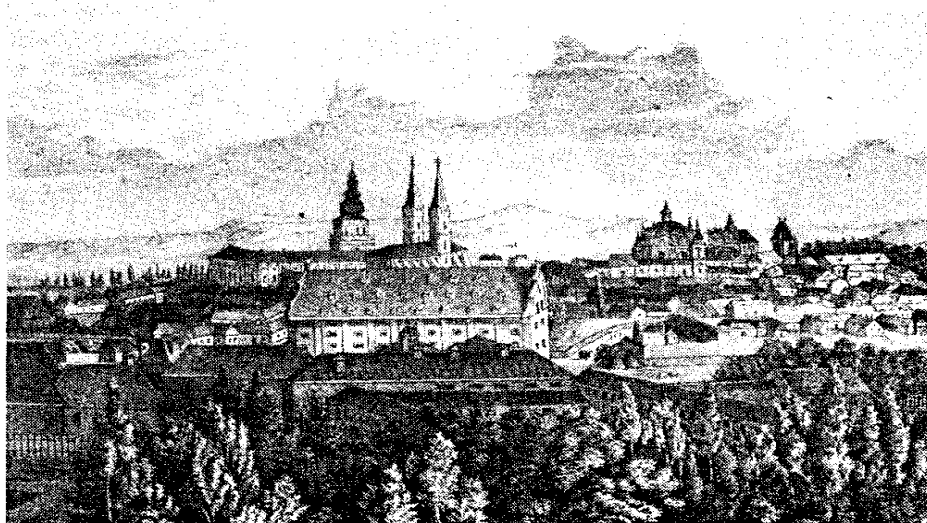
Příloha č. 5 – Učitelství sbor Střední pedagogické školy v Kroměříži v letech
1960 – 1972

Příloha č. 6 – Směrnice pro výchovnou práci třídních profesorů ve školním
roce 1984/1985

Příloha č. 7 – Učitelství sbor Střední pedagogické školy v Kroměříži v letech
1984 – 1988

Příloha č. 8 – Zřizovací listina VOŠPgS a SPgŠ v Kroměříži

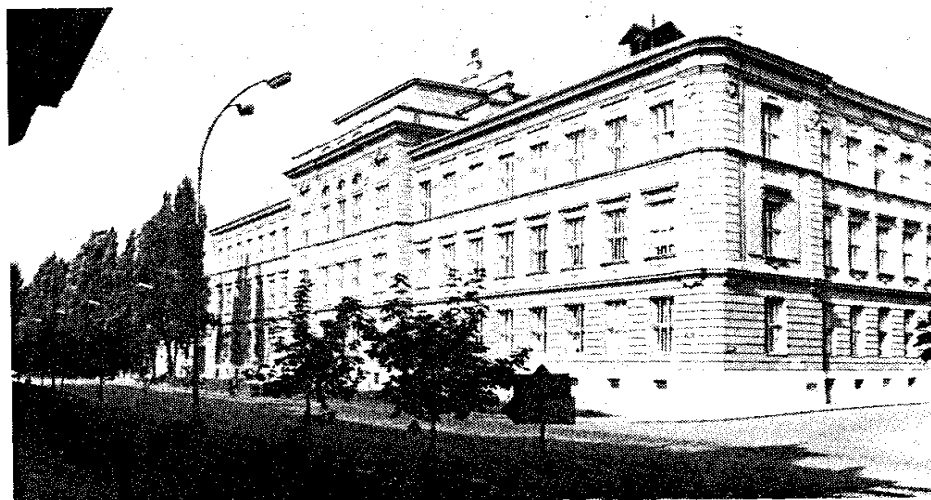
Příloha č. 1 – Fotografie škol
Kroměříž



Budova českého učitelského ústavu v Kroměříži



Budova české reálky v Kroměříži



Kroměříž v současnosti



Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž



Příloha č. 2

Vývojové etapy českého státu

Období	Název státu
1867 – 1918	Rakousko – Uhersko
1918 – 1938	Československo – první republika
1938 – 1939	Česko – Slovenská republika (ČSR) – druhá republika
1939 – 1945	Protektorát Čechy a Morava
1945 – 1948	Československo (ČSR) – třetí republika
1948 – 1960	Československá republika (ČSR) – lidově demokratická
1960 – 1990	Československá socialistická republika (ČSSR)
1990 – 1992	Československá federativní republika (ČSFR) Česká a Slovenská federativní republika
1993	Česká republika (Česko)

Přehled proměn Pedagogické školy v Kroměříži

Rok založení	Název školy
1891	Učitelství ústav
1898	Česká reálka
1945	Masarykovo reálné gymnázium
1950	Pedagog.gymnázium pro vzdělávání učitelů národních škol
1951	Pedagog.gymnázium pro vzdělávání učitelek mateřských škol
1953	Pedagogická škola pro vzdělávání učitelů národních škol
	Pedagogická škola pro vzdělávání učitelek mateřských škol
1955	sloučení pedagogických škol
1959	Střední pedagogická škola v Kroměříži
1993	Vyšší odborná škola pedagogická a sociální v Kroměříži
současný název	Vyšší odborná škola pedagogická a sociální a Střední pedagogická škola Kroměříž

Příloha č. 3

Přehled školských zákonů a významných novel

Rok vydání	Určení	Název zákona nebo novely, hlavní změny
1849	Zákon	Exnerova-Bonitzova reforma - zákon Nástin organizace gymnázií a reálek
1869	Zákon	Velký školský zákon, platný do roku 1948
1883	Novela	Změna pro venkovské školy
1922	Zákon č.226	Tzv. Malý školský zákon
1948	Zákon č.95	Tzv. Zákon o jednotné škole
1953	Zákon č.31	Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů
1960	Zákon č.186	Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání
1984	Zákon č.29	Zákon o soustavě základních a středních škol, platný do roku 2004
1990	Novela č.171	Změny v oblasti zákl.vzdělávání
1995	Novela č.138	Změny v zákl. i střed.vzdělávání
1999	Novela č.306	
2000	Novela č.19	Změna vstupu žáků na střední školy
2000	Novela č.132	
2004	Zákon č.561	Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, platí dodnes
2006	Novela č.158	
2007	Novela č.217	
2007	Novela č.343	
2007	Novela č.624	
2008	Novela č.242	Změna v oblasti maturitní zkoušky
2008	Novela č.243	Změna v přijímání uchazečů ke střed.vzdělávání
2009	Novela č.49	
2011	Novela č.472	
2012	Novela č.370	Nová pravidla maturitních zkoušek
2012	Novela č.371	Podmínky ukončování vzdělávání na střed.školách

Zdroj informací: <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>

Příloha č. 4

Učitelstvo školy ve školním roce 1959/1960 bylo zastoupeno těmito pedagogy s následující aprobací, jak je zapsáno v první školní kronice z let 1959 – 1967:

1. Josef Silný, ředitel školy, zasloužilý učitel, aprobace D, Z pro školy 2. cyklu,
2. Zdeněk Novotný, zástupce ředitele pro třídy pro vzdělání učitelek mateřských škol, aprobace VV, Mod pro školy 2. cyklu,
3. Jaroslav Siblík, zástupce ředitele pro třídy pro vzdělání učitelů národních škol, aprobace Č, Tv, On pro 6. - 8. ročník 1. cyklu,
4. František Adamec, učitel, aprobace B, Ch pro školy 2. cyklu,
5. Vladimír Filip, učitel, aprobace M, Dg pro školy 2. cyklu,
6. Květuše Jakubů, učitelka, aprobace Č, R pro školy 2. cyklu,
7. Stanislava Bouchalová, učitelka, aprobace M, F pro školy 2. cyklu,
8. Vlastimil Brožek, učitel, aprobace Č, Hv, KI pro školy 2. cyklu,
9. Dr. Dana Fialová, učitelka, aprobace Č, R pro školy 2. cyklu,
10. Jindra Klímová, učitelka, aprobace Tv pro š 2. cyklu,
11. Josef Kvasnička, učitel, aprobace D, Z pro š 2. cyklu,
12. Vlastimil Mrva, učitel, aprobace R, Hv, Hs pro š 2. cyklu,
13. Albert Nepustil, učitel, aprobace Hv, Hs KI pro školy 2. cyklu,
14. Jiří Novák, učitel, aprobace Vv, Dg pro školy 2. cyklu,
15. Miroslav Riedl, učitel, aprobace Ped, Ps pro školy 2. cyklu,
16. Zdeněk Roušar, učitel, aprobace M, P, F, Ch pro 6. - 8. tř. 1. cyklu,
17. Dr. Vojtěch Střelec, učitel, aprobace B, Z pro školy 2. cyklu,
18. Dr. Jan Svoboda, učitel, aprobace Ped, Ps pro školy 2. cyklu,
19. Oldřich Tillmann, učitel, aprobace Č, Fr pro školy 2. cyklu,
20. Jan Jaša, zasloužilý školský pracovník, krajský inspektor na odpočinku, aprobace M, P, F, Ch pro 6. – 8. tř. 1. cyklu,
21. Gabriel Šlachta, učitel, státní zkouška z Hs a Hv pro hudební školy.

Z přiřčené *národní školy (školy praxe)* vyučovali ve třídách národní školy: Pedagogické praxi na škole praxe: Stanislav Dedek, ředitel; Julie Černá, učitelka; Marie Petlachová, učitelka; Julie Šamánková, učitelka; Dobroslava Tosová, učitelka

Pedagogické praxi v družinách mládeže vyučovali 2 učitelky: Olga Meluzínová, Dagmar Šebestíková

Metodikám v třídách pro vzdělání učitelů národních škol (metodice přípravného ročníku) vyučovali učitelé školy praxe: Bedřich Havelka; Marie Kosinová

Z jiných škol působili na škole 2 učitelé vyšší hudební školy, kteří vyučovali hře na klavír: Josef Skalák, Drahomíra Zaorálková

Celkem 32 učitelů. Ze školy odešli od 1. 9. 1959 tito učitelé: na Pedagogický institut v Gottwaldově zástupce ředitele PŠN František Labuť, učitel Vladimír Horák, učitel Václav Kovaříček a učitel Ladislav Kučera. Na PI v Brandýse nad Labem Jindřich Brabec, na PI v Brně Albert Nepustil.

Na škole studovalo v tomto školním roce 387 žáků.

Příloha č. 5

Učitelství sbor Střední pedagogické školy v Kroměříži v letech 1960 – 1972

Tabulka č. 1

Učitelstvo školy ve školním roce 1960/1961	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Zdeněk Novotný, zástupce ředitele
3.	Josef Kvasnička
4.	Vlastimil Brožek
5.	Jindra Klímová
6.	Stanislava Bouchalová
7.	Vlastimil Mrva
8.	Zdeněk Roušar
9.	Dr.Vojtěch Štřelec
10.	Dr.Jan Svoboda
11.	Oldřich Tillmann
12.	Dr.Dana Fialová
Další učitelé ze školy praxe:	
13.	ředitel Stanislav Dedek
14.	Bedřich Havelka
15.	Ludmila Kosinová
16.	Marie Petlachová
17.	Olga Meluzínová
18.	Julie Šamánková
Další učitelé, kteří měli jen několik hodin úvazku:	
19.	Františka Kronďáková
20.	František Adamec
21.	Jiří Novák
22.	Marie Nováková
23.	Jan Jaša
24.	Václav Krůpa

Zdroj informací: školní kronika z let 1959 – 1967.

Celkem 24 učitelů. Oproti předchozímu školnímu roku vidíme v počtu učitelů značný rozdíl, jejich počet klesl o 6 lidí oproti školnímu roku 1959/1960, který je uveden v příloze č. 4.

Změny: Jaroslav Siblík, odešel na Pedagogický institut v Gottwaldově, František Adamec odešel na JSS do Zdounek, Vladimír Filip na SEŠ v Km, Květuše Jakubů na PI v Gottwaldově, dr. Dana Fialová na VUT - stavební fakultu v Brně, Jiří Novák na PI v Gottwaldově, Gabriel Šlachta se vrátil na hudební školu.

Žactvo - Celkem bylo na škole v tomto školním roce 379 žáků. Oproti minulému roku studovalo na škole pouze o 8 žáků méně.

Tabulka č. 2

Učitelstvo školy ve školním roce 1961/1962	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Stanislava Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Věra Hejhalová
6.	Jindra Klímová
7.	Vlastimil Mrva
8.	Zdeněk Novotný
9.	Zdeněk Roušar
10.	Dr.Vojtěch Střelec
11.	Dr.Jan Svoboda
12.	Oldřich Tillmann

Celkem 12 učitelů. V tomto školním roce nás počet učitelů může zaskočit. Vzhledem k minulému školnímu roku je počet nižší o 13 lidí, což se jeví jako vysoké číslo.

Zdeněk Novotný se vzdal funkce zástupce ředitele, protože jej příliš zaměstnávala i o prázdninách, chce se více věnovat malířství.

Na školu se vrátila bývalá učitelka Věra Hejhalová (Hv a Ki), která studovala dálkově v Olomouci dějepis, z Osš ve Valašském Meziříčí se velmi ráda vrátila zpět na pedagogickou školu, na níž již dříve vyučovala.

Žactvo - Interní studium – celkem 212. Dálkové studium 63. Abiturientský kurs 52. Celkem na škole studovalo 327 žáků. Ve srovnání s loňským rokem klesl počet studujících o 52 žáků.

Tabulka č. 3

Učitelstvo školy ve školním roce 1962/1963	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Stanislava Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Anna Čechová
6.	Jiří Hana
7.	Věra Hejhalová
8.	Vlastimil Mrva
9.	Zdeněk Novotný
10.	Zdeněk Roušar
11.	Zdeňka Seidlová
12.	Dr. Vojtěch Střelec
13.	Dr. Jan Svoboda
14.	Gabriel Šlachta
15.	Oldřich Tillmann
Ze škol praxe vyučují:	
16.	Alena Brázdová – ředitelka MŠ
17.	Božena Ratúzná – učitelka MŠ
18.	Hermína Musilová – ředitelka MŠ

Celkem 18 učitelů. Zde vidíme, že se počet učitelů o 6 osob navýšil.

Noví členové pedagogického sboru: Anna Čechová – aprobace z biologie a chemie pro školy 2.cyklu, Jiří Hana – hudební výchova a ruština, dříve průmyslová škola dřevařská v Bystřici pod Hostýnem, Zdeňka Seidlová – aprobace tělesná výchova pro školy 2.cyklu, doplňuje si český jazyk, nastoupila za Jindru Klímovou. Gabriel Šlachta se vrátil z lidové školy umění, státní zkouška z houslí, vyučoval též na vyšší hudební škole v Kroměříži.

Žactvo - Interní studium 228 žákyň, další údaje nejsou zapsány. Srovnání tedy neprovádíme.

Tabulka č. 4

Učitelstvo školy ve školním roce 1963/1964	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Stanislava Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Anna Čechová
6.	Jitka Dvořáková
7.	Jiří Hana
8.	Věra Hejhalová
9.	Jan Lehar
10.	Vlastimil Mrva
11.	Zdeněk Novotný
12.	Zdeněk Roušar
13.	Zdeňka Seidlová
14.	Anna Slivková
15.	Dr. Vojtěch Střelec
16.	Dr. Jan Svoboda
17.	Gabriel Šlachta
18.	Oldřich Tillmann
Ze škol praxe vyučovali:	
19.	Anna Brázdová, ředitelka MŠ
20.	Alena Čeváková, učitelka MŠ
21.	Marie Pasáčková ředitelka MŠ
22.	Božena Ratúzná učitelka MŠ
Externí učitelé:	
23.	František Vavřík – ekonom fin.oddělení ONV
24.	Dr. Adolf Musil-státní notář

Celkem 24 učitelů. V tomto školním roce se počet učitelů opět o 6 pedagogů navýšil.

Nově přišli: Jitka Dvořáková – aprobace pro ZDŠ 6. – 9. biologie – tělesná výchova – práce na pozemku, působila na střední ekonomické škole. Jan Lehar – aprobace výtvarná výchova a ruština pro školy 2. cyklu, působil na ZdŠ v Kroměříži, Komenského náměstí. Anna Slivková – aprobace pedagogika a psychologie pro školy 2. cyklu, krajská metodička pro předškolní výchovu na Kú DVU v Gottwaldově.

Žactvo - Interní studium – celkem 322. Dálkové studium – 160 žáků. Celkem 482 žáků a žákyň - učitelství na mateřských školách 423, pro vychovatelství 59. Navíc z PI v Gottwaldově kurs nekvalifikovaných vychovatelů 45 posluchačů. Tedy 527 studujících celkem na škole. Počet studujících je také nezvykle vysoký. Toto číslo si lze vysvětlit vysokým počtem dálkově studujících a kursem vychovatelů.

Tabulka č. 5

Učitelstvo školy ve školním roce 1964/1965	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Milada Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Zita Čecháčková
6.	Anna Čechová
7.	Jitka Dvořáková
8.	Jiří Hana
9.	Věra Hejhalová
10.	Jan Lehar
11.	Vlastimil Mrva
12.	Alena Nováková
13.	Zdeněk Novotný
14.	Marie Plášková
15.	Zdeněk Roušar
16.	Zdeňka Seidlová
17.	Anna Slivková
18.	Dr. Vojtěch Střelec
19.	Dr. Jan Svoboda
20.	Oldřich Tillmann
Ostatní vyučující z jiných škol:	
21.	Věra Benová
22.	Marie Prokešová
23.	Vincenc Drápal
24.	Vojtěch Brada
25.	Alena Brázdová
26.	Václav Krůpa
27.	JUDr. Adolf Musil
28.	Pravoslav Procházka
29.	Věra Ondrušáková
30.	Drahomíra Zaorálková

Celkem 30 učitelů. I letos je počet vyučujících o 6 vyšší. Dochází tedy k postupnému rozšiřování učitelského sboru.

Noví členové sboru: Milada Bouchalová – aprobace matematika – fyzika pro školy 1. cyklu 6. – 9., doplňuje si aprobaci pro školy 2. cyklu, nastoupila na školu ze ZDŠ Kom.náměstí v Km po odchodu své sestry Stanislavy, provdané Smetanové, která odešla za svým manželem do Prahy. Zita Čecháčková – aprobace Č – Hv pro školy 2. cyklu, přišla na naši školu z fil.fakulty Univerzity palackého v Olomouci. Alena Nováková – aprobace Č – R pro školy 2. cyklu, přišla z PI v Gottwaldově. Marie Plášková – aprobace

Pg a Psych předškolního věku, taktéž z PI v Gottwaldově. Gabriel Šlachta odešel, požádal o přeložení na Těšínsko, Český Těšín.

Žactvo - Interní studium – celkem 366. Dálkové studium – pro učitelství na MŠ 117 posluchaček, pro vychovatelství 50, tedy 167. Celkem na škole studovalo 533 žáků. V tomto roce bylo studentů ještě o 6 více než v roce minulém.

Tabulka č. 6

Učitelstvo školy ve školním roce 1965/1966	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Milada Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Zita Čecháčková
6.	Anna Čechová
7.	Jitka Dvořáková
8.	Jiří Hana
9.	Věra Hejhalová
10.	Jan Lehar
11.	Libuše Macháčková
12.	Vlastimil Mrva
13.	Jiří Novák
14.	Alena Nováková
15.	Zdeněk Novotný
16.	Marie Plášková
17.	Zdeňka Seidlová
18.	Anna Slivková
19.	Dr. Vojtěch Střelec
20.	Dr. Jan Svoboda
21.	Oldřich Tillmann
22.	Karel Tháček
Učitelé z jiných škol a externí učitelé:	
23.	Alena Brázdová
24.	Vincenc Drápal
25.	JUDr. Adolf Musil
26.	František Vavřík

Celkem 26 učitelů. Zde zaznamenáváme opět mírný pokles, a to o 4 učitele.

Noví členové pedagogické rady: Libuše Macháčková – aprobace Č – Hv, houslistka, pro školy 2. cyklu a Jiří Novák z PI v Gottwaldově.

Žactvo - Celkem žáků na škole 386. Toto číslo je o 147 žáků nižší oproti loňskému roku.

Tabulka č. 7

Učitelství školy ve školním roce 1966/1967	
1.	1. Josef Silný, ředitel
2.	2. Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	3. Milada Bouchalová
4.	4. Vlastimil Brožek
5.	5. Anna Čechová
6.	6. Jana Dvořáková
7.	7. Jitka Dvořáková
8.	8. Jiří Hana
9.	9. Věra Hejhalová
10.	10. Jan Lehar
11.	11. Libuše Macháčková
12.	12. Vlastimil Mrva
13.	13. Jiří Novák
14.	14. Alena Nováková
15.	15. Zdeněk Novotný
16.	16. Marie Plášková
17.	17. Zdeňka Seidlová
18.	18. Anna Slivková
19.	19. RNDr. Vojtěch Střelec
20.	20. RNDr. Jan Svoboda
21.	21. Oldřich Tillmann
22.	22. Karel Tháč
23.	23. Vlastimil Válek
Učitelé jiných škol a externí učitelé:	
24.	Alena Brázdová
25.	Vladimír Filip
26.	Václav Mekyska
27.	Věra Náplavová
28.	Jarmila Hozová
29.	Radovan Kaucký
30.	JUDr. Adolf Musil
31.	František Vavřík

Celkem 31 učitelů. V tomto školním roce se počet sboru o 5 pedagogů zvýšil.

Žactvo - Interní studium – 364 žáků. Dálkové studium – 165. Dohromady 529 žáků. Markantní rozdíl oproti minulému školnímu roku lze sledovat v počtu žáků, který je o celých 143 studujících vyšší.

Tabulka č. 8

Učitelstvo školy ve školním roce 1967/1968	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Milada Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Věra Brožková
6.	Anna Čechová
7.	Jana Dvořáková
8.	Jitka Dvořáková
9.	Jiří Hana
10.	Věra Hejhalová
11.	Olga Kristová
12.	Jan Lehar
13.	Zdeňka Lipčíková
14.	Libuše Macháčková
15.	Vlastimil Mrva
16.	Jiří Novák
17.	Alena Nováková
18.	Zdeněk Novotný
19.	Marie Plášková
20.	Anna Slivková
21.	Jan Svoboda
22.	Oldřich Tillmann
23.	Karel Tháč
24.	Vlastimil Válek
Učitelé z jiných škol:	
25.	Alena Brázdová
26.	Václav Mekyska
27.	Eva Přikrylová
28.	Josef Rozsypal
29.	Jaromír Semerád

Zdroj informací: školní kronika z let 1967 – 1971.

Celkem 28 učitelů. Počet vyučujících klesl o pouhé 3 lidi.

Žactvo - Celkový počet žáků 359, celkem 10 tříd. 8 tříd – učitelky mateřských škol, 2 třídy připravovaly vychovatele se specializací tělovýchovou, estetickou a polytechnickou, studium absolventů SVVŠ-vychovatelů, vychovatelů se zákl.vzděl. Počet žáků je opět výrazně nižší, jedná se o 170 žáků oproti předešlému roku.

Tabulka č. 9

Učitelstvo školy ve školním roce 1968/1969	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Milada Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Věra Brožková
6.	Anna Čechová
7.	Jana Dvořáková
8.	Jitka Dvořáková
9.	Jiří Hana
10.	Věra Hejhalová
11.	Jan Lehar
12.	Libuše Macháčková
13.	Vlastimil Mrva
14.	Jiří Novák
15.	Alena Nováková
16.	Zdeněk Novotný
17.	Marie Plášková
18.	Zdenka Seidlová
19.	Anna Slivková
20.	Dr. Jan Svoboda
21.	Vlastimil Válek
Ostatní učitelé:	
22.	Olga Kristová
23.	Václav Mekyska
24.	Eva Přikrylová
25.	Karel Tháč

Celkem 25 učitelů, tedy o 3 učitelé méně než v loňském školním roce.

Žactvo školy tvořilo celkem 12 tříd, v nichž studovalo na škole 292 žákyň v denním studiu (učitelství pro MŠ) a 86 uč.dálkového studia pracujících (vychovatelství). Celkem 378 žáků, čili o 19 studujících více než loni.

Tabulka č. 10

Učitelstvo školy ve školním roce 1969/1970	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Milada Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Věra Brožková
6.	Anna Čechová
7.	Jana Dvořáková
8.	Jitka Dvořáková
9.	Jiří Hana
10.	Věra Hejhalová
11.	Libuše Macháčková
12.	Vlastimil Mrva
13.	Jiří Novák
14.	Alena Nováková
15.	Zdeněk Novotný
16.	Marie Plášková
17.	Jana Sedláčková
18.	Zdenka Seidlová
19.	Anna Slivková
20.	Dr. Jan Svoboda
21.	Vlastimil Válek
Ostatní učitelé, učitelé z jiných škol:	
22.	Václav Mekyska
23.	Olga Kristová
24.	Olga Papírníková
25.	Stanislava Smetanová
26.	Karel Tháč

Celkem 26 učitelů, což znamená o 1 pedagoga více než v předchozím roce.

Školu opustil Jan Lehar.

Žactvo školy - ročníky denního studia 332 žákyň. Třídy dálkového studia 100, 15 externě studujících. Celkem 447 studujících, tedy o 69 žáků více.

Tabulka č. 11

Učitelstvo školy ve školním roce 1970/1971	
1.	Josef Silný, ředitel
2.	Josef Kvasnička, zástupce ředitele
3.	Milada Bouchalová
4.	Vlastimil Brožek
5.	Věra Brožková
6.	Anna Čechová
7.	Jana Dvořáková
8.	Jitka Dvořáková
9.	Jiří Hana
10.	Věra Hejhalová
11.	Jitka Kartousová
12.	Libuše Macháčková
13.	Vlastimil Mrva
14.	Jiří Novák
15.	Alena Nováková
16.	Zdeněk Novotný
17.	Marie Plášková
18.	Jana Sedláčková
19.	Zdenka Seidlová
20.	Anna Slivková
21.	Dr. Jan Svoboda
22.	Vlastimil Válek

Celkem 22 učitelů, což znamená o 4 méně než v loňském školním roce.

Žactvo školy - Ročníky denního studia 336. Třídy dálkového studia pracujících absolventů 145 a 7 externě. Celkem 489 studujících, opět vyšší počet žáků, a to o 42.

Tabulka č. 12

Učitelstvo školy ve školním roce 1971/1972	
1.	Josef Kvasnička, ředitel školy
2.	Vlastimil Brožek, zástupce ředitele
3.	Věra Brožková
4.	Anna Čechová
5.	Milada Černochová
6.	Jitka Dvořáková
7.	Jiří Hana
8.	Věra Hejhalová
9.	Jitka Kartounová
10.	Libuše Macháčková
11.	Jana Matušková
12.	Vlastimil Mrva
13.	Jiří Novák
14.	Alena Nováková
15.	Dana Nováková
16.	Jana Novotná
17.	Zdeněk Novotný
18.	Marie Plášková
19.	Zdenka Růžičková
20.	Zdenka Seidlová
21.	Anna Slivková
22.	Alena Studená
23.	Vlastimil Válek
24.	Josef Silný
25.	RNDr. Jan Svoboda

Zdroj informací: školní kronika z let 1971 – 1975.

Celkem tedy 25 učitelů, čili o 3 pedagogy se počet učitelského sboru navýšil.

Žactvo - Celkem studovalo ve škole 519 žáků, z toho 366 v denním studiu a 153 studujících dálkově nebo externě. Počet žáků je zase vyšší než v minulém roce, o 30.

Závěrečné srovnání: Největší počet učitelů na škole lze zaznamenat v 1. školním roce 1959/1960, přičemž činil 32 učitelů, naopak nejnižší počet byl 12 v roce 1961/1962. Nejvíce žáků, tedy 533 na škole studovalo ve školním roce 1964/1965. Naopak nejméně žáků ve školním roce 1961/1962, kdy se jednalo o pouhých 327.

**Směrnice pro výchovnou práci třídních profesorů ve školním roce 1984/1985
vypadaly následovně, jak jsou sepsány ve školní kronice z let 1984 – 1988:**

1. Na počátku školního roku znovu uvést hlavní myšlenky 26. sjezdu KSČ, 26. sjezdu KSSS, využít poznatků IPVU, 8., 9., 10. pléna ÚV KSČ, nejnovějších stranických i jiných materiálů.
2. Věnovat stálou pozornost názorové agitaci ve třídách, využívat jednotlivých významných výročí a aktuálních otázek života socialistické společnosti. Zejména se soustředit na tematiku:
 - Boje za světový mír, mírová politika SSSR a socialistických států,
 - Realizace dokumentu ÚV KSČ a vlády o dalším rozvoji vzdělávací soustavy v ČSSR,
 - Úspěchy naší socialistické společnosti, spolupráce zemí RVHP,
 - Věnovat pozornost významným výročím ve školním roce 1984/1985, jak jsou uvedena v příloze Učitelských novin.
3. Podporovat dopisování s mládeží v SSSR i ostatních socialistických zemích.
4. Pomoc při vytváření kladného třídního a školního kolektivu.
5. Vést ke správnému vztahu dívek a chlapců, bojovat proti nikotinismu, alkoholismu a toxikománii.
6. Orientovat výchovu žákyň k hospodárnosti, šetrnosti, vést je uvědoměle k úsporám energie, materiálu a paliva.
7. Seznámit žákyně se závěry 15. pléna ÚV KSČ, vést je k chápání ekonomiky, ideologie a politiky soc.států a ukazovat neslučitelnost ideologie socialismu a kapitalismu se záměrem, aby nejenom socialisticky myslely, ale i jednaly.
8. Věnovat pozornost výchově k rodičovství.
9. Formovat socialistické názory na život, odstraňovat projevy maloměšťáctví, konzumní názory apod.
10. Pomoc TO SSM a zájmové činnosti.
11. Výchova mravních rysů dle profitu učitelky MŠ – morálního kodexu budovatele komunismu.
12. Vychovávat k československému socialistickému vlastenectví a soc. proletářskému internacionalismu.
13. Soustavně ukazovat na prostředky imperialistické diverze a bojovat proti nim.
14. Spolupráce s patronátním útvarem.
15. Intenzivní a komplexní péče o žákyně z angažovaných rodin a z méně podnětných rodin.
16. Pohovory s rodiči.
17. Zaměřit se na zkvalitnění řídicí práce třídních profesorů.
18. Vést žákyně důsledně k lásce k učitelské práci v mateřských školách.
19. Neopomíjet výchovu k tvorbě a ochraně životního prostředí.
20. Sledovat frekvenci klasifikace ve třídách.
21. Využívat závěrů z analýzy mravní výchovy a provést analýzu ve 2. ročnících.

Příloha č. 7

Učitelství sbor Střední pedagogické školy v Kroměříži v letech 1984 – 1988

Tabulka č. 13

Učitelstvo školy ve školním roce 1984/1985	
1.	Josef Kvasnička
2.	Věra Brožková
3.	Dr.Jaromír Beran
4.	Jitka Dvořáková
5.	Milada Černochová
6.	Anna Čechová
7.	Dr.Šárka Janečková
8.	Helena Janoušková
9.	Helena Koppová
10.	Hana Gazdošová
11.	Věra Hejhalová
12.	Marie Hanáková
13.	Jaromír Imrýšek
14.	Ladislav Loučka
15.	Dr.Jitka Mlčochová
16.	Vlastimil Mrva
17.	Jana Novotná
18.	Jiří Novák
19.	Radka Podešvová
20.	Dr.Marie Račanská
21.	Věra Sušilová
22.	Jan Štěpánek
23.	Jan Vašák
24.	Jaroslava Vydrová

Celkem 24 učitelů. Nelze srovnat s předchozím rokem, neboť nemáme k dispozici předchozí školní kroniky.

Zdrojem informací byla školní kronika z let 1984 – 1988, vzhledem k tomu, že u jednotlivých školních roků nebyly uvedeny počty žactva, nejsou zde zmíněny.

V tabulce si můžeme všimnout dvou pedagogických pracovníků, kteří působí na škole dodnes, jedná se o Dr. Jaromíra Berana a Dr. Marii Račanskou.

Tabulka č. 14

Učitelstvo školy ve školním roce 1985/1986	
1.	Josef Kvasnička
2.	Dr. Jaromír Beran
3.	Milada Černochová
4.	Marie Hanáková
5.	Helena Janoušová
6.	Dr. Šárka Kozmíková
7.	Dr. Jitka Mlčochová
8.	Eva Nováková
9.	Dr. Vlastimil Brožek
10.	Dr. Vlasta Boudová
11.	Jitka Dvořáková
12.	Jaromír Imrýšek
13.	Helena Koppová
14.	Libuše Macháčková
15.	Vlastimil Mrva
16.	Věra Bradová
17.	Anna Čechová
18.	Hana Gajdošová
19.	Věra Hejhalová
20.	Ladislav Loučka
21.	Jiří Novák
22.	Jana Novotná
23.	Radka Podešvová
24.	Dr. Marie Račanská
25.	Zdeňka Seidlová
26.	Věra Sušilová
27.	Jan Štěpánek
28.	Jaroslava Vydrová
29.	Jan Vašák

Celkem 29 učitelů, počet je o 5 pedagogů vyšší než v předchozím roce.

V tabulce si můžeme všimnout dalšího pedagogického pracovníka, který působí na škole dodnes, jedná se o Dr. Šárku Kozmíkovou, která vede pedagogické praxe.

Tabulka č. 15

Učitelstvo školy ve školním roce 1986/1987	
1.	Jaromír Imrýšek
2.	Dr. Vlastimil Brožek
3.	Dr. Jaromír Beran
4.	Dr. Vlasta Boudová
5.	Věra Bradová
6.	Anna Čechová
7.	Milada Černochová
8.	Jitka Dvořáková
9.	Hana Gajdošová
10.	Věra Hejhalová
11.	Marie Hanáková
12.	Jaroslava Vydrová
13.	Helena Janoušová
14.	Helena Koppová
15.	Dr. Šárka Kozmíková
16.	Ladislav Loučka
17.	Libuše Macháčková
18.	Vlastimil Mrva
19.	Dr. Jitka Mlčochová
20.	Jiří Novák
21.	Eva Nováková
22.	Jana Novotná
23.	Zdeňka Seidlová
24.	Věra Sušilová
25.	Radka Podešvová
26.	Dr. Marie Račanská
27.	Jan Štěpánek
28.	Jan Vašák

Celkem 28 učitelů, počet učitelů se snížil.

Dosavadní ředitel a zasloužilý učitel s. Josef Kvasnička odešel do důchodu. Do funkce ředitele školy byl jmenován s. Jaromír Imrýšek, zástupcem ředitele byl dr. Vlastimil Brožek.

Tabulka č. 16

Učitelstvo školy ve školním roce 1987/1988	
1.	Jaromír Imrýšek
2.	Dr. Vlastimil Brožek
3.	Dr. Jaromír Beran
4.	Dr. Vlasta Boudová
5.	Věra Bradová
6.	Anna Čechová
7.	Milada Černochová
8.	Jitka Dvořáková
9	Miroslav Foltýn
10	Hana Gajdošová
11.	Marie Hanáková
12.	Věra Hejhalová
13.	Dr.Šárka Janečková
14.	Helena Janoušová
15.	Dr. Šárka Kozmíková
16.	Helena Koppová
17.	Ladislav Loučka
18.	Libuše Macháčková
19.	Dr.Jitka Mlčochová
20.	Vlastimil Mrva
21.	Michal Mynář
22.	Jiří Novák
23.	Jana Novotná
24.	Radka Podešvová
25.	Zdeňka Seidlová
26.	Věra Sušilová
27.	Jan Štěpánek
28.	Zuzana Vajdíková
29.	Jan Vašák
30.	Jaroslava Vydrová

V pedagogickém kolektivu působí celkem 30 vyučujících, v tomto roce se nám tedy počet pedagogů navýšil. Nově na školu nastoupila s. Zuzana Vajdíková (se sníženým úvazkem 12h z důvodu péče o malé dítě) a s. Michal Mynář. Ruský jazyk vyučuje důchodce s. Miroslav Foltýn, bývalý učitel gymnázia v Kroměříži. Ze školy odešli: s. Ferbrová – následovala manžela do Prahy, s. Eva Nováková odešla na MD.

Příloha č. 8 – Zřizovací listina VOŠPgS a SPgŠ v Kroměříži

Náměstek ministra školství,
mládeže a tělovýchovy
České republiky
RNDr. Miroslav Bartošek

V Praze dne 25. srpna 1993
Čj.: 19 526/93-28

Z ř i z o v a c í l i s t i n a

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

z ř i z u j e

dnem 1. 9. 1993 podle § 31 odst. 1 zákona ČNR č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice, podle § 12, odst. 3, písm. a) zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě a podle Rozhodnutí ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR č. j. 13 726/92 - 14 ze dne 1. 5. 1992

Vyšší pedagogickou školu a střední pedagogickou školu

v **Kroměříži**, ulice 1. máje č. 5, jako rozpočtovou organizaci.

Identifikační číslo: 00566578

I.

Činnost Vyšší pedagogické školy a střední pedagogické školy je vymezena § 16 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol ve znění pozdějších předpisů, prováděcími předpisy a statutem vydaným ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

II.

Statutárním orgánem Vyšší pedagogické školy a střední pedagogické školy je ředitel jmenovaný ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

III.

Majetek, k němuž má Vyšší pedagogická škola a střední pedagogická škola právo hospodaření, je uveden v příloze:

- č.1. - soupis majetku ke dni 31. 7. 1993,
- č.2. - smlouva o nájmu nebytových prostor.

IV.

Vyšší pedagogická škola a střední pedagogická škola se zřizuje na dobu neurčitou.

Dnem 31.8.1993 pozbývá platnosti zřizovací listina vystavená Okresním úřadem v Kroměříži dne 1. 1. 1991.



Handwritten signature